

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészettudományi Karának

Rezümé kötete

2010/11-es tanév

Rezümé-kötet

2010/11-es tanév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Piliscsaba, 2012. január

Jelen elektronikus PDF formátumú rezümé kötet a Diskurzus – Tudományos Diákkör által a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának támogatásával készült

A kötetet szerkesztette: Diskurzus Tudományos Diákkör

Copyright © Szerzők, 2012. január

Főszerkesztés © Teperics József, 2012. január

A kiadásért felel a Diskurzus – Tudományos Diákkör
valamint a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara

Piliscsaba, 2012. január

Tartalom

Előszó	6
Irodalomtudomány	
Balogh Renáta	8
Czinkóczi Krisztina	9
Cseh Noémi	10
Déri Eszter	11
Fróna Zsófia	13
Hojdák Annamária	14
Kelemen Endréné	15
Kiss Klára	16
Kószán-Vörös Viola	17
Kontesveller László	18
Kovács Edit	19
Megyeri Zsuzsanna	20
Mukics Dorottya	21
Németh Tamás	22
Palkovics Beáta	23
Torma Margit	25
Varró Annamária	26
Zoltai Anikó	27
Nyelvtudomány	
Balogh Emese	29
Borbély Zita Gyöngyvér	30
Dézsi Gabriella	31
Gergely Zoltán	32
Gerócs Mátyás	33
Huszthy Bálint	34
Medová Andrea	36
Mollner Mónika	37
Patoná Mária	38
Pintér Lilla	39
Szomrákyné Csete Annamária	41
Teperics József	42
Várhalmi Krisztina	43
Zoltai Anikó	44
Szabad bölcsészet	
Bernáth László	46
Gál Georgina	48
Gubán Viktor	49
Gulyás Dorottya	50
Paár Tamás	51
Pentz Barbara	52
Szilágyi Ákos	53
Török Sándor Mátyás	54
Urbán Dávid	55

Társadalomtudomány	
Felföldi Rita	57
Földi Bence Gergely	58
Hermann Attila	59
Horváth Mariann	60
Horváth Viktória	62
Huber Tamara	63
Ilka András	64
Laurinyecz Fanni	65
Mészáros Ágnes	66
Pintér Balázs	68
Szűcs Péter Pál	69
Történelemtudomány	
Bácsatyai Dániel	71
Bajkó Bálint	73
Bolf Barbara	74
Borbély Tamás	75
Buzásdi-Sallai Zsófia – Házi Balázs – Hegyi Orsolya – Tölgyesi Nóra – Strumpf Julianna–Szegvári Zoltán	77
Enyedi Tamás	78
Gróczol Benedek	79
Hrtyan Ildikó	81
István Judit	82
Laucsek Tamás	83
Makray Andrea	84
Nádasi Richárd	85
Nagy Zsófia	86
Németh Bence Attila	87
Németh Csaba	88
Nyári Gábor	89
Pásztorová Laura	90
Varga Zsófia	91
Weszprémy Gábor	92
Windbrechtlinger Rudolf	93
Zsidei Zsuzsanna	94

Előszó

Jelen kötetünk arra tesz kísérletet, hogy bemutassa a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán folyó szakmai munkát, méghozzá annak ismertetésével, hogy a 2010–2011-es tanévben mely tudományterületeken, azon belül pedig milyen témákon dolgoztak a hallgatók. Célunk elérése érdekében rezümék írására kértük az adott tanévben diplomát vagy szakképesítést szerző, szakmai publikációval rendelkező, illetve más – akár országos – tudományos diákköri munkát végző diákokat.

Az elkészült gyűjteményben 78 hallgató 84 rezüméje található meg – az érintett tudományterületek alapján csoportosítva. A rezümék körülbelül 60%-át az alapképzésen, illetve az egyetemi szintű képzésen készített szakdolgozatok teszik ki, hozzávetőlegesen fele-fele arányban. A kötet fennmaradó részét az Országos Tudományos Diákköri Konferenciára beadott pályamunkák, valamint a hallgatói publikációk adják, emellett helyet kapott a kiadványban 3 mesterképzésen írt szakdolgozat, 2 szakirányú továbbképzési szakdolgozat és szintén 2 kari tudományos diákköri dolgozat. Összesen több mint 15 különböző szak hallgatója küldte el munkájának összefoglalását, közülük a legnagyobb számban a történelem szakosok, őket követték a szabad bölcsészet, a magyar nyelv és irodalom, illetve kommunikáció szakok diákjai.

A Rezümé-kötet szerkesztési elvei igen szabadok voltak. A diákokat arra kértük, hogy adják meg a munkáikhoz tartozó legfontosabb adatokat, és írjanak egy körülbelül 2500 karakterű összefoglalót. A kötetet szerkesztő Diskurzus Tudományos Diákkör tagjai elsősorban a helyesírási és nyelvhelyességi hibákat javították, szerkesztették; s nem kívántak erőteljesen beleavatkozni a hallgatók egyéni fogalmazási stílusába. Ennek köszönhető, hogy az alábbi kötet rezüméi stílusukat tekintve igen sokszínűek.

Munkánkkal elsősorban azt szeretnénk elérni, hogy az érdeklődők számára világossá váljon, hogy a kar hallgatói milyen kutatási témák iránt érdeklődtek, illetve milyen szakmai munkát végeztek a tanévben.

Pintér Lilla és Teperics József

Irodalomtudomány

A képek fajtái, megjelenési módjai és funkciói Ottlik *La Concepción* című novellájában

Név: BALOGH RENÁTA

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Hörcher Ferenc

Szak, évfolyam: esztétika, VI.

Elérhetőség: renata.balogh@gmail.com

Kulcsszavak: kép, vizualitás, narráció, vizuális narráció, szimbolizál

Ottlik regényeiben és novelláiban gyakran találkozhatunk olyan leírással, amely úgy ábrázol egy személyt, szituációt, emlékképet, fantáziaképet, fiktív vagy valós festményt, rajzot, hogy már-már magunk előtt látjuk. Ez sokat tesz hozzá az olvasás közben átélt élményhez. Aztán találkozunk olyan valós vagy fiktív festményekkel is Ottlik műveiben, melyek szinte főszerepet kapnak a történetben, vagy többször is felbukkannak abban. E képek általában nagyban hozzájárulnak a történet kibontakoztatásához. Az is elmondható az Ottlik által írt novellák képeiről, hogy nagyon változatos fajtáik vannak, attól függően váltakozva, hogy milyen funkciót szolgálnak éppen. Arra a kérdésre, hogy hogyan is jelennek meg a képek Ottlik műveiben, nagyon egyszerűen akár úgy is válaszolhatnánk, hogy képként. De mégis némi magyarázatra és vizsgálódásra van szükségünk ahhoz, hogy ezt a kérdést pontosabban megválaszolhassuk. Hogy milyen fajtájú képek szerepelnek az Ottlik novellákban? E kérdés megválaszolására először azt kell meghatározni, hogy egyáltalán mit értünk az alatt, hogy a „képek fajtái”, majd jöhetnek a különböző fajták példái. Továbbá azt a kérdést sem annyira könnyű megválaszolni, hogy mi a funkciója a képeknek Ottlik műveiben. Tehát mindegyik téma kifejtése bővebb utánajárást igényel. Dolgozatomban e három kérdéssel foglalkozom, e három kérdésre keresem a választ a *La Concepción* című novellában szereplő képekre vonatkoztatva. Közben azt is megvizsgálom egy fejezetben belül, hogy mit tesznek a novella szereplői a képekkel, és ez mit szimbolizál. A dolgozat utolsó részében pedig összevetem a *La Concepción* és más Ottlik-novellák képhasználatát.

Mágikus realizmus a kortárs magyar prózában

Név: CZINKÓCZI KRISZTINA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Radvánszky Anikó

Szak, évfolyam: magyar nyelv és irodalom, VI. évfolyam

Elérhetőség: czinkoczi.krisztina@gmail.com

Kulcsszavak: Darvasi László, kortárs magyar irodalom, mágikus realizmus, regényelemzés

1. A mágikus realizmus fogalma

Bemutatom a mágikus realizmus kategóriájának alakulását, kifejtem, hogy miért problematikus pontos meghatározást adni róla, és hogy számos irodalomkritikus között miért annyira vitatott a fogalom érvényessége. Részletesen kitérek Carpentier „csodás való” fogalmára, valamint a hazai kritikából Bényei Tamás textuális alapú meghatározására.

1.1 Mágikus realizmus a magyar irodalomban

Leírom, hogy melyek azok a magyar művek, amelyekkel kapcsolatban felmerült, hogy besorolhatóak lennének a mágikus realizmus kategóriájába. Kitérek arra, hogy Takáts József és Mészöly Miklós is érvényesnek találták a kategória alkalmazását magyar és más nem latin-amerikai művekre is. Papp Ágnes Klára mágikus realizmus felfogását írom le, *A mágikus realista anekdota* című tanulmánya alapján. Felsorolásszerűen leírom Darvasi László *Virágzabálók* című regényének mágikus realista vonásait, melyekkel a dolgozatom további részében foglalkozom.

2. A történetmondás szerepe a *Virágzabálók*ban

2.1 A narrátor szerepe

A narrátor különleges, esztétizált költői nyelvét mutatom be. Vizsgálom a narrátor helyét a szövegben, és azt is, hogy nevezhető-e mindentudónak.

2.2 A mese, a mesélés jelentősége és a történelem

Kifejtem miért nem nevezhető a *Virágzabálók* tipikus történelmi regénynek. A modernizáció jelentőségével foglalkozom a regény történelmi terében. Elemzem, hogy miért játszanak fontos szerepet a szereplők életében a mesék, az elmondott, leírt, kitalált történetek és eredettörténetek. A regény öt nagy része közötti belső ellentmondásokkal is foglalkozom, azzal, hogy miért történnek bizonyos dolgok másképpen minden szereplő szemszögéből. Az írást a regényben mint a valóság újraalkotásának egyik módját elemzem.

2.3 Mesebeli alakok

A regényben megjelenő különböző meseszerű, nem valóságos lényekkel foglalkozom (*Mama Gyökér, Féreg Úr, Levél úr, Igazmondó Habred*). Az egyes főszereplők hozzájuk való viszonyait tárgyalom.

3. A virág motívum szerepe a szövegben

A virág motívum mint mágikus realista talizmán, a virág különböző jelentései a szövegben. Bemutatom Földes Györgyi, Kolozsi Orsolya és Takács Ferenc virág motívum értelmezését. Kifejtem a virágevés és a szereplők jelleme, világfelfogása közötti összefüggéseket.

Éléments merveilleux – Transpositions thématiques des éléments du conte africain

(Csodás elemek – Az afrikai mesevilág elemeinek transzpozíciói)

Név: CSEH NOÉMI

Típus: BA szakdolgozat / OTDK dolgozat

Témavezető: Dr. Martonyi Éva

Szak, évfolyam: Romanisztika-francia, VI. évf.

Elérhetőség: mokusukom@gmail.com

Kulcsszavak: conte, éléments merveilleux, mythes, oralité, conteur, Afrique noir (mese, mesei elemek, mítoszok, szóbeliség, mesélő, fekete Afrika)

A dolgozat francia nyelven íródott, elsősorban a frankofón irodalom három alkotását veszi górcső alá. Egy mesegyűjteményben (DIOP, Birago, *Les contes d'Amadou Koumba*, Présence Africaine, Paris, 1961, 187 p.) és két kortárs regényben (DIOME, Fatou, *Kétala*, Flammarion, 2006, 277 p. és MABANCKOU, Alain, *Mémoires de porc-épic*, Seuil, Paris, 2006, 228 p.) kutatja az előzőleg meghatározott hét mesei elemet. Összehasonlító, strukturális módszerrel próbálja kimutatni a hasonlóságot különböző földrajzi területekről származó mesékben, illetve vizsgálni a mesei szervezőelemek jelenlétét a nem meseirodalomban is. Elsődleges célja, hogy rávilágítson a mesék világának gazdagságára és a mese, mint műfaj, behatárolhatatlanságára. Felteszi a kérdést, hogy a meseelemek kimutathatósága önmagában feljogosít-e az adott irodalmi mű mesei olvasatára; műfaji keveredésről van-e szó, vagy egyszerűen csak műfaji jellegzetességek kölcsönvételéről. A mesét irodalmi szempontból járja körül, segítségül hívva ugyanakkor a kulturális antropológia megfigyeléseit.

Fontos helyet kap a szóbeliség, mely minden vizsgált szövegben megjelenik valamilyen formában. Valójában ez az elem teszi lehetővé, hogy mindegyik szöveget a mesei elemek szempontjából elemezzünk. A dolgozat rámutat arra, hogy a mese az egyik legősibb s egyben leguniverzálisabb műfaj is, mely erősen hat más irodalmi műfajokra.

A családi portré változatai három mű tükrében – A Hahn-Hahn grófnő pillantása, az Egy polgár vallomásai és egy 18. századi prédikáció

Név: DÉRI ESZTER

Típus: Publikáció (A családi portré változatai három mű tükrében. A *Hahn-Hahn grófnő pillantása*, az *Egy polgár vallomásai* és egy 18. századi prédikáció, Palócföld, 2011/3, 59–67)

Témavezető: Horváth Kornélia, Maczák Ibolya

Szak, évfolyam: magyar-művészettörténet, VI. évfolyam

Elérhetőség: derieszter@yahoo.com

Kulcsszavak: Családi reprezentáció három mű összehasonlításán keresztül.

Esterházy Péter *Hahn-Hahn grófnő pillantása* című regényének számos elemzője figyelt fel az oldalak mögött kiolvasható „európaiság” kérdéskörére. Az elemzések azonban nem ejtenek szót arról, hogy a műben Budapest és Bécs együtt nem csupán a közös közép-európai történelmi kapcsolatok, de egy család „mikrotörténelme” fényében is fontos lehet. Az írott családi (ön)reprezentáció két másik példája új motívumokkal szolgálhat az eddigi, főként a Duna megjelenítését hangsúlyozó interpretációk számára. Dolgozatom célja a két összevetés kapcsán felmerülő, a regény recepciójában talán kevésbé hangsúlyos családi vonal elemzése.

A könyv egyik alakja, *Kis Dániel* gondolata szerint „Közép-Európa mint kultúrtörténeti jelenség ma már a múlté.” Thomka Beáta hívja fel a figyelmünket arra, hogy Esterházy „valódi kontextusa éppen ez a fölfedezett, fölfedezendő, nosztalgikusan idézett s egyben Atlantiszként merülő kultúrtörténeti kontinens”. Ilyen nosztalgiával idézi Márai saját családján keresztül egy letűnő kor alakjait, és hasonló reprezentációval idézi egy család már eltűnt hőseit egy 18. századi prédikátor. Ami ez utóbbit és Esterházy Péter regényét Márai közvetítése nélkül is összekapcsolja, hogy a *Hahn-Hahn grófnő pillantásában* a közép-európaiság által előhívott érzések, amelyeknek önmagukban még nem lenne családi vonatkozásuk, a regényben családi történetekbe ágyazódnak, így mégis annak egyéni történetével kapcsolódnak össze. Éppen úgy, ahogyan a barokk prédikációban Magyarország történelme a megidézett hősökben és genealógiában. Mindaz, amit a két családfa üzen, hogy egyetlen ember sem menekülhet a gyakran ismeretlen ősök szellemi, fizikai és lelki bélyegétől, Esterházynál kiegészül azzal a „determináltsággal”, amelyet a közép-európaiság öröksége jelent. „Összefoglalva: szomszédok vagyunk [...] lehet hivatkozni ismeretes jégesőkre és árvizekre, villámok ágbogaira [...]. Mintha itt a »nehéz évek« alatt összegyűlt volna valami rejtett tartalék, valami tudás, a másként gondolkodás gyümölcse, melyre szüksége van a világnak [...] rejtetten és az egyénbe zárva, és nem a közösségbe, az egyénbe, aki része a közösségnek.”

Padányi Biró Márton és a „fatalpú kuklya Ferenc” – „képes” ellenreformáció néhány prédikáció tükrében

Név: DÉRI ESZTER

Típus: OTDK dolgozat

Témavezető: Maczák Ibolya

Szak, évfolyam: magyar-művészettörténet, VI. évfolyam

Elérhetőség: derieszter@yahoo.com

Kulcsszavak: A kép funkciójának megközelítése 18. századi prédikációkon keresztül

Lukianosz *De domo* című ekphrasisának egy a medialitás körében született elemzése teszi fel a kérdést: „hogyan jelenik meg a beszédben/szövegben kifejtett módon, tehát a szónokok reflexiójában beszéd és látvány (...) viszonya, s hogyan jelenik meg e viszony rejtetten (...)?” Hasonló kérdés merülhet fel Padányi Biró Márton prédikációit olvasva. Bár a *De domo* kapcsán ekphrasisról, a barokk beszédben központi képről, concettóról beszélünk, a „kép” felől való megközelítés azonos.

Dolgozatom a Padányi Biró Márton *Prodigium prodigiorum* című prédikációját építő concettóból indul ki és célja tágabb értelemben annak vizsgálata, hogy a barokk prédikációban a szavak által megfestett motívumok milyen kapcsolatban állhatnak a valós látvánnyal, viszonyuk milyen többletjelentést kínál.

A prédikáció egy filmnél is sűrűbb mentális képvilágot teremthetett a helyszínen, az élő kulturális utalások, ikonográfiai, szövegbeli hagyományok segítségével. Ezért egy lehetséges vizsgálati út a medialitás, amennyiben ennek alapja az a felfogás, amelyet különösen igaznak érezhetünk a prédikációirodalomra: azaz, hogy a leírt szó csupán egyetlen megjelenési formája az élő beszédnek és a beszédet körülvevő hely- és korrajznak.

Kérdésfelvetésem a látványt nem a prédikáció elhangzásának helyszínére korlátozza, a beszéddel való viszonyát inkább olyan párbeszédként értelmezi, amelynek résztvevői a szöveg mellett a kor általános művelődéstörténeti közege, emblémairodalmi és ikonográfiai hagyományai, a szerző életművéhez kapcsolódó sümegi plébániatemplom művészeti programja. Ebben a párbeszédben három különböző, alapvetően mégis hasonló megközelítés alapján rajzolódik ki az a concetto, amelyre nem csupán egy prédikáció, de a 18. századi veszprémi püspök egész életének központi motívumai felfűzhetőek.

A jóslat szerepe Szophoklész *Oidipusz király* című tragédiájában

Név: FRÓNA ZSÓFIA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Krähling Edit

Szak, évfolyam: Ókori nyelvek és kultúrák alapszak. IV. évfolyam.

Elérhetőség: zsofy20@freemail.hu

Kulcsszavak: Szophoklész, Oidipusz király, jóslat, Apollón, Delphoi, Püthia

A görögök mindennapjaiból elengedhetetlenek voltak az istenek és minden, ami hozzájuk tartozott. Ők irányították a mindennapokat sokszor a politikát is. Szeszéyesek és kiszámíthatatlanok voltak, így az emberek, hogy akaratuk szerint élhessenek, és ne haragítsák őket magukra, jóslatokat kértek. Az isteneknek több helyen is voltak szentélyeik, amiknek legfőbb funkciója a jóslatadás volt. Mégis a legismertebb az Apollón nevéhez kötődő Delphoi jósda lett. A legtöbb tanácsot Apollóntól kérték és, bár máshol is voltak jósdái, leginkább Delphoiba mentek. Papnője a mindenkori Püthia volt, a jóslatkérőknek ő adta meg a választ. Szakdolgozatomban Szophoklész *Oidipusz király* című tragédiájában szereplő jóslatokkal foglalkozom. Apollón és a Delphoi jósda ismertetésének segítségével, valamint a mű elemzésével próbálom ábrázolni a tragédiában szereplő jóslatok szerepét.

Félelem az etikai és a folklorisztikus világnézet kettősségében – Gogol *Vij* című elbeszélésének elemzése

Név: HOJDÁK ANNAMÁRIA

Típus: egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Horváth Kornélia

Szak, évfolyam: magyar, irodalom, VI. (szakpárom kommunikáció-magyar)

Elérhetőség: axonometria@gmail.com

Kulcsszavak: Gogol, Vij, Propp, beavatás, folklór, boszorkány, látás

Szakdolgozatomban arra kerestem a választ, hogy Gogol *Vij* című elbeszélésének zárlata, mely a műnek egyfajta értelmezését adja (– Homa, a főhős vesztének oka a félelme), a történet kulcsának tekinthető-e, vagy a szerző szándékolt félrevezetése az olvasó saját értelmezésének megtalálása érdekében.

A *Vij* magyar fordításainak összevetése után kétféle világlátásban állva elemeztem az elbeszélést; elsőként mint a „fekete kereszténység” termékét, mely a félelmet a bűntudatnak és a lelki felkészületlenségnek tulajdonítja. A boszorkány itt a lélekbe betörni akaró külső kísértés megtestesítője, Vij pedig Homa belső gonosza, aki lelke legmélyéből kerül felszínre. Ez alapján az értelmezési kód alapján Homa Brut elbukásának nem oka, csak jele a félelem, s így a zárlat megoldási kulcsát pontatlannak nyilváníthatjuk – azonban nem félrevezetőnek, hiszen a beérkezett, hiteles Haljava is e mellett foglal állást, s az ironikus beszédmód különben sem sajátja az elbeszélésnek.

A *Vij* kísértéstörténetként való értelmezése továbbvezetett Gogolnak két másik ilyen tematikájú elbeszéléséhez, *Az arcképhez* és *A köpönyeghez*, melyekkel összevetve a *Vij* újabb motívumait vetettem vizsgálat alá.

A második világlátás gyökere az elbeszélés alapjául szolgáló történet világa, a folklór. Vlagyimir Propp *A mese morfológiája* című könyvének népmeséket rendszerező fejezete alapján végigvettem a *Vij* varázsmesei jegyeit; ebből kitűnt, hogy az elbeszélés mágikus elemei mind mesei illetve folklorisztikus gyökerűek. Ezek a jegyek elvezettek a varázsmese és a beavatás szertartás kapcsolatához, melyet Propp *A varázsmese történeti gyökerei* című könyvében behatóan vizsgál. Kimutattam Vij és a boszorkány kapcsolatát a baba jagával, majd elemeztem a látás, vakság és láthatatlanság motívumait a műben, szintén a folklórból hozva párhuzamokat. Külön fejezetet szenteltem a meglovaglás-motívumnak, a magyar folklórral való hasonlóságokat és különbségeket is kimutatva. Legvégül a virrasztások beavatás-jellegét elemeztem, behozva egy új olvasati szintet: a jungi pszichológia árnyék-konfliktusát. Ebben az értelmezési körben a boszorkány Homa árnyékának megtestesítőjeként szerepel, Vij pedig a konfliktusból kivezető új impulzust jeleníti meg. Az etikai világlátás térhódításának és az elbeszélői tudat alapállásának a számlájára írtam, hogy Vijnek csak a pusztító oldala jelenik meg a történetben. Míg az eredeti mitológiai Vij akkor pusztító, ha a szemébe néző nem tudja állni a tekintetét, itt az elbeszélő az oda-nem-nézés taktikájában látja a megoldást – ami azonban csakis félrevivő lehet, hiszen a tudat megfosztja magát attól, hogy észrevegye az előrevivő impulzust. Úgy tűnik, hogy Homa életben maradását a bátor szembenézés biztosítaná; s ezen a ponton ismét beigazolódnik – bár egészen másképp, mint a kísértés felőli értelmezésben –, hogy a félelem okozta a hős vesztét.

Pilinszky János Pilátus c. versének közös feldolgozása a Soproni Kurucdombi Fiókkönyvtár Akácvirág Nyugdíjas Olvasóköriében

Név: KELEMEN ENDRÉNÉ

Típus: szakirányú továbbképzési szakdolgozat

Témavezető: Dr. Jelenits István

Szak, évfolyam: Biblioterápia

Elérhetőség: kelemen.endrene@chello.hu

Kulcsszavak: biblioterápia, verselemzés, Pilinszky János, Pilátus, Sopron, nyugdíjas olvasóköri

Dolgozatomban bemutatom a biblioterápia könyvtári alkalmazását nyugdíjas közösségben versfeldolgozás során: idős emberek versszeretetéséből, közösségi igényéből fakadó beszélgetését, együttgondolkodását, együttalkotását.

A biblioterápia közösségi formáihoz, könyvtári alkalmazásához nyújthat segítséget, adhat ötleteket a dolgozat, amelyben központi helyet foglal el a másfél órás beszélgetés, amit igyekeztem szó szerint lejegyezni. A beszélgetésben 15 nyugdíjas olvasóköri tagunk vett részt a vershez kapcsolódó játékos feladatok és a közben felmerülő kérdések, gondolatok megbeszélése közben. A dolgozat záró harmadában a versfeldolgozó beszélgetés tapasztalatait elemzem.

Arra a kérdésre keresek és kapok választ, hogy egy, addig nem ismert modern vers milyen módon dolgozható fel idős emberekből álló közösségben. Pilinszky János *Pilátus* című, az *Új Emberben* 1974-ben megjelent nyolc soros verse, lírai belső monológja milyen gondolatokat, érzelmeket vált ki belőlük a beszélgetés során.

Az alkalmazott módszer kiscsoportos beszélgetés bemutatása és elemzése a versfeldolgozásig vezető út felvázolásával. Az irodalmi alkotás befogadása valójában újraalkotás, valami összetett, részben tudatos, de inkább tudatalatti alkotótevékenység, amire a biblioterápia épül. Azért versfeldolgozást választottam, mert megtapasztaltam olvasóköriünk 21 éves fennállása során, hogy az idős emberekhez a vers áll legközelebb az irodalom műnemei közül rövidege és szubjektív megközelíthetősége miatt. Pilinszky Jánosra azért esett a választásom, mert városunkhoz is kötődik – 1977 nyarán több hetet töltött Sopronban –, és kettős évfordulója van: 2011-ben 90 éve született és 30 éve halt meg.

A soproni Széchenyi István Városi Könyvtár Kurucdombi Fiókkönyvtárának Akácvirág Nyugdíjas Olvasóköre – amelynek történetét és irodalmi tevékenységét is röviden bemutatja a dolgozat – képes felülemelkedni a hétköznapi gondjain, bajain, visszahúzó hatásain közösségformáló és kultúrateremtő erejéből adódóan, hogy heti rendszerességgel találkozzon kultúrák közelében, igényes irodalmi alkotások feldolgozása közben a közösségben feltöltődjön és lelki támaszt nyújtson családjának, környezetének.

La naissance d'une littérature : auteurs autochtones au Québec (Egy irodalom születése: őslakosok francia irodalma Québecben)

Név: KISS KLÁRA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Dr. Martonyi Éva

Szak, évfolyam: romanisztika – francia III. évfolyam

Elérhetőség: kissklara89@gmail.com

Kulcsszavak: őslakos, őslakos irodalom, Québec, Kanada, indián

« Si on observe la littérature sur le territoire du Québec, on peut constater qu'il en existe deux parties. Plus précisément, on peut distinguer la littérature québécoise française et la littérature québécoise amérindienne. Cette dernière, pendant longtemps, ne déterminait pas la conscience des gens en tant qu'une littérature importante et significative. Autrefois, plusieurs auteurs français n'ont pas traité la littérature amérindienne au sein des littératures francophones ; l'œuvre de Jack Corzani, Léon-François Hoffmann et Marie-Lyne Piccione non plus. Le deuxième tome de *Littératures francophones, Les Amériques* ne contient pas des informations reliées à la littérature des Amérindiens. Comme on peut lire, dans la partie concernant le Québec, les auteurs français écrivent de la situation quand Québec a gagné, au sein de l'institution littéraire, une légitimité et une respectabilité que lui assure son statut de bastion francophone en Amérique du Nord

[...] Il est intéressant de remarquer que malgré cette introduction il ne s'agit pas du tout des Amérindiens ou de leur littérature comme on l'attendrait à juste titre. De toute façon, on peut constater qu'à l'époque l'opinion publique ne s'en occupait pas beaucoup, cependant aujourd'hui, il y a des livres techniques qui sont déjà, de plus en plus, disponibles concernant ce thème. Avec l'aide de ces œuvres on pourra tirer la conclusion que la littérature amérindienne est une littérature significative et il est important de l'observer en tant qu'une partie intégrante de la littérature québécoise.

Ce mémoire traite des effets qui influençaient la naissance de cette littérature : des questions identitaires, du rôle de l'histoire, de l'importance de la tradition orale et de la présentation de certains textes amérindiens qui vont nous conduire à constater à la fin de ce mémoire de l'importance de la littérature amérindienne.

Grace à ce mémoire, on a vu quels éléments ont joué les rôles le plus importants dans la naissance de la littérature autochtone. L'influence de l'Histoire, plus précisément celle de la colonisation était significative au point de vue des questions identitaires et au point de vue de leur littérature aussi. On a également vu que la situation des écrivains amérindiens n'est pas du tout facile, concernant la question de la langue ou celle de l'identité.

Selon les motifs examinés dans ce mémoire, l'importance de la littérature amérindienne est donc indubitable. Mais, en observant les œuvres des écrivains autochtones on ne peut pas ne pas remarquer l'influence fondamentale de la tradition orale. En même temps, on peut affirmer que la transplantation totale n'est pas trop réussie et sans doute, on peut l'accepter en réalisant leur culture et l'Histoire. Pour un peuple qui n'avait pas, depuis longtemps, l'habitude de lire ou d'écrire – c'est-à-dire qui vivait dans la manque totale d'une tradition écrite – il est très difficile de transplanter l'ambiance des contes et des histoires qui sont racontés en présence d'un public. En effet, un texte écrit ne peut pas remplacer le lieu de la tradition orale mais l'importance de ces textes est plutôt de soutenir la culture amérindienne et la création d'œuvres qui préservent leur univers d'une façon permanente. »

**„Az arany szigetvilág”. 19. és kora 20. századi brit
nemesasszonyok délkelet-ázsiai írásai**
(*“The Golden Chersonese.” 19th and Early 20th Century Personal Narratives of British
Gentlewomen in South East Asia*)

Név: KÓCZÁN-VÖRÖS VIOLA

Típus: MA szakdolgozat

Témavezető: Dr. Reuss Gabriella

Szak, évfolyam: angol kiegészítő, II. évf.

Elérhetőség: vorosviola@gmail.com

Kulcsszavak: Viktória-korabeli angol irodalom, kolonializmus, női szerzők, önéletrajz/memoár, útirajz

Szakdolgozatomban négy Délkelet-Ázsiában élő Viktória-korabeli brit szerzőnő írásait – személyes visszaemlékezéseket, önéletrajzot, útirajzot ill. leveleket – vizsgáltam. Témaválasztásom oka, hogy 2010-ben lehetőségem volt fél évet Malajziában és Szingapúrban tölteni, ahol a helyi könyvtárak polcain, szinte véletlenszerűen, igen érdekes és nagy mennyiségű anyagra akadtam ebben a témában. Ezek a többnyire egyedi kiadású, ma már nyomtatásban nem megjelenő, Európában nehezen, vagy egyáltalán nem hozzáférhető írások a Brit Birodalom gyarmati időszakának különlegesen izgalmas lenyomatai, a hivatalos történelmi források hiteles kiegészítői, ugyanakkor értékes irodalmi alkotások is egyben.

Ezek közül választottam ki az alábbi négy szerzőt és műveiket:

Isabella Bird (1831-1904): *The Golden Chersonese and the Way Thither* (1883)

Emily Innes (1843-1927): *The Chersonese with the Gilding off* (1885)

Margaret Brooke (1849-1936): *My Life in Sarawak* (1913)

Sylvia Brooke (1885-1971): *Queen of the Head Hunters. The Autobiography of H. H. the Hon. Sylvia Lady Brooke, Ranee of Sarawak* (1970)

A délkelet-ázsiai brit gyarmati világ földrajzi és történelmi áttekintése után dolgozatomban először műfajelméleti kérdésekkel foglalkoztam: az önéletrajz/memoár/útirajz kapcsán a műfajmeghatározás nehézségeire, illetve ezek határainak elmosódására hívtam fel a figyelmet. Ezután a tényleges szövegelemzés során két-két művet vettem górcső alá. Isabella Bird és Emily Innes művei alkotnak egy párt, hiszen, mint ahogyan azt a címek is sugallják, Innes mintegy válaszként írta meg az „arany (maláj) szigetvilágot” (golden chersonese) realisabb ill. negatívabb fényben feltüntető művét Bird pozitív leírására. Margaret Brooke és Sylvia Brooke esetén a művek közti kapcsolat még szorosabb: itt a Borneó-szigeti Sarawak területén uralkodó angol Brooke-dinasztia két egymást követő uralkodónéjának műveiről van szó. Az elemzés során a művek keletkezésének körülményeit, a szerzők egyéniségére történő utalásokat, illetve a nyelvezetet vizsgáltam.

Összegzésemben felhívtam a figyelmet a téma interdiszciplináris voltára (irodalom, történelem, földrajz, néprajz, társadalomtudományok – *gender studies, cultural studies, colonial discourse*). A lehetséges megközelítési módok közt említettem a feminizmust, recepció-elméletet, narratológiát. Végül rámutattam, hogy a fellelt, de a dolgozatban hely híján fel nem használt elsődleges források és szakirodalmi háttéranyag további kutatások alapját képezhetik.

Where the Difference Lies: *American Psycho* (Ahol a különbség található: *Amerikai psycho*)

Név: KONTESVELLER LÁSZLÓ

Típus: BA Szakdolgozat

Témavezető: Munteán László

Szak, évfolyam: anglisztika, III. évfolyam

Elérhetőség: kontes.laszlo@indamail.hu

Kulcsszavak: anglisztika, amerikai irodalom, Brett Easton Ellis, *American Psycho*, difference

A szakdolgozat a Brett Easton Ellis által írt *American Psycho* című regényt, illetve a könyv alapján készített, Mary Harron által rendezett filmet hasonlítja össze. A szakdolgozat elsősorban a film és a regény közti különbségekre koncentrálna. Angol nyelven íródott.

A szakdolgozat három fő részben taglalja a témát. Az első a Social Satire versus Period Comedy of Manners. Ebben a részben a regény szociális satíra jellege kerül összehasonlításra a film yuppie társadalmát célzó kifigurázásával. Továbbá összehasonlításra kerülnek még az anti yuppie tendenciák megjelenése a regényben és filmben, illetve a zene szerepe a kettőben.

A második rész a Misanthropy and its Connection with the Idea of Fitting in címet kapta. Ebben a részben a beilleszkedési kényszer és annak kapcsolatai az általános embergyűlölethez kerülnek összehasonlításra a regényben és filmben. Itt kap helyet a rasszizmus, antiszemitizmus és az antihomoszexualitás kérdésének taglalása és a film és a regény ezen alapokon való összehasonlítása is. Továbbá ez a rész foglalkozik még a nők szerepének és főhős nőgyűlöletének összehasonlításával a filmben és a regényben.

A harmadik résznek Controversy and the Age of Serial Killers a címe. Ebben a részben a regény és a film különböző fogadtatása kerül összehasonlításra. Ezen kívül ez a rész taglalja a horror és erőszak elemeit a regényben és filmben. Továbbá itt kerül részletesebb bemutatásra a főhős örülete és annak különbségei filmben és regényben.

A befejező rész a fent bemutatott pontok alapján összegzi az *American Psycho* regény és film között talált különbségeket. A bibliográfia a szakdolgozat elkészítéséhez felhasznált anyagok részletes felsorolását tartalmazza.

Nőképek és gender sztereotípiák két lengyel feminista regényben. Izabela Filipiak és Sylwia Chutnik műveiben

Név: KOVÁCS EDIT

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Pálfalvi Lajos

Szak, évfolyam: szalviztika-lengyel, III. évf.

Elérhetőség: kiraly.kovacs.edit@gmail.com

Kulcsszavak: lengyel, irodalom, feminizmus, gender, sztereotípiák

Dolgozatomban két lengyel feminista író, Izabela Filipiak és Sylwia Chutnik regényeit hasonlítottam össze a feminista irodalomkritika elemzési szempontjai mentén abból a célból, hogy kimutassam a hasonlóságokat illetve különbségeket egy kilencvenes évekbeli és egy ezredfordulót követő feminista alkotás valóságábrázolása, problémafelvetése és nem utolsósorban alkotói eszközei között. A lehetséges feminista irodalomkritikai szempontok közül két szempontot emeltem ki, a nőképeket és gender sztereotípiákat, mivel a feminista irodalom célkitűzése a női életutak nyomon követése, a valóságos nőképek bemutatása, amiket meghatároznak, kisebb vagy nagyobb mértékben, a gender sztereotípiák.

A két mű problémafelvetése hasonló, Filipiak a felnövekvő fiatal lány határátlépését a női létbe írja le, míg Chutnik egy környék női lakosainak életét írja le, mely mitegy kis atlasz inkább szociológiai irányultságú mű, Filipiak regénye pedig egy pszichológiai tanmese. A két műben közös, hogy valóságábrázolásukat tekintve a gendert korlátozó tényezőként és mint konstruáltat értelmezik illetve, a gender és identitás közötti kapcsolatot kutatják. Chutnik a gendert már mint performanszot is bemutatja művében, kutatja a gender és nyelv/nyelvhasználat kapcsolatát, a nemi, szexuális identitás és a nyelv esetleges viszonyát.

Továbbá, a gender sztereotípiákat szociális, pszichológiai szempontból elemzik a művek a közélet (politika, háború, kommunizmus) és magánélet (család, szerelem, szexualitás) területén, újradefiniálva ezzel e két fogalom összefüggését, összefonódását, illetve feminista szempontból prezentálják a család szerepét, mibenlétét, és újfajta családmoddellt mutatnak be.

Az alkotói eszközök közül kiemelném a feminista irodalmi kánon teremtésére irányuló kísérleteket Filipiak művében, illetve a mítoszok dekonstrukciójára és a feminista mítosz teremtésére tett kísérletet mindkét regény esetében, nevezetesen a Matka Polska mítosz dekonstrukcióját, az Ifigenia-mítosz Főnix-mítosszá változását, ezen kívül a katolikus vallással és Mária-kultusszal szemben megfogalmazott kritikát.

Összegezve, dolgozatom bemutatja a feminista irodalomban az ezredforduló környékén bekövetkezett fókuszváltást, amikor a nő helyére a gender került a vizsgálat középpontjába. Emellett a két regény által bemutatott világ megváltozott, a gender sztereotípiák fojtogatóan megkötöző, kötelező rémmesebeli jellege átadta helyét a kiüresedett sablonosság, a totális elidegenedés korának. Ezen kívül a feminista irodalmon belüli "irodalmiság"-tól, "intellektualitás"-tól a forradalmiság, társadalmi elhivatottság felé irányuló eltávolodást is megfigyelhetjük.

A fantasztikum André-Marcel Adamek műveiben

Név: MEGYERI ZSUZSANNA

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Lackfi János

Szak, évfolyam: Francia, 2010/11

Elérhetőség: zsuzsi2009@gmail.com

Kulcsszavak: fantasztikum, belga irodalom, André-Marcel Adamek, fantasztikus irodalom, francia, La fète interdite

André-Marcel Adamek egy még ma is élő kortárs belga író, aki számos irodalmi díjat is elnyert pályafutása során. Művei elsősorban a fantasztikum műfajában ihletődtek.

A dolgozat elsősorban a címben szereplő szerző három művét hasonlítja össze. Alapul szolgál az író *La Fête interdite* című fantasztikus regénye, amit másik két művével vetünk össze a fantasztikus, mint műfaj szempontjából.

A szakdolgozat első felében az íróról lehet egy keveset megtudni, kritikusok és irodalomtörténészek feljegyzései alapján, majd a második felében magáról a fantasztikumról értekezik a tanulmány. Ebben a részben olyan kérdésekre keresünk választ, mint például: Hova lehet besorolni a fantasztikumot; ez vajon egy külön irodalmi műfaj-e vagy sem; milyen szempontok alapján lehet valamit fantasztikus műként értékelni; vajon mi a különbség a fantasztikum vagy a mese között stb. Ezek mellett megvizsgáljuk a fantasztikus irodalomtörténeti hátterét.

Ezután a belga fantasztikus irodalom kerül górcső alá, itt is szintén kritikusok és nevesebb irodalomkutatók szempontjait vetem össze. Ezután pedig maga az elemzés következik, amiben Adamek három véletlenszerűen kiválasztott művében keresem a fantasztikumra utaló részleteket, legyenek azok szereplők, helyszínek, cselekmények stb.

A dolgozatban végig arra helyeződik a hangsúly, hogy nagyon nehéz objektívan ilyen-olyan kategóriákba sorolni az írók műveit, ami a fantasztikus irodalommal illeti. A történelem során különböző és igencsak eltérő vélemények születtek a műfaj sajátosságairól, törvényszerűségekről, melyek lehetővé teszik, hogy egy író regényét a fantasztikus irodalom osztályába soroljuk. Mivel a fantasztikum elsősorban a valóság és a fikció kapcsolatára, azon belül is a két világ összemosására helyezi a hangsúlyt, André-Marcel Adamek műveinek elemzése során is főleg ezeket a részleteket kerestem. A három mű mindegyikében megtalálható ez a fajta kettősség és habár sokszor közelebb áll egy-egy részlet a mese világához, mégis, általában lehet olyan pontokat találni bennük, amik inkább eltolják ezt az ambivalenciát a fantasztikum felé. Nem állítom, hogy az író minden szempontból a fantasztikus irodalom képviselője, ugyanis eltérőek az ő művei például a horrorisztikusabb Maupassant féle regényektől, de azért nagyon közel áll hozzá.

Kifeszítve élet és halál közé. Christopher Marlowe *Doctor Faustus* című drámájának és Oscar Wilde *The Picture of Dorian Gray* című regényének teológiai aspektusú összevetése
(Suspended between Life and Death. A Theological Approach to the Parallelism between Christopher Marlowe's *Doctor Faustus* and Oscar Wilde's *The Picture of Dorian Gray*)

Név: MUKICS DOROTTYA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: dr. Almási Zsolt

Szak, évfolyam: Anglisztika, IV. évf.

Elérhetőség: dorka.mukics@gmail.com

Kulcsszavak: *Doctor Faustus*, *Dorian Gray*, kárhozat, bűn, megbánás

Oscar Wilde *The Picture of Dorian Gray* (*Dorian Gray arcképe*) című regénye és Christopher Marlowe *Doctor Faustus* című drámája szorosan összekapcsolódik a középpontjukban álló ördögi paktumnak köszönhetően. Mindkét mű témája ezen paktum motivációit és következményeit mutatja be, s a főszereplők életútjának hasonlósága lehetővé teszi a művek párhuzamos értelmezését.

Míg Christopher Marlowe drámája teológiai, vallási koncepcióktól erősen átítatott, Oscar Wilde regényét leggyakrabban esztétikai vagy pszichológiai aspektusból közelítik meg a kritikák, recenziók és értelmezések. A két művet egymás mellé állítva azonban a cselekményszálak, a főszereplők sorsának hasonlatossága Oscar Wilde regényét is megnyitja a teológiai interpretációra.

Dolgozatom célja a két mű összemérhetőségének bemutatása volt, egy a transzcendentális szférára irányuló interpretáció segítségével. Marlowe drámájának hangsúlyos teológiai és erkölcsi struktúrája Wilde regényének is transzcendentális, vallási színezetet kölcsönöz, lehetővé téve a dráma és a regény pontról pontra történő összehasonlítását a paktum megkötésén – a főszereplők lelkének áruba bocsátásán – túl egészen a haláluk pillanatáig, sőt még az után is. A teológiai aspektusnak megfelelően a dolgozat első fejezete a centrális teológiai fogalmak releváns tartalmi elemeinek definiálásával foglalkozik.

A dolgozat további fejezetei kifejtik, milyen hibákat követtek el a főszereplők, hogyan taszították saját magukat a kárhozat felé. Elsőként a két művet alapjaiban összekapcsoló ördögi paktumot vizsgáltam, a további fejezetek pedig demonstrálják a főszereplők megátalkodottságát, illetve a paktumból való kilépési kísérleteik kudarcának okait.

A külső világból származó káros hatások beengedése Doctor Faustus és Dorian Gray belső világába éppúgy hibájukként, bűnünként róható fel, mint az általuk a szociális terükre gyakorolt negatív befolyás. A külső világ eseményei és szereplői azonban nemcsak a főszereplőktől független individuumokként, entitásokként értelmezhetők, hanem Doctor Faustus és Dorian Gray belső, lelki küzdelmének externalizációjaként is.

Ez a pszichologizált, a lelkiismeret működését vizsgáló és a transzcendentális dimenzióba emelt értelmezés teszi lehetővé, hogy az azonos életútból azonos halálra, ill. túlvilági létre, büntetésre következtethessünk.

Grammatikai és retorikai idő a *Sorstalanság*ban

Név: NÉMETH TAMÁS

Típus: OTDK-dolgozat

Témavezető: Radvánszky Anikó

Szak, évfolyam: magyar-történelem, V-VI.

Elérhetőség: nemethtamasrtd@gmail.com

Kulcsszavak: Kertész Imre, időhasználat, grammatikai idő, praesens historicum

Dolgozatomban mindvégig a grammatikai (pontosabban – a jövő értelemszerű kivételével – a morfológiailag jelölt) igeidők alapján vizsgáltam a *Sorstalanság* időhasználatának szemantikai, stilisztikai és retorikai vetületét. Elsődleges célom az volt, hogy néhány, eddig mellőzött szempont, például az egyes igeidők használatának szövegbeli helye, a szüzsében betöltött szerepe, vagy a jelenidejűség gyakori alkalmazásának a klasszikus retorika eszközével történő megragadása által a regény időszerkezetének új értelmezési lehetőségeit vázoljam.

Külön fejezetben foglalkoztam az elbeszélői tapasztalatnak a szakirodalomban gyakran felvetett kérdésével, és az időhasználat jellegzetességeinek elemzésével igyekeztem rámutatni, hogy ebben a recepciót megosztó kérdésben az utólagos tapasztalattal bíró elbeszélő szövegszervező szerepét feltételezőkkel értek egyet.

A dolgozat legnagyobb részében egyenként foglalkoztam a múlt, jelen és jövő használatával. A múlt idejű részletek vizsgálata során arra a következtetésre jutottam, hogy azok a lezárt, vagyis a készen álló értelemkonstrukciókba beillesztett események elbeszélésénél kapnak elsősorban szerepet.

A jelen idejű részletek hasonló vizsgálata azt a megállapítást eredményezte, hogy az elbeszélés akkor él következetesen a jelen használatával, amikor az eseményeket élővé, jelenvalóvá, átélhetővé akarja tenni. Ennek kapcsán értekeztem a *praesens historicum*, valamint általában a görög és zsidó hagyomány szerepéről az elbeszélésmód megragadásában. Viszonylag hosszan elemeztem a jelen lehetséges jelentéseit és azok felhasználhatóságát a regény értelmezésében.

Végül a jövő idejű részletek szerepét vizsgálva igyekeztem kimutatni az igeidő jelentéseinek korlátozott voltát a tábortörténetben, valamint utaltam jövő és elbeszélés tematikus kapcsolódásaira, melyek véleményem szerint az elbeszélést egyedüli lehetőségként jelenítik meg az idő korlátainak felbontására.

A Körülírt zuhanás „közlegénye”? Filozófia és retorika Petri György *Sci-fi szerelem* című versében

Név: PALKOVICS BEÁTA

Típus: Publikáció In: Alföld, 2011/4. 40-50.

Témavezető: Horváth Kornélia habil. egyetemi docens

Szak, évfolyam: magyar nyelv és irodalom MA II.

Elérhetőség: palkovics.bea@gmail.com

Kulcsszavak: neoplatonista filozófia, retorika, irónia, autopoétikus

Petri 1974-ben megjelent *Körülírt zuhanás* című kötetét a recepció jellemzően összekapcsolja az azt megelőző, *Magyarázatok M. számára* cíművel. A kötet hosszabb terjedelmű versei csupán az első kötet hagyatékaként nyernek megjelölést, melyek az előző időszak novellisztikus versbeszédének jegyeit viszik tovább. A kötetet a rövid versek uralják, míg a terjedelmesebb költemények rangjukat veszítik a kritikai recepció interpretációjában, és a kötet „közlegényeivé” minősülnek.

A *Sci-fi szerelem* című vers ily módon nem tartozik sem a *Körülírt zuhanás* kötet, sem a Petri-líra esztétikailag kiemelt művei közé, a kritikusok ritkán, az irónia szövegbeli megjelenése kapcsán említik. A vers azonban más aspektusokra koncentrálna is jelentős sajátosságokat mutat.

Az interpretáció meghatározó pontjait a platonista, illetve neoplatonista filozófia megjelenése, a versbeszéd retorikája, a versbeli *én* és *te* viszonya és ezzel összefüggésben a nyelvalkotás autopoétikus szövegi utalásai képezik.

**„Mikorjössztől holváltáig történt minden”
(Tér, idő és identitás Bartis Attila *A nyugalom* című regényében)**

Név: PALKOVICS BEÁTA

Típus: OTDK dolgozat, Publikáció

Témavezető: Horváth Kornélia habil. egyetemi docens

Szak, évfolyam: magyar nyelv és irodalom MA II.

Elérhetőség: palkovics.bea@gmail.com

Kulcsszavak: fabula, szüzsé, motívum, mítosz

A nyugalom Bartis Attila második regénye, 2001-ben jelent meg először, 2006-ban pedig „reneszánszát” élte. Ennek oka, hogy ekkor jelent meg a német fordítás, amely nagy visszhangot keltett Németországban és újra felkeltette az érdeklődést a magyarországi befogadók között. A német kiadó a rendszerváltás regényeként aposztrofálta a könyvet. A magyarországi kritikák nagy része dicséri a művet, és ha erre nem is történik mindig nyílt utalás, sikerének kulcsát keresik, s ezt hol a regény műfaji hagyományának újraírásában, hol a különleges olvasói technikát igénylő narrációs örvénylogikában, hol pedig Bartis mondatainak egyfésülésében és kifogástalanságában vélik megtalálni.

A dolgozatban részletesen kibontott interpretáció meghatározott pontjait a fabula és szüzsé regénybeli kapcsolata, az elbeszélésmód vizsgálata, a motívumok és a történet szimbolikája, a nevek metaforizáló ereje, valamint az Oidipusz-mítosz szövegbeli tematizálása képezik, mindezt alapvetően a mítosz poétikájából nézve.

Gyulai Pál *Pókainé* c. versének elemzése biblioterápiai megközelítésben

Név: TORMA MARGIT

Típus: szakirányú továbbképzési szakdolgozat

Témavezető: Dr. Jelenits István

Szak, évfolyam: biblioterápia

Elérhetőség: tmargit9@freemail.hu

Kulcsszavak: biblioterápia, verselemzés, ballada, Báthori István, Békessi Gáspár, Gyulai Pál, *Pókainé*

Biblioterápiai szempontból elemzem hat gyerekcsoportnál Gyulai Pál *Pókainé* című versének feldolgozása során összegyűjtött tapasztalataimat.

A gyerekek problémaérzékenységét vizsgálom aszerint, hogy az egyes korosztályoknak milyen a viszonyuk a műalkotáshoz, milyen a vers által sugallt minták szerepe a gyerekek világában, és milyen a versben szereplő szituációk átélése gyerekkorban.

A biblioterápia során alkalmazott módszerem a kiscsoportos beszélgetés. A dolgozatban alkalmazott módszer a kiválasztott vers történelmi, irodalmi és verstani megközelítése, majd feldolgozása.

Az időben távolinak tűnő történet remek lehetőség arra, hogy a gyerekek képesek legyenek saját gondolataikat, örömeiket, nehézségeiket bátran és őszintén kimondani. A napjainkban divatos irányzattal ellentétben – amikor a gyerekek szintjét próbálják megcélozni az oktatástól a szórakoztatóiparig, – célszerűbb igényes feladat elé állítani a felnövekvő generációt, hogy belső igényévé váljon a növekedés, fejlődés, önnevelés, önművelődés, éppen az igényes művészi alkotások hatására, azok megértése, átélése érdekében.

Komoly etikai problémákat felvető irodalmi-művészeti alkotásokkal érdemes már kisiskolás korban megismertetni a tanulókat, hiszen ők még könnyen azonosulnak a pozitív példával. Őszintén mondanak véleményt, érezhető, hogy hosszabb ideig foglalkoznak egy-egy művel. A felső tagozatosok kritikusak és igényesek önmagukkal és a feladattal szemben is. Ők már zárkózottabbak, viszont az irodalmi hősök és szituációk mögé bújva olyan igazságokat mondanak ki, amikre talán az irodalmi alkotás nélkül nem is gondolnának. A középiskolások a szituációk kapcsán önmagukról, az őket foglalkoztató gondolatokról beszélnek, a műalkotás etikai, esztétikai szintje által meghatározott keretek között. A gyengébb szociális helyzetű, magatartászavaruk és tanulási nehézségeik miatt az oktatás peremére került túlkoros tanulók az életkoruknak megfelelő, komoly, őszinte véleményalkotásra, állásfoglalásra képesek, a mélyebb összefüggésekre is fogékonyak.

Sürgető feladat elgondolkodni azon, hogyan lehet megelőzni, korrigálni az elsősorban olvasási nehézségekből adódó gyengébb szövegértés következtében kialakult tanulási nehézségeiket. Időben elkezdett biblioterápiával kiegészített szakszerű fejlesztés lehet a megoldás.

A biblioterápia csoportos formáihoz ideális fórum a könyvtár, a gyermekjóléti intézmény, a plébániai közösség, klub, ahol a résztvevők nincsenek időben és térben kötött keretek közé szorítva. Minden fiatalban megvan az igény az őszinte véleményalkotásra, különösen akkor, ha a hagyományos etikai értékeket a saját véleményével összevetheti, az ezzel kapcsolatos kérdéseit őszintén felvetheti.

Prózapoétikai eljárások Garaczi László *metaXa* című regényében

Név: VARRÓ ANNAMÁRIA

Típus: OTDK-dolgozat

Témavezető: Horváth Kornélia

Szak, évfolyam: magyar nyelv és irodalom (MA), II. évf.

Elérhetőség: annamari.varro@gmail.com

Kulcsszavak: kortárs magyar próza, emlékezés, narratív identitás, önéletrajz

Garaczi László a kortárs magyar irodalmi kánon meghatározó prózáirói közé az 1992-es *Nincs alvás* című kisprózai kötetével került be. Dolgozatom témája azonban nem Garaczi novellisztikája, és nem is a sokak által már többször elemzett *Lemur-vallomások* valamelyik kötete: a 2006-ban megjelent *metaXa* című regény komplexebb értelmezésére teszek kísérletet. A kritikai recepció kortárs magyar prózával kapcsolatban megállapított alapvetéseiből kiindulva interpretációm főbb pontjait az emlékezés szövegszervező funkciója, a különböző narrátori pozíciók meghatározása – ehhez kapcsolódva a szövegbeli szubjektum megszületése és felszámolódása –, az önéletrajzi értelmezés lehetősége, valamint a sajátos metaforika vizsgálata képezik.

Dux Adolf írásai a Pester Lloydban. Színikritikák 1878 és 1881 között

Név: ZOLTAI ANIKÓ

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Dr. Ujvári Hedvig

Szak, évfolyam: kommunikáció, VII. évf.

Elérhetőség: aniko.zoltai@gmail.com

Kulcsszavak: Dux Adolf, Pester Lloyd, színkritika, sajtótörténet, kommunikációelmélet, témakijelölés

A hazai színikritikáról szóló tanulmányok leginkább a reformkor nagyjaival, Bajza Józseffel, Vörösmarty Mihállyal és Gyulai Pállal foglalkoznak. A magyar színháztörténeti és színikritikai értekezések a hazai német nyelvű lapok publicistáit nem említik, pedig az ő szerepük is jelentős: írásaikkal nemcsak a németül tudó magyar, hanem a németajkú külföldi olvasókat is megismertették a hazai kultúrával.

Az 1853-ban alapított Pester Lloyd fennállása idején a legolvasottabb és legmértvadászb német nyelvű napilap volt. Főként a németül is olvasó pesti polgárság lapjának számított, de a német nyelvű külföldet is tájékoztatta a hazai eseményekről. A Pester Lloyd kereskedelmi lapnak indult, de tárcarovatában rendszeresen foglalkozott irodalommal, színházzal és zenével is. Miután Falk Miksa átvette a főszerkesztői teendőket a rovat még nagyobb szerepet kapott. Dux Adolf, a tárcarovat egyik állandó munkatársa közel három évtizeden át a Pester Lloyd meghatározó újságírója volt. A szakirodalomban a Pester Lloyd első jelentős kritikusaként emlegetik, aki megteremtette a színvonalas színikritikát. Dux Adolf egyik fő feladatának tekintette a magyar irodalom ismertetését és terjesztését; ő volt az első, aki Petőfi műveit ültette át németre, de fordított többek közt Eötvöstől, Vörösmartytól és Aranytól is.

Szakdolgozatomban Dux Adolf 1878 után a Pester Lloydban megjelent színikritikáit elemeztem. A dolgozatban arra kerestem a választ, hogy Dux Adolf színikritikái mennyiben felelnek meg a műfaj sajátosságainak, milyen a hangvételük, felépítésük és milyen szempontok kapnak kisebb, illetve nagyobb szerepet a kritikákban. A színikritikákat kommunikációelméleti szempontból is vizsgáltam, amelyet Maxwell McCombs és Donald Shaw témakijelöléssel kapcsolatos elméletére alapoztam. A kommunikációelmélet szemszögéből azt elemeztem, hogy Dux Adolf milyen szerepet vállalt az olvasóközönség tájékoztatásában és véleményének irányításában.

A szakdolgozat első részében a téma sajtótörténeti és történelmi vonatkozása kapott helyet. Először a hazai német nyelvű sajtó kialakulásával és történetével foglalkoztam a kiegészítésig, majd a Pester Lloyd történelmi háttérét, megalakulását és történetét ismertettem. A dolgozat következő fejezetének középpontjában a tárcarovat és színikritika meghatározása, fejlődése és műfaji jellemzése szerepel. Az elméleti háttér után Dux Adolf életrajzával, munkásságával és színházzal kapcsolatos értekezéseivel foglalkoztam. A dolgozat utolsó fő részében kapott helyet Dux Adolf színikritikáinak elemzése és az ahhoz szükséges kommunikációelméleti háttér is.

Nyelvtudomány

La place et la fonction des adjectifs créoles dans la phrase

(A kreol melléknevek helye és szerepe a mondatban)

Név: BALOGH EMESE

Típus: BA szakdolgozat, egyben OTDK dolgozat

Témavezető: Dr. Bors Edit, egyetemi docens

Szak, évfolyam: Romanisztika-francia, IV.

Elérhetőség: eemeesee@gmail.com

Kulcsszavak: kreol, kétértékű melléknév, mondatbeli funkció, főnév-melléknév sorrend, partikula

Kutatásom során a francia alapú kreol nyelveket vizsgáltam, különös tekintettel a Karibi-térség és a Guadeloupe szigetén beszélt változatokra. Célom a kreol melléknevek bemutatása és más nyelvekkel – főként a franciával – való összehasonlítása, a nyelvek tipológiája keretén belül.

A diákköri dolgozatomban vizsgált példák alapján a kreol melléknevek helye a mondatban kevésbé kötött, mint a franciában, vagy más nyelvekben, nincs szigorú szabály a főnév-melléknév sorrendjére nézve. Ez bizonyos konfúziót okozhatna a melléknév mondatban betöltött szerepét illetően, azonban a szövegkörnyezet által minden esetben világossá válik, hogy az adott melléknév jelzőként vagy predikatív funkcióban van jelen a mondatban. Megállapíthatjuk a jelző-mellékneveket illetően, hogy a franciában megfigyelhető kétértékű melléknevek a kreol nyelvekben is jelen vannak, jelentésüket azonban – a franciával ellentétben – nem a főnévhez viszonyított helyük határozza meg, hanem a szövegkörnyezet. Ami a predikatív funkciójú mellékneveket illeti, a kreol nyelvekben jelentős szerepet kapnak a mondatban, hiszen az attributív szerkezetekben, kopula hiányában, a melléknevek töltik be az ige szerepét. Így a különböző igeidők kifejezésére a főnév-ige szerkezetű mondatokból ismert, az igehez illesztett partikulák szolgálnak, melyek ebben az esetben a melléknévvel használatosak; tehát a predikatív funkciójú melléknév igeként van jelen a főnév mellett a mondatban.

Konklúzióként megállapíthatjuk, hogy a kreol melléknevek eltérő módon vannak jelen a mondatban, mint a francia melléknevek. Főnévhez viszonyított helyük kevésbé kötött, és bár a jelző-melléknevek szerepe hasonló a franciához, a predikatív funkciójú melléknevek mondatban betöltött szerepe jelentős mértékben eltér attól, hiszen, a franciával ellentétben, képesek az ige helyettesíteni.

Nyelvi eszközök a magyarban az ágens megnevezésének elkerülésére – a határozói igenév szerepe a személytelen szerkesztésben

Név: BORBÉLY ZITA GYÖNGYVÉR

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Dr. Németh Renáta

Szak, évfolyam: magyar nyelv és irodalom

Elérhetőség: zitagyongyver@freemail.hu

Kulcsszavak: határozói igeneves predikátum, szenvedő szerkezetek, kognitív-funkcionális nyelvészet, aspektus, telikus–atelikus, nyelvi babonák, tematikus szerep

Dolgozatomban a passzív jelentéstartalom kifejezésének magyar lehetőségei iránti érdeklődésből a *foglalkozva van vele*-típusú szerkezetekkel foglalkoztam, ezen kifejezések használatának szintaktikai és szemantikai szabályait kerestem, funkcionális nyelvészeti keretben. Rögtön kiderült, hogy az újonnan megjelent kifejezések vizsgálata elképzelhetetlen a „hagyományos” *el van intézve*-típusú határozói igeneves predikátumok vizsgálata nélkül.

A funkcionális keret rövid bemutatásán túl, a címben szereplő személytelen szerkesztés, személytelen szerkezetek meghatározása is feladataim közé tartozott, négy ilyen nyelvtani alakzatot különböztettem meg a jelenlegi magyarban: létige + határozói igenév, -*odik/-ődik* deverbális igeképző, *-tatik/-tetik* passzív igeképző és az úgynevezett terpeszkedő kifejezések.

A háttér-apparátust egy történeti szál is gazdagította: a tizenkilencedik században előfordultak már az új nyelvészeti alakzatként meghatározott határozói igeneves kifejezések, illetve, a „hagyományosnak” nevezett határozói igeneves kifejezések bizonytalan nyelvészeti és stilisztikai helyzetének oka is ebben a korszakban keresendő. Ekkor fogant és kezdett elterjedni ugyanis az a nyelvi babona, mely szerint a határozói igenév létigés szerkezete idegen eredetű nyelvi alakzat, germanizmus.

A funkcionális keret fokozatosan afelé irányított, hogy az időnek a nyelvi reprezentációban betöltött szerepét és annak fontosságát tartsam szem előtt. Az idő, az eseményszerkezet, a szituációtípusok és az aspektus ennek utána lépett be az általam megkezdett nyelvészeti diskurzusba.

E megközelítésmód segítségével a „hagyományos” határozói igeneves predikátumról elmondható, hogy a magyar nyelvi rendszer telikus–atelikus aspektuális szembenállásának megfelelően az eredménnyel járó befejezettség személytelen nyelvi reprezentációja. A *be van pótolva* tehát nem tautológia, hanem észjárásunkból fakadó elkerülhetetlen nyelvi alakzat.

A *foglalkozva van vele*-típusú igeneves kifejezések aspektuális vizsgálatakor a habituális olvasatot tartom érvényesnek, hiszen ha valaki úgy fogalmaz, hogy *foglalkozva van a lábammal*, számomra azt jelenti, hogy rendszeresen jár gyógytornára, úszni, orvoshoz stb. Ahogyan a *vigyázva van a kocsira* gyakori internetes előfordulás is folyamatos, féltő odafigyelést jelent, és a *gondoskodva van rólam* is összetett, résztevékenységekből álló állapotot jelöl.

A habituális változat megjelenését az eredményt jelölő határozói igeneves predikátumból vezetem le, a tárgyasság fogalmának segítségével, a patiens tematikus szerep jelentéstani kiterjesztését követően. Dolgozatomban természetesen foglalkozom a különböző létigei változatokkal alkotott szerkezeti variánsok vizsgálatával is.

A funkcióigés szerkezetek az uniós szaknyelvben

(Les constructions à verbe support dans la terminologie communautaire)

Név: DÉZSI GABRIELLA

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Náray-Szabó Márton

Szak, évfolyam: Francia szak, VI. évfolyam

Elérhetőség: dezsi.gabriella@gmail.com

Kulcsszavak: funkcióigék, Maurice Gross, Lexique-grammaire, Grammaire transformationnelle, tesztek (mise en relief, passivation, relativation, changement des déterminants, construction attributive, verbe support réfléchi, préposition *à*)

Szakdolgozatom témája a funkcióigés szerkezetek az uniós szaknyelvben. Dolgozatom elején rövid bevezető található arról, hogy mit is kell tudnunk a funkcióigés szerkezetekről. Ennek bemutatásához az ezzel foglalkozó nyelvészek kutatásait vettem alapul. Leginkább Maurice Gross, francia nyelvészre támaszkodtam, aki különféle teszteket hajtott végre az említett kifejezéseken. Ezek közül a tesztek közül magam is alkalmaztam néhányat, illetve újakat is találtam, melyeket bővebben is bemutatok a dolgozatban. A tesztek eredményeit egy diagram segítségével hasonlítottam össze, mely alapján jól látható, hogy melyik teszt mennyire működött a többihez képest. Kutatásaim során az európai uniós jog szövegeit használtam, ezekben kerestem az egyes funkcióigés szerkezeteket. Összesen 80 kifejezést jegyeztem fel, de ezek közül csak 50 képezte a vizsgálatok további részét, tehát csak ezek kerültek bele a dolgozatba.

Az első teszt, melyet Maurice Gross tesztjei közül választottam ki a kiemelés (mise en relief) volt. Az összes kifejezésre igaz, hogy egyik sem működött az átalakítás után. A következő teszt a passzíválás (passivation) volt, mely már sokkal jobb eredményeket hozott, mint az előző. Nemcsak a fő kutatási területen, de más oldalakon is találtam néhány kifejezést a transzformációt követően. A harmadik teszt a vonatkozó mellékmondatként (relativation) való átalakítás volt. Az 50 kifejezésből 14 esetében működött az eljárás. Szintén Maurice Gross tesztje a determinánsok megváltoztatása (changement des déterminants). Ez a teszt igen sok eredménnyel járt.

A dolgozat folytatásában a saját tesztjeimet mutattam be, nevezetesen hármat. Az első teszt során a funkcióigét visszaható formába tettem (verbe support réfléchi), majd ebben a formában kerestem rá. Noha nem sok eredményt hozott, megállapítható, hogy működik. A következő, általam kifejlesztett teszt során az igét és a főnevet megcseréltem és egy prepozícióval kapcsoltam össze őket (préposition *à*, suivi de l'infinitif du verbe support). Ez a változtatás igen jó eredményeket hozott: az 50 kifejezésből 31 az átalakítás után is létezett. Az utolsó teszt során az igét befejezett melléknévi igenév formájában alkalmaztam (construction attributive). Ezen utolsó teszt hozta a legtöbb eredményt: összesen 37 esetében működött az átalakítás. Látható, hogy a funkcióigés szerkezeteken mely tesztek vihetők végbe és melyek nem. Dolgozatom egészében ezen kutatások eredményeit mutattam be.

Magyar–lengyel tematikus szlengszótár

Név: GERGELY ZOLTÁN

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Robert Wołosz

Szak, évfolyam: Lengyel nyelv- és irodalom, kommunikáció

Elérhetőség: gezolevi@gmail.com

Kulcsszavak: szótár, szleng, lengyel nyelv, magyar nyelv, rétegnyelvek

A szótár kb. 3000 címszót tartalmaz a legfrissebb lengyel és magyar szleng szókincséből. Egy ilyen munka létjogosultságát igazolja, hogy hasonló szótár Magyarországon egyelőre nem létezik és a két ország szlengje a kultúrák közelsége miatt könnyen egybevethető. A szótár 14 tematikus fejezetből áll, a tematikát a kifejezések jelentésköre adja, például az első fejezet címe: Személyleírás, ezen belül az első alfejezet címe: Kinézet. Egy szócikk három részből áll: definícióból, magyar szlengbeli megfelelőből, és lengyel szlengbeli megfelelőből. A definíció tartalmazza a szlengszó standard nyelvi magyarázatát magyar és lengyel nyelven. Egy-egy definícióhoz gyakran több szó is tartozik, mind a magyar, mind a lengyel nyelv esetében – ezek egymás alatt találhatók. Az egy szócikken belül található magyar és lengyel szlengszavak jelentése teljesen azonos. A kifejezések után megadtam néhány nyelvtani információt is az adott szóról, a szó után közvetlenül a vonzata következik, dőlt betűvel, ezután pedig a szófaja, rövidítve, szintén dőlt betűvel, lengyelül. Pl. kivon a forgalomból *vkít cz.* Az egymás helyére behelyettesíthető kifejezéseket perjellel választottam el. A magyar szlengszavaknál az olyan szavak esetében, melyeket igekötő nélkül is lehet az adott jelentésben használni, az igekötőt zárójelbe tettem, pl. (meg)etet *vkít vmivel cz.* A szlengszavak előtt, után vagy között nem dőlt betűvel, zárójelben található szavak tetszés szerint elhagyhatóak, pl. lehord (a sárga földig) *vkít cz.* A szótárban található szópárokat 3 db magyar és 2 db lengyel egynyelvű szlengszótár összevetésével hoztam létre, az azokban található szavak 95%-a megtalálható e szlengszótárakban is. A fennmaradó részt saját gyűjtésből eredő szavak alkotják, melyek meg vannak jelölve. A szótár jellegénél fogva sok vulgáris kifejezést tartalmaz, a szerzőnek azonban nem áll szándékában ezeket terjeszteni, és azon a véleményen van, hogy az ilyen szavak használata az illető alacsony (nyelvi) műveltségéről tanúskodik. A szótáríró feladata azonban az emberek által használt kifejezések leírása, tekintet nélkül arra, hogy az adott kifejezés vulgáris-e, vagy sem. Hozzá kell tenni, hogy a forrásokban megtalálható szavakat nem vettem át szótáramba válogatás nélkül, melynek oka a helyhiány volt, bizonyos szavakat, melyeket más szótárak a szleng részeként tartalmaznak, nem ismertem el szlengkifejezésnek. A szótár tehát vulgarizmus tekintetében nem normatív, összességében viszont az, ugyanis a szavak szelekción estek át.

A kvantorok relatív hatókörének interpretációja kisgyermekkorban

Név: GERŐCS MÁTYÁS

Típus: MA szakdolgozat

Témavezető: É. Kiss Katalin

Szak, évfolyam: elméleti nyelvészet, II.

Elérhetőség: mgerocs@gmail.com

Kulcsszavak: kvantor, hatókör, gyereknyelv, pszicholingvisztika, kísérlet

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a két kvantoros kifejezést tartalmazó mondatokban (mint 1a és 1b) a magyar gyerekek hogyan értelmezik a hatóköri viszonyokat.

(1a) *Három maci is két autóval játszik.*

(1b) *Két autóval is három maci játszik.*

A bemutatott kísérletek során két szempont alapján vizsgálom a kvantorok relatív hatókörének értelmezését: a kvantor grammatikai funkciója (alany vagy tárgy/eszközhatározó), valamint az igéhez való viszonya (preverbális vagy posztverbális kvantor). A szakirodalomban konszenzus van arról, hogy a magyarban az ige előtti operátorok felszíni sorrendje tükrözi a hatóköri relációkat. Ennek értelmében a preverbális mezőben annak a kvantornak lesz nagyobb a hatóköre, amelyik a lineáris sorrendet tekintve előbb következik – vagyis ebben az esetben a direkt olvasat a jelöletlen. Ha az egyik, vagy akár mindkét kvantor az ige után áll, a mondat kétértelmű marad, mert a felszíni sorrend alapján nem rekonstruálhatók egyértelműen a hatóköri relációk. A dolgozatban bemutatott kísérleti eredmények arra utalnak, hogy bizonyos esetekben a gyerekek képesek „felülírni” a szerkezet által rögzített hatóköri viszonyokat. Azokat a mondatokat, melyekben mindkét kvantor az ige előtt állt, és a tárgyi szerepű megelőzte az alanyi szerepűt, a gyerekek többségében inverz hatókörrel értelmezték – holott az elmélet alapján direkt olvasat volt várható. Úgy tűnik tehát, hogy a kvantorok relatív hatókörének értelmezése során a gyerekeknél elsősorban azok grammatikai funkciója a meghatározó és kevésbé a mondat felszíni szerkezete. Ezt alátámasztja az is, hogy az eleve kétértelmű mondatok esetében a gyerekek szintén azt az olvasatot választották, amelyben az alanyi szerepű kvantornak volt nagyobb hatóköre. Meglepő módon a felnőtteknél hasonló eredmények születtek, mint a gyerekeknél. Az ige előtti kvantorok esetében a felnőttek több mint fele – a gyerekekhez hasonlóan – az inverz olvasatot preferálta, ha abban az alanyi szerepű kvantornak nagy hatóköre volt. A potenciálisan kétértelmű mondatoknál is egyértelműen az alany-preferencia érvényesült. Az eredmények fényében megállapítható, hogy a felszíni szerkezetben rögzített hatóköri viszonyok a felnőtteknél sem feltétlenül hatályosak az interpretációra nézve. Az izomorfia (a logikai forma és a szintaktikai reprezentáció egyértelmű megfeleltethetősége) feltehetőleg csak egyike azoknak az irányelveknek, melyek a hatókör-értelmezés alapjául szolgálnak.

Az /s/ hat variánsa a nápolyi dialektusban

Név: HUSZTHY BÁLINT

Típus: TDK dolgozat

Szak, évfolyam: olasz, BA III.

Elérhetőség: balint@huszthy.hu

Kulcsszavak: nápolyi dialektus, fonológia, mássalhangzórendszer, palatalizáció, affrikálódás, fonotaktika

A dolgozatban az olasz nyelv nápolyi dialektusának mássalhangzórendszerével foglalkozom, ezen belül /s/ fonéma viselkedését elemzem. A témaválasztást /s/ sokszínűsége, a nápolyi dialektusban előforduló számos, különböző ejtémódja indokolja. Dolgozatom célja, hogy feltérképezze, és teljes részletességig elemezze /s/ fonéma viselkedését, felderítse hat allofónjának feltűnési lehetőségeit, és megfogalmazza a kiderítettek alapján leírható szabályokat. /s/ ejtémódjait környezetétől függően elemzem, előbb intervokális helyzetben, majd mássalhangzócsoport tagjaként. A nápolyi dialektusban az intervokális, illetve szókezdő, prevokális /s/ eleve zöngétlen, alveoláris szibilánsként jelenik meg: [s]; amely azonban köznyelvi hatásra vagy leníció révén [z]-vé zöngésedhet, vagy mérsékelt zöngességet kaphat. Az /s/ fonéma – a nápolyi dialektus fonotaktikai megszorításainak következtében – mássalhangzócsoport záró tagjaként csak koronális szonoráns [l, r, n] után állhat, ilyen esetben affrikálódik: [ts] vagy [dz] lesz. Ha /s/ mássalhangzócsoport nyitó tagja, dentális és alveoláris mássalhangzók előtt alveoláris spiránsként ejtődik: az őt követő mássalhangzó zöngessége szerint lesz [s] vagy [z]. Ha bilabiális, labio-dentális vagy veláris mássalhangzót előz meg, palatalizálódik az őt követő mássalhangzó zöngességének függvényében. Az /s/ fonéma viselkedéséről tett megállapításaimat számos példával támasztom alá, ezeket egy nápolyi terepmunka során készített hangfelvételeimből válogattam. Az /s/ fonológiai viselkedésének bemutatására az érdekesség és a könnyebb érthetőség kedvéért néhány magyar nyelvi párhuzamot is hozok a dolgozatban.

Il vocalismo del dialetto napoletano: La neutralizzazione e la metafonesi

Név: HUSZTHY BÁLINT

Típus: OTDK dolgozat

Témavezető: Domokos György

Szak, évfolyam: olasz, BA III.

Elérhetőség: balint@huszthy.hu

Kulcsszavak: nápolyi dialektus, Nápoly, fonológia, magánhangzórendszer, neutralizáció, metafonézis,

Olasz nyelven írt dolgozatomban a nápolyi dialektus magánhangzórendszerét vizsgálom fonetikai és fonológiai szempontból. Munkámat saját, Nápolyban készített hangfelvételeim alapján végeztem, valamint a témába vágó szakirodalmat felhasználva. A dolgozat első, fonetikai részében a dialektus latinból kialakult magánhangzóképzését elemzem, valamint a kettőshangzók alakulását. A második rész fonológiai vizsgálatait két nagy fontosságú jelenség köré csoportosítom, melyek a hangsúlytalan magánhangzók ejtésbeli gyengülése (neutralizáció) és a metafonézis. Kutatásom célja, hogy felderítsem az esetlegesnek tűnő neutralizáció kiváltó feltételeit, valamint tisztázzam a metafonézis mai viselkedése körül kialakult nyelvészeti vitát, amelyre a fonológiai eredetű jelenség esetleges grammatikalizálódása ad okot. Saját eredményemnek tartom a neutralizáció két részre való elkülönítését abból a megfontolásból, hogy egyes magánhangzókat kivétel nélkül érint a gyengülési folyamat, míg másokat csak bizonyos feltételek mellett, és kísérletet teszek ezen feltételek meghatározására. Saját kutatásom továbbá a metafonézis beható vizsgálata a nápolyi dialektus igéiben, minthogy a jelenség az igékben kivétel nélkül feltűnik, ellentétben a névszókkal, amelyek közt számos kivételt találni. A nyelvészek többsége ezt grammatikai analógiával magyarázza, mely szerint a metafonézis morfológiai célokkal köszön vissza, olyan szavakban is, amelyek nem tartalmazzák a jelenség eredeti kiváltó feltételeit. Saját megállapításom szerint ez az analógia akusztikus eredetű jelenség. Kutatásaimból azt a következtetést vonom le, hogy a metafonézis ma is fonológiai jelenséggént működik, a grammatikalizációt pedig a metafonézis kísérő jelenségének érdemes tekinteni.

Anglicizmusok adaptációs folyamatai a szlovák sportsajtóban (Proces adaptácie anglicizmov v slovenskej športovej tlači)

Név: MEDOVÁ ANDREA

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: PhDr. Marcel Pilecky, PhD.

Szak, évfolyam: szlovák, VI.

Elérhetőség: medo.andrea@hotmail.com

Kulcsszavak: anglicizmy, adaptačný proces, šport, tlač.

Jazyk – v našom prípade slovenčina – je absolútne schopný prebrať nové lexikálne jednotky cudzieho pôvodu do svojho systému. V poslednom období do slovenčiny vnikli – a neustále vnikajú – predovšetkým anglicizmy. V dôsledku toho, že slovenský jazyk tieto cudzie lexikálne prvky integruje do svojej lexikálnej sústavy, pričom sa snaží ich prispôbiť platným jazykovým normám preberajúceho jazyka, a tak ich „sfunkčniť“, ich používanie v jazykovej praxi možno vcelku pokladať za celkom prirodzené.

V tejto diplomovej práci sme sa pokúsili spomínaný proces preberania anglicizmov zanalyzovať z rozličných aspektov. V prvých šiestich kapitolách sme stručne načrtli miesto, postavenie a úlohu anglicizmov v slovnej zásobe slovenského jazyka a pouvažovali sme aj o možných príčinách ich hromadného preberania. Keďže prítomnosť cudzích, najmä anglických, lexikálnych prvkov je najčastejšia a najnápadnejšia v printových médiách, bola to slovenská športová tlač, z ktorej sme vyexcerpovali anglicizmy. V ďalších častiach našej práce sme podrobnejšie preskúmali ich adaptačný proces v slovenskom jazykovom systéme z ortografického, fónického, morfológického, derivačného a sémantického hľadiska.

Čo sa týka pravopisu vyexcerpovaných anglicizmov, všimli sme si, že sa v slovenčine uplatňuje najmä tendencia písať ich tak ako sa vyslovujú (avšak pri najnovších anglicizmoch sa už častejšie zachováva pôvodný pravopis, napr. *quarterback*, *squash* atď.) – anglicizmy sú ovplyvnené takzvaným pravidlom „píš ako počuješ“, napr. *bejzbal*, *brejk*, *džokej* atď. V rámci fónickej (a fonologickej) adaptácie dominuje poslovenčená výslovnosť, t. j. anglické fonémy sú nahradené slovenskými, napr. namiesto anglického *æ* sa v slovenčine jednoducho vyslovuje *e* ([bædmɪntən] → [bedminton]). V priebehu transmorfemizácie sme mohli pozorovať, že prevažná časť anglicizmov je schopná prebrať slovenské relačné morfémy a tým spôsobom sa zaradiť do deklinačného systému slovenčiny (prirodzene, existujú aj také anglicizmy, ktoré zostávajú nesklonné, ako napríklad slovo *skóre*). Ďalej sme zistili, že prevzaté anglické substantíva slúžia ako dobrý základ na tvorenie nových lexikálnych jednotiek slovenskými slovotvornými príponami, prípadne predponami (napr. *basketbalový*, *volejbalistka* atď.) alebo inými slovotvornými postupmi – napríklad tvorením viacslovných pomenovaní alebo homoným, ako napríklad pri slove *box*.

Vcelku je možné konštatovať, že anglicizmy v súčasnom jazykovom úze sa veľmi rýchlo udomácňujú; v dôsledku toho sa po istom čase nepocítujú ako cudzie.

Die SMS-Sprache

(Az SMS nyelve)

Név: MOLLNER MÓNIKA

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Dr. Varga Éva

Szak, évfolyam: Német szak, V. évf.

Elérhetőség: mollnerm@t-online.hu

Kulcsszavak: SMS, Dialekt, Jugendsprache, Smiley, Abkürzung, Handy, Kommunikation

„ISDN“, „IKEA“ und „NEWS“. Diese Bezeichnungen sind heutzutage nicht unbekannt: „ISDN“ ist eine Abkürzung in der Telekommunikation, „IKEA“ ist ein multinationales Einrichtungskonzern und das englische Wort „NEWS“ bedeutet auf Deutsch *Neuigkeit*. Doch wenn diese Ausdrücke in einer SMS-Nachricht erscheinen, können sie etwas ganz anderes bedeuten, und Abkürzungen sein für z.B.: „ISDN“ - „ich sehe deine Nummer“, „IKEA“ – „ich krieg einen Anfall“ und „NEWS“ – „nur ein wenig sauer“ (Schlobinski 2009: 33-36). Diese Arbeit hatte das Ziel vor Augen die sprachlichen Merkmale der jüngsten Kommunikationsform der SMS mit Hilfe von 228 gesammelten authentischen SMS-Texten von Jugendlichen zu untersuchen und die Hypothese, dass diese Kommunikationsform ein schriftbasierter Ausdruck mündlicher Kommunikation sei, zu belegen. Dazu wurden zu erst die technischen Hintergründe des SMS-Schreibens erkundet. Dabei konnte festgestellt werden, dass die begrenzte Anzahl von 160 Zeichen die Simser zur einfallsreichen Spielerei mit der Sprache animieren. Sie tilgen, reduzieren und assimilieren Wörter. Diese Verkürzungen sind auch der gesprochenen Sprache eigen. Weiters konnte festgestellt werde, dass sie in ihren SMS jugendsprachliche und dialektale Ausdrücke benutzen, die in erster Linie mündlich realisiert werden. Die nonverbalen Kommunikationsformen wie Gestik und Mimik wohl bekannt aus der sprechsprachlichen Kommunikation werden in der SMS-Kommunikation durch graphostilistische Mittel zum Ausdruck gebracht. Vor allem mit Hilfe von Smileys, die durch verschiedene Satzzeichen erschaffen werden, können die SMS-Sender durch diese schriftliche Kommunikation fehlenden Emotionen Ausdruck verleihen. Auch Reduplikationen und Großschreibung dienen der Realisierung der Prosodie. Auch auf syntaktischer Ebene konnten Strukturen wie kurze bzw. verkürzte Sätze gefunden werden, die vor allem in der gesprochenen Sprache existieren. Obwohl diese Form von Kommunikation mit Hilfe des Mediums der Schrift stattfindet zeigt der Sprachgebrauch der Kommunikationspartner Merkmale der Face-to-Face-Kommunikation nicht zu Letzt auch durch den dialogischen Hin-und-Herwechsel der Kurzmitteilungen.

Um weitgehende Schlussfolgerungen daraus zu ziehen oder Fragen wie zum Beispiel welche Auswirkungen in der SMS-Kommunikation verwendete Sprache auf den täglichen Sprachgebrauch hat beantworten zu können, bedarf es natürlich einer umfangreicheren Untersuchung.

Fókusz a lengyel nyelvben

Név: PATONA MÁRIA

Típus: Publikáció (6. FÉLÚTON KONFERENCIA – Az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának konferenciája, 2010. október 7–8.)

http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk10/A%20lengyel%20nyelv%20k%E9t%20f%F3kuszipoz%EDci%F3ja_PATONA.pdf

Témavezető: dr. Robert Wołosz, dr. É. Kiss Katalin

Szak, évfolyam: Nyelvtudományi Doktori Iskola, Szlavisztika Műhely, II. évfolyam

Elérhetőség: patona.maria@gmail.com

Kulcsszavak: lengyel nyelv, generatív szintaxis, fókusz pozíció, kontrasztivitás, kimerítőség

A dolgozat hiánypótlásra tesz vállalkozást, a lengyel mondat fókuszpozícióját vizsgálja a generatív szintaxis kereteiben. A lengyel nyelvészeti szakirodalomban ez a kérdés napjainkig nincs kimerítően kidolgozva, más szláv (pl. King 1995) – s főként nem szláv (magyar (É. Kiss 1995, 1998), olasz (Rizzi 1998)) kutatásokkal szemben.

A lengyel mondatok információs szerkezeti lehetőségeit összehasonlító szempontból közelíti meg a tanulmány, azt vizsgálja, hogy az orosz, illetve a magyar nyelvben megfigyelt fókuszjelenségek mennyiben érvényesek a lengyel nyelvre. A hangsúly, a kontrasztivitás és a kimerítőség jegyeinek vizsgálatához többek között Szabolcsi Anna (1980) tesztjeit alkalmazza. A kutatás alapja lengyel anyanyelvű tesztszemélyek kérdőíves vizsgálata, majd az így megfigyelt jelenségek elemzése és leírása a korábbi szakirodalmakra alapozva.

A kérdőívekben feltett, szórendre és hangsúlyozásra vonatkozó kérdések feldolgozása után az látszik körvonalazódni, hogy a lengyel mondat szinte bármely részének hangsúlyozására lehetőség van, egy négyszavas mondat 24 féle permutációja tehát legkevesebb 96 különbözőképpen hangsúlyozható mondatot eredményez. A kutatás egyrészt arra vonatkozik, hogy van-e, s ha igen, milyen jellegű tartalmi eltérés e hangsúlyozási lehetőségek között, érdekesebb kérdésnek tűnik azonban, hogy elégséges feltétel-e a fókusz meghatározásához a hangsúlyozásra hivatkozni. A dolgozat során kiderül, hogy a kimeríthetőség és a kontrasztivitás az, mely a hangsúlyozás mellett releváns a fókusz meghatározásában, s a fókuszálандó elem preferált helye a lengyel mondatokban az ige előtt van, mely pozícióba emelés útján kerül.

Az orosz nyelvben már korábban kimutatott kétféle fókuszpozíció a lengyel nyelvben is jelen van, s ezeknek hasonló tulajdonságai vannak, mint a már vizsgált szláv nyelvekben. Ez alapján a lengyel mondatok jobb perifériáján információs fókusz található, míg az ige előtti hangsúlyos elem kontrasztív jeggyel rendelkezik. Előbbi egybeesik a természetes mondathangsúllyal, és a mondatba mindig új információt vezet be, míg a kontrasztív fókusz az ige elé történő emeléssel megkapja azt a jegyet, melynek köszönhetően kontrasztív jelentést vesz fel. Van azonban a mondat bal perifériáján elhelyezkedő fókusznak még egy jegye, melyet eddigi szláv irodalmak nem tárgyaltak, s a lengyel nyelvben sem vizsgáltak: a magyarban sokat elemzett kimerítő jegy a lengyel fókuszt is jellemzi. Jelen dolgozat ezt az eddig nem tárgyalt jelenséget kutatja. A dolgozat olyan alapszerkezetet és levezetést javasol a lengyel mondat számára, melyből az összes, ige előtti fókuszt tartalmazó mondatváltozat levezethető.

A tanulmány e fő kérdésén kívül a lengyel mondat szerkezet egészének, benne a topikpozíciónak a meghatározására is kísérletet tesz a lengyel nyelvben, mely a fókuszpozíció meghatározásához elengedhetetlen. Végül azt vizsgálja, hogy ugyanazok-e a kötelezően fókuszálандó elemek a magyar és a lengyel nyelvben.

Az azonosító fókusz felismerése gyermekkorban

Név: PINTÉR LILLA

Típus: TDK-előadás

Témavezető: dr. É. Kiss Katalin

Szak, évfolyam: magyartanár–filozófiantanár (MA), 2. évfolyam

Elérhetőség: pinterlilla87@freemail.hu

Kulcsszavak: fókusz, kimerítő azonosítás, gyermeknyelv, igazságérték-megítélési feladat

Dolgozatom arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen életkorban kezdik érteni a magyar anyanyelvű gyermekek azokat a fókuszos szerkezeteket, amelyekben a fókuszált elem kimerítő azonosítást fejez ki.

Az első részben összefoglalom a magyar fókuszos kifejezések legfontosabb jellemzőit, ezt követően térek rá a szerkezetek értelmezését elemző kutatásaim ismertetésére. A vizsgálatom alapját képező kísérletet 2011 tavaszán három korcsoportban végeztem el: ötéves óvodások, illetve hétéves kisiskolások bevonásával, valamint egy felnőtt kontrollcsoport segítségével. A kísérlet során azt a (gyermeknyelvi kutatásokban igen népszerű) feladatot használtam, amelyet Crain és Thornton az igazságérték-megítélési teszt néven mutattak be. E gyakorlat leglényegesebb mozzanata, hogy az egyik kísérletvezető a gyermekeknek játékok segítségével helyzeteket mutat be, miközben a másik kísérletvezető egy bábu szerepébe bújva elmondja, hogy ő miként tudná leírni a látott szituációkat. A vizsgált gyerekek feladata az, hogy megítéljék, hogy a bábu igaz állításokat tett-e, vagy sem, majd pedig megindokolják válaszaikat. A fő kérdésem az volt, hogy vajon igaznak fogadják-e el a különböző életkorú gyermekek az olyan, azonosító fókuszot tartalmazó állításokat, amelyek esetében a predikátum a fókuszált elemen kívül más individuumra is igaz. A példa ez esetben egy olyan kép volt, amelyen egy maci és egy nyuszi ül egy-egy széken, az elhangzó állítások pedig a következők: (1) A MACI ül a széken. (Ahol a nagybetűs kifejezés jelöli a főhangsúlyos fókuszált elemet.) (2) A MACI ült fel a székre.

Az eredmények egyértelműen azt mutatják, hogy míg a felnőttek – a fent leírt kép esetében – jórészt hamisnak ítélik az ilyen állításokat, addig mind az óvodás, mind az első osztályos kisiskolás gyermekek igaznak tartják azokat. Egyértelmű tehát, hogy az azonosító fókusz helyes értelmezésének elsajátítása (amely egy teljes fordulatot idéz elő a fentihez hasonló állítások igazságértékének megítélésében) a hétéves kor utáni időszakra, de még tizenhét éves kor előttre tehető. Az első osztályosok érzékelhető bizonytalansága, valamint egyetlen hétéves kisfiú maradéktalanul helyes válaszai azonban már arra engednek következtetni, hogy a változás bekövetkezése mindenképpen az általános iskola elvégzésének időszakára, sőt nagy valószínűséggel még az alsó tagozatos korra tehető, ennek bizonyítása azonban még további kutatásokat igényel.

Terveim között szerepel a vizsgálat folytatása: a következő hetekben – még mindig az itt bemutatott feladat segítségével – fogom tesztelni a nyolc-, illetve kilencéves iskolásokat.

Obviáció a magyar nyelvben

Név: PINTÉR LILLA

Típus: OTDK dolgozat, Publikáció (*Magyar Nyelvőr*, 135. évfolyam, 1. szám, 97–106.)

Témavezető: dr. É. Kiss Katalin

Szak, évfolyam: magyartanár–filozófatanár (MA), 2. évfolyam

Elérhetőség: pinterlilla87@freemail.hu

Kulcsszavak: obviáció, kötőmód, mondatértékű bővítmények, rivalizáláselmélet, alanyfüggőség, szituációfüggőség.

Dolgozatomban egy olyan jelenség bemutatására teszek kísérletet, amelyet a magyar nyelvben hasonló részletességgel még nem vizsgáltak. A kötelező referenciakülönbség, vagyis az obviáció fellépése esetén a beágyazott tagmondat névmási alanyának referenciája kötelezően eltér a főmondatbeli propozicionális attitűd hordozójának referenciájától.

Kutatásom célja egyrészt az idegen nyelvek adatait elemző, elsősorban idegen nyelvű szakirodalmak feldolgozása volt, másrészt pedig annak elemzése, hogy a magyar nyelvben milyen feltételek mellett, illetve milyen hatókörön belül valósul meg a kötelező referenciakülönbség. A vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy az obviáció megvalósulásához a magyar nyelvben a következő feltételek teljesülése szükséges:

1. A beágyazott kötőmódú bővítménynek kell, hogy legyen főnévi igenévi változata.
2. A főmondatbeli propozicionális attitűd hordozójának felelősnek kell lennie a beágyazott mondat által jelölt eseményért.
3. A beágyazott alany nem lehet fókusz.
4. A beágyazott alany nem lehet klitikumgazda.

Ezen felül a többszörösen összetett mondatok elemzése arra is rávilágított, hogy a kötelező referenciakülönbség megszorítása mindig csak két, egymásnak közvetlenül alárendelt tagmondatra lehet érvényes.

Kutatásaimat a generatív nyelvészet elméleti keretein belül, a generatív szintaxis módszereivel végeztem. A vizsgált problémát nemcsak az egyes mondatértékű bővítmények közötti rivalizáció felől közelítettem meg, hanem szemantikai, szintaktikai és fonológiai szempontokat is figyelembe vettem, így próbálva átfogó és teljes képet adni az obviáció jelenségéről.

Nagymaros helyneveinek változása 1986-2010

Név: SZOMRÁKYNÉ CSETE ANNAMÁRIA

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Hegedűs Attila

Szak, évfolyam: magyar nyelv és irodalom, VI. évfolyam

Elérhetőség: harompirosmacska@gmail.com

Kulcsszavak: tulajdonnév, helynév, Nagymaros, elemzés, névtan

Ez a dolgozat két névtani gyűjtésen alapul. 1986-ban egy nagymarosi pedagógus összegyűjtötte a nagymarosi helyneveket, majd ezt én 2010-ben megismételtem. Egy szakirodalmi összefoglaló (Bárczi Géza, Hajdú Mihály, Hoffmann István, Inczefi Géza, J. Soltész Katalin) után Hoffmann módszerét alkalmazva (Hoffmann István: *Helynevek nyelvi elemzése*) elemzem a neveket, és a különbségeket igyekszem megmagyarázni, majd közlöm az adattárat. Melléklet: kül- és belterületi térképek az egyes nevek számaival.

Változásvizsgálat Letenyén (Mi változik, és mi marad meg a nyelvjárásban?)

Név: TEPERICS JÓZSEF

Típus: OTDK-dolgozat

Témavezető: Hegedűs Attila

Szak, évfolyam: Magyar nyelv és irodalom MA, első (I.) évfolyam

Elérhetőség: teperics.jozsef.istvan@gmail.com

Kulcsszavak: változásvizsgálat, dialektológia, nyelvjárási jelenségek, generációs összehasonlítás

Dolgozatom Letenye legfontosabb nyelvjárási jelenségeit mutatja be generációs megoszlásban. Három generáció, összesen tizennégy tagjával készítettem kérdőíves, aktív indirekt módszerű gyűjtést. A lekérdezett generációk a következők: I. generáció, 60 éven felüliek, II. generáció, 40-es évekbeli, és a III. generáció, 20-as évekbeli adatközlők. Kérdőívem összeállításánál a szakdolgozatomban (*Letenye nyelvjárása*) szereplő legfontosabb nyelvjárási jelenségeket, valamint Hegedűs Attila *A változó nyelvjárás* című munkájának *Változások a hetési nyelvjárásban* című fejezetében található húsz kérdést tekintettem követendőnek. Az első generáció tagjainál szabadinterjú rész előzte meg a kérdőíves gyűjtést, a familiáris légkör kialakításának érdekében – a többi generáció adatközlőinél erre nem volt szükség. A több mint ötven kérdésre kapott adatok világosan mutatják az egyes generációk nyelvhasználatában megfigyelhető tendenciákat nyelvi szintekbe rendszerezve. Itt elsősorban azon jelenségekre kell felhívni a figyelmet, melyek az első generációhoz képest a harmadik generációnál is még erősen jelen van. Ezek a következők: a (1.) *v* fonéma indukálása minden generációnál eléri az 50%-ot, és ebből a szempontból ez a legerősebb nyelvjárási jelenség; a (2.) köznyelvi *o* : nyelvjárási *u* megfelelésének aránya 75–40% közötti; a (3.) rövid mássalhangzók előfordulási aránya egyik generációnál sem csökken 30% alá; a (4.) határozóragok nem köznyelvi formái még a legfiatalabb generáció válaszainak is több mint negyedében megfigyelhető; az (5.) ikes igeragozás három generációs átlaga meghaladja a 60%-ot; illetve a (7.) tájszavak megléte még a harmadik generációnál is 60%-os. Dolgozatom jól reprezentálja, hogy milyen jelenségbeli átrendeződések figyelhetők meg a három generáció nyelvhasználatában. Pályamunkám adalékként is kíván szolgálni nyugat-magyarországi dialektológiai kutatásokhoz.

Frazeologizmusok általános kétnyelvű szótárakban: Különös tekintettel a német-magyar nagyszótárakra

Név: VÁRHALMI KRISZTINA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Dr. Varga Éva

Szak, évfolyam: Germanisztika, 1

Elérhetőség: varhalmi.krisztina@gmail.com

Kulcsszavak: szótárak, frazeológia, frazeologizmusok

A szakdolgozat betekintést enged a szótárakban előforduló frazeologizmusokba, elsősorban a német-magyar nagyszótárak vonatkozásában. Magyarországon összesen három német-magyar nagyszótár létezik az első és legrégebbi Kelemen Béla (1941) nagyszótára, a második a Halász Előd- féle (1992) és a harmadik, egyben legújabb a Halász Előd Nagyszótár Halász Előd–Földes Csaba–Uzonyi Pál (1998) által felújított változata.

A dolgozat felépítésénél törekedtem arra, hogy laikusok számára is érthető legyen a téma, így szó esik benne a szótárakról általában illetve a német-magyar nagyszótárak szerkesztőiről, a frazeológiáról valamint a frazeologizmusokról általában. A dolgozat fő témája a frazeologizmusok a német-magyar nagyszótárakban, az érthetőség szempontjából a dolgozat végén megemlítettem a német és magyar frazeológia fordulatok ekvivalencia problémáját is.

Dolgozatomban egyrészt választ kerestem arra, hogy mit értettek korábban a „szótár” alatt és mit ma. Fontosnak tartottam a szótárak felépítéséről is említést tenni, hiszen ez alapján érthető meg a leginkább, hogyan sorolják a frazeologizmusokat bizonyos címszavak alá. Munkámban a frazeológiáról és a frazeologizmusokról általánosságban is értekeztem. Itt főleg különböző nyelvészek gondolatait osztottam meg az olvasóval, arról, hogy szerintük mi is a frazeológia illetve a frazeologizmus.

A három nagyszótárban előforduló frazeologizmusokat Burger illetve az általam fontosnak vélt csoportok alapján elemeztem. Természetesen a két csoportosítás jelentős részben azonos.

Az elemzés során szinte minden kategóriában három példát választottam és azt vizsgáltam, hogy ezek, melyik illetve hány címszó alatt fordulnak elő külön-külön a három nagyszótárban, amiből aztán megpróbáltam megállapítani, hogy milyen gyakorisággal fordul elő az adott frazeologizmus a nagyszótárakban illetve, hogy több címszó alatt és nagyobb valószínűséggel fordul-e elő a Halász Előd (1992) és annak felújított változatában, mint a Kelemen Béla (1941) által szerkesztett szótárban. Kutatásaim során kiderült számomra, hogy a Halász (1992) illetve a Halász–Földes–Uzonyi (1998) szótárakban szinte azonos gyakorisággal és azonos lemmák alatt találhatók meg a frazeologizmusok, amíg a Kelemen (1941) szótárban ritkábban és kevesebb főnév vagy ige alatt szerepelnek. Világossá vált továbbá, hogy a két újabb nagyszótárban szinte minden fontosabb címszó alatt megtalálhatók.

A dolgozatban külön fejezetet alkotnak a közmondások. Ennek oka, hogy a nyelvészek körében ma is vitatott a közmondások hovatartozása. Egyesek szerint semmiképp nem lehet őket frazeologizmusnak tekinteni, mások szerint viszont oda tartoznak. Az azonban biztosan elmondható, hogy a közmondások nagy része megtalálható az általam vizsgált szótárakban.

Spachspiele in der Werbung. Wort- und Wortbildungsspiele (Nyelvi játékok a reklámban. Szó- és szóképzési játékok)

Név: ZOLTAI ANIKÓ

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Dr. Varga Éva

Szak, évfolyam: német, VII. évf.

Elérhetőség: aniko.zoltai@gmail.com

Kulcsszavak: reklám, reklámnyelv, szóképzés, nyelvi játék, szójáték, morfológia

A reklámok szinte mindenütt jelen vannak az életünkben: otthon, az utcán és még a munkahelyen is szembetalálkozunk velük. A reklám nemcsak gondolatainkat és vásárlási döntéseinket befolyásolja, hanem nyelvünkre is hatással van; számos márkanév, szlogen és kifejezés került már át a reklám nyelvéből a köznyelvbe. A reklámszövegekben rejlő kreativitás az, ami a reklámokat egyedivé, szerethetővé és feltűnővé teszi. A kreativitás képezi a nyelvi játékok alapját is, így olyan a megszokottól eltérő, meglepő és többletjelentésű szavak és szókapcsolatok jönnek létre, amelyek aztán az olvasót gondolkodásra készítik.

Szakdolgozatomban a reklámokban előforduló nyelvi játékokat vizsgáltam, azon belül pedig a formai szójátékokkal foglalkoztam. A dolgozatban arra kerestem a választ, hogy a szóképzési játékok a német nyelvben gyakrabban fordulnak-e elő, mint más formai szójátékok. A hipotézis megvizsgálásához különböző nyelvi játékokat gyűjtöttem össze három német folyóirat reklámjaiból. A szójátékokat a nyelvi szinteknek megfelelően csoportosítottam, majd azokon belül különböző szó- és szóképzési technikákat állapítottam meg. Az osztályozásnak köszönhetően kirajzolódott, mely módszerek fordulnak elő gyakrabban, és melyek kevésbé. A szóképzési játékoknál kíváncsi voltam arra is, hogy a talált példák csoportosíthatók-e a szakirodalomban fellelhető szóképzési típusok szerint.

A dolgozat első felében összefoglaltam az elemzés elméleti hátterét a reklámról, a reklám nyelvéről és a szó- és szóképzési játékokról. A dolgozat első részében részletesen ismertetem a nyelvi játék, a szójáték, a szóképzés és a szóképzési játékok fogalmát is.

A szakdolgozat második része tartalmazza az empirikus kutatást, amely a dolgozat első felének az elméleti hátterén alapul. A fejezetben ismertetem az anyaggyűjtés folyamatát, a dolgozat hipotéziseit és az elemzés szempontjait. A kigyűjtött nyelvi játékokat a nyelvi szinteknek megfelelően osztályoztam, így különbséget teszek a szakdolgozatban fonetikai, morfológiai, szintaktikai és grafikai-ortográfiai játékok között. Emellett külön fejezetben mutatom be a nyelvi szintek leggyakoribb kapcsolódási pontjait is. A szakdolgozat fő hipotéziséhez igazodva a morfológiai szinten belül a szóképzési játékokat részletesebben tárgyalom. Az egyes nyelvi szinteknek külön fejezetet szentelek, és példákon keresztül ismertetem a nyelvi játékok technikáit.

A dolgozat végén összefoglalom és statisztikailag kiértékelem a kutatásom eredményeit. Az elemzésből megállapítható, hogy a vizsgált időszakban és a vizsgált folyóiratokban a szóképzési játékok gyakrabban fordultak elő, mint más szójátékok.

Szabad bölcsészet

A szabadság és a determinizmus kérdése az analitikus filozófiában

Név: BERNÁTH LÁSZLÓ

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: dr. Schmal Dániel

Szak, évfolyam: Filozófia-esztétika szak, VI. évf.

Elérhetőség: bernathlaszlo11@gmail.com

Kulcsszavak: akaratszabadság, determinizmus, analitikus filozófia, kompatibilizmus, libertarianizmus, Frankfurt-típusú példák.

Elsősorban azt próbáltam dolgozatomban kimutatni, hogy a kompatibilizmus egy hibás filozófiai elmélet. Először a tradicionális kompatibilizmushoz kapcsolódó érveket igyekeztem megingatni, majd a semi-kompatibilizmus legfontosabb argumentációs sémáját, a Frankfurt-típusú példákat, valamint Strawson pragmatista színezetű érvelését kíséreltem meg megcáfolni. Talán sokan arra következtetnének, hogyha a kompatibilizmus nem sikeres, akkor ez szükségképpen ahhoz vezet, hogy tagadjuk az erkölcsi felelősség létét. Nem mintha az indeterminisztikus törvények önmagukban lehetetlenné tennék azt, hogy erkölcsi felelősséget tulajdonítsunk a cselekvőknek. Ennél erősebb érvek is vannak az összeegyeztethetlenség mellett az erős-inkompatibilistáknak: egyrészt, mert nehéz megmondani a jelenlegi természettudományos kutatások eredményeit tiszteletben tartva, hogy a szabad ágens miképpen hat a fizikai eseményekre, másrészt pedig azért, mert úgy tűnik, nem lehet teljes egészében megérteni, hogy egészen pontosan miben is állna a szabad ágens önmeghatározása. Felmerül a gyanú, hogy azért, mert az önmeghatározás eszméje önellentmondásos. Ezeket a problémákat nem lehet úgy kezelni, ahogyan ezt egyes libertariánusok gondolják: a cselekedetek indeterminisztikus mivolta akkor sem elegendő az erkölcsi felelősséghez, ha a végeredményt jellemünk, törekvéseink befolyásolják. Így, amennyiben ragaszkodunk ahhoz, hogy létezik erkölcsi felelősség, mindenképpen el kell utasítanunk a világ naturalista felfogását. Ehhez annyiban van racionális alapunk, hogy a paradox önmeghatározás fogalma nem önellentmondásos és van rá precedens, hogy hasonlóan paradox szerkezettel rendelkező leírásoknak van valódi referenciájuk. Továbbá nem születik meg egy egészen új nehézséget azzal, ha azt állítjuk a paradox önmeghatározásra képes szabad ágensről, hogy döntései és cselekedetei nem magyarázhatóak meg egészen a hatóokok fogalmával, mivel a kezdeti világállapot, vagy a világállapotok végtelen sorozata szintén nem magyarázható meg ezzel a struktúrával. Ugyanakkor nagy előnye, hogy azt a meggyőződésünket, hogy van erkölcsi felelősség, metafizikailag csak ez, a naturalizmusnak ellentmondó koncepció tudja valamelyest megmagyarázni, megalapozni. Mivel úgy látszik, hogy az erkölcsi felelősség létét legalább annyira implauzibilis kétségbe vonni, mint azt állítani, hogy létezik egy ilyen önmeghatározásra képes szabad ágens, nem lehet azt mondani, hogy az erkölcsi felelősség fogalmát egy racionálisan mérlegelő lénynek el kellene vetnie, még akkor sem, ha az valóban igaz, hogy ha csak a természettudományos ismereteinkből indulunk ki, akkor a létezése valóban valószínűtlennek tűnik. Ráadásul lehet, hogy túl nagy árat kellene fizetnünk ennek a koncepciónak az elutasításaért: a morális relativizmus elkerülhetetlennek tűnik – még ha ez nem is implikál szükségszerűen átfogó relativizmust – s kétségessé válik, hogy lehet-e a morális relativizmus világában olyan értékeket felmutatni, amelyeknek feltétlen érvényük van.

Válasz Dawkins kérdésére

Név: BERNÁTH LÁSZLÓ

Típus: publikáció (*Vigilia* 76. évf. 2. sz. / 2011. 147–152. o.)

Szak, évfolyam: Filozófia-esztétika szak, VI. évf.

Elérhetőség: bernathlaszlo11@gmail.com

Kulcsszavak: Dawkins, istenérvek, ateizmus, valláskritika, darwinizmus.

A cikk célkitűzése az, hogy röviden vázolja, miért nem megalapozott Dawkins valláskritikája. Dawkins a jelenkori darwinizmus egyik legjelentősebb képviselője, aki korábbi munkáiban amellet érvelt, hogy az evolúció motorja és alapegysége nem a faj, hanem az „önző” gén. Természettudományos kutatásait és ismereteit később igyekezett arra is felhasználni, hogy a vallást, mint amolyan evolúciós melléktermékként mutassa be, ami ráadásul igencsak káros az emberi életre.

Elsőként megvizsgálom, hogy Dawkins érve, amely szerint Isten létezése objektív értelemben valószínűtlen, mennyire megalapozott. Véleményem szerint Dawkins félreérti a metafizikai érvelés sajátosságait, különösen azzal kapcsolatban, hogy ha egyáltalán létezik valamilyen magyarázat a létezők egészének a létezésére, akkor annak milyen formájúnak kell lennie. Ez a félreértés az oka annak, hogy nem látja az istenhipotézis előnyeit a multiverzum elmélettel szemben. Második lépésben megmutatom, hogy amennyiben egy laikus számára nem ésszerűtlen a természettudomány – általa gyakorlatilag ellenőrizhetetlen – állításaiban hinnie, akkor az sem ésszerűtlen, ha a vallási állításokat elfogadja. Harmadszor pedig megmutatom, miért aggályos Dawkins-nak azon előfeltevése, hogy a kritikátlanság mindig elmarasztalendő: egyrészt azért, mert a kritikátlanság bizonyos mértékben szükségszerű egy véges lénynél, másodsor pedig azért, mert a kritikátlanság egyik fajtája, az előzetes bizalom gyakorta éppen, hogy pozitív következményhez vezet – tehát igazolható ama konzekvencialista etika számára, amellyel Dawkins is szimpatizál.

Galériatörténet – Képzőművészeti, kereskedelmi galéria-hálózat kialakulásának problémái Budapesten 1989-től

Név: GÁL GEORGINA

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Bizzer István, Egyetemi Tanársegéd; Beke László, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, Igazgató

Szak, évfolyam: Művészettörténet V.

Elérhetőség: gl.georgina@gmail.com

Kulcsszavak: galéria, galériatörténet, galéria-működés, rendszerváltás, kortárs képzőművészet

Hazánkban az 1989–1990-es politikai változások, valamint az azóta eltelt időszak eseményei nagyban változtatták az állami intézmények működését, a magánszféra és a képzőművészet viszonyát, továbbá az egész művészeti szektor profitorientáltságát. E dolgozat a rendszerváltástól napjainkig terjedő időszakra fókuszál. Ebben az időszakban jelentek meg Magyarországon a kortárs képzőművészettel foglalkozó magántulajdonú galériák. A rendszerváltás utáni időszak feladata a képzőművészet és a művészeti intézmények szerepének meghatározása lett. Kutatásom szempontjából elengedhetetlen a galériatörténet rekonstruálása is. Kitekintésként foglalkozom a nemzetközi műtárgy-kereskedelem kialakulásával, az elmúlt századok művészeinek érvényesülési lehetőségeivel. Ismertetem a galériák megjelenésének jelentőségét, szerepét, tevékenységét. A galériák mellett természetesen továbbra is nagy szerepe maradt az állami szektornak, nagyon fontos szereplőkké váltak a profitorientált galériák mellett a nonprofit kiállítóhelyek, a gyűjtőkként is fellépő bankok és iparmágnások, az egyéni műgyűjtők. Megállapíthatjuk, hogy az elmúlt húsz év során sok galéria átalakult, megújult, vagy sajnálatos módon eltűnt a művészeti piacról. Munkám célja, hogy megvizsgáljam azt, milyen működésbeli különbségek vannak a magyar szcénán belül. Kizárólag a gazdasági nyereséget szem előtt tartó, vállalkozó galériások munkájával foglalkozom. A különböző profilú kortárs művészeti, kereskedelmi galériák különféle működési eltéréseket mutatnak. Képzőművészeket valóban „menedzselő” galéria a hazai szcénában viszonylag kevés van (például a Várfok Galéria és a Knoll Galéria). Előtérbe helyezve a galériás és a művész kapcsolatát, a műgyűjtő szerepét pedig némileg háttérbe szorítva, keresem arra a választ, hogy miként nyilvánul meg a galériás „menedzser” tevékenysége. Szakdolgozatomban megvizsgálom a Körmenői Galéria stratégiáját és összehasonlítom azt a Várfok Galéria munkamódszerével, bemutatva feladataikat és azokat a fórumokat, amelyeken rendszeresen megjelennek. Napjainkban a magyar képzőművészet kevésbé van jelen a nemzetközi színtereken, annak ellenére, hogy mind a profitorientált, mind az állami intézmények igyekeznek a külföldi szcénába bekapcsolódni. Annak a megválaszolására is kísérletet teszek tanulmányomban, hogy nemzetközi viszonylatban hol tart Magyarország művészeti piaca, s milyen lehetőségei vannak hazai művészeink nemzetközi érvényesülésének.

József Attila művészetbölcselete és Benedetto Croce esztétikája

Név: GUBÁN VIKTOR

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Cseke Ákos

Szak, évfolyam: szabad bölcsészet (levelező) III. évfolyam

Elérhetőség: guban.viktor@t-online.hu

Kulcsszavak: ihlettan, intuicionizmus, szellemiségek, Ihlet és nemzet, József Attila, Benedetto Croce

A kortársak visszaemlékezései alapján kimondhatjuk: József Attila számára a költészet „csak egyik s talán nem is a legkiváltságosabb módja volt az eszméletnek.” Teoretikus tevékenysége alkatából adódóan nem kevésbé volt jelentős a maga számára, mint lírikusi munkássága, még ha előbbinek kevesebb figyelmet is szentelt az utókor. Prózaí, bölcséleti próbálkozásai, melyek mindenekelőtt művészetelméleti jellegűek, töredékes formában állnak rendelkezésünkre. Analízisük arról tudósít, hogy a költő művészetéről alkotott elképzeléseit az olasz bölcselet, Benedetto Croce esztétikai tárgyú munkái erősen befolyásolhatták, sőt azok közvetlenül is szerepet játszottak abban, hogy a költő írásos művészet-metafizikai spekulációkba fogott. A Croce munkáinak kézhezvételét közvetlenül eredményező gondolkodási folyamatba bekapcsolhatók azok a korábbi élmények, melyek az avantgárd és a *poésie pure* mozgalom kapcsán Párizsban érték a költőt, valamint az a többé-kevésbé speciálisnak mondható honi befogadói attitűd, mely idehaza Croce esztétikai írásaira szegezte a tekinteteket. József Attila ezekből a tapasztalatokból kristályosodó művészetelméleti prekonceptiója, mely egy, a művészetet mindentől elszigetelő, radikális elmélet megalkotásának irányába mutatott, a Croce-val való találkozás következményeként válik jelenvalóvá, s szinte azonnal az olasz mester intuicionista elgondolásának kritikáját hozza. A kritikai álláspont ellenére a költő az itáliai filozófus logikai és fogalmi apparátusának jelentős részét magáévá téve jegyzi le esztétikai töredékeit, bennük a kezdetektől saját műalkotással kapcsolatos elképzeléseinek adva hangot, azaz nem csak tartalmi, de formai értelemben is kimutatható a Croce-hatás. A művészi tényről való gondolkodást a szemléletes esztétikai tapasztaláson nyugvó gyakorlata felől egy ontológiai jellegű, erősen metafizikus vizsgálat irányába tereli, s töredékeiben ekképp tagadja az esztétika létjogosultságát, mint a műalkotás mibenlétét firtató bölcséletet. Ez alól az intuicionizmus mint esztétika sem kivétel. A költő a crocei rendszer egyes elemeit átvéve, másokat megszüntetve bevezeti az ihlet, e specifikusan művészi megismerésnek szánt szellemiség fogalmát, mely elképzelése szerint abban a megfelelő, autonóm pozícióban láttatja a művészet birodalmát, melyet Crocénak az intuíció fogalmával nem sikerült megragadnia. Mindeközben egy komplett fennállástani koncepció váza is felszínre tör fragmentumokból, hiszen a „művészet mint ihlet” elképzelés érvényre juttatásához elkerülhetlenné vált számára a valóság teljességének valamiféle átfogó, metafizikai jellegű képének körvonalazása. A töredékeket tanulmányozva végtére is kétségessé válik, hogy az ihlet valóban képes-e betölteni a költő által neki szánt szerepkört, s valóban méltó reprezentánsa-e a műalkotás és a mű-alkotás esszenciájának, melynek elkenése okán Benedetto Croce intuicionista esztétikája hasznavehetetlennek kiálltatik ki.

Szobrászat a magyarországi művésztelepeken a XX. század elején

Név: GULYÁS DOROTTYA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Székely Miklós

Szak, évfolyam: Szabad bölcsészet, művészettörténet szakirány

Elérhetőség : sima_csapviz@hotmail.com

Kulcsszavak: szobrászat, századforduló, művészet, művésztelep, Kecskemét, Hódmezővásárhely, Gödöllő, Szolnok, Nagybánya

Napjaink hazai művészettörténet-kutatásában egyre fontosabb helyet kapnak a magyarországi művésztelepek. A témában megjelent írások az adott művésztelep megalakulása, működése és eszmei háttere mellett rendszerint elsősorban festőkről szólnak, illetve Gödöllő és Kecskemét esetében iparművészekkel és építészekkel is bővül a paletta. Habár minden egyes művészkolóniának voltak szobrász tagjai, a szakirodalomban az ő szerepük sokszor csak említés formájában érhető tetten, holott a művészkolóniák tagjai között többnyire elsőrangú, elismert szobrászok szerepeltek, akiket a Magyar Nemzeti Galéria ma is bemutat állandó kiállításain. Hogy ennek ellenére nélkülözve van kutatásuk, az magyarázható az alkotók kis létszámával vagy jelenlétük indokolatlanságával, de visszavezethető arra a tényre is, hogy a hazai művészettörténet-írás régóta elhanyagolja szobrászainkat. A dolgozat célja a XX. század elején fennálló magyarországi művésztelepeken folytatott szobrászi tevékenységek ismertetése. Alapvetően a millennium és az I. világháború közötti időszak kerül földolgozásra, s ebbe öt művésztelep működése esik bele: a nagybányai-, szolnoki-, gödöllői-, kecskeméti- és hódmezővásárhelyi „iskoláké”. A tanulmány központi kérdése az, hogy mit kerestek a szobrászok ezeken a telepeken és milyen szerepet töltek be a művészkolóniák életében? A századforduló környékén szobrászaink minden nevezetesebb művésztelepünkön képviselték magukat, ha kis számban is. Részesei voltak a kolóniák alapításának, mindennapi életének, közösen állítottak ki festőtársaikkal, s több esetben ellátták az adott művésztelepet magába fogadó, s támogató település köztereinek és épületeinek plasztikai dekorációját, vagy tettek eleget olyan ösztöndíj- és ösztöndíj- megrendeléseknek, melyekben festők, építészek s iparművészek egyaránt kivették részüket. Bár a vidéki művésztelepeken létrejövő szobrászoktatás kérdése több helyütt is felmerült, a valóságban ez nem, vagy ha mégis, akkor csak részlegesen valósult meg. A jelen dolgozatba foglaltak nem merítik ki a szobrászok művésztelepeken való életének körülményeinek minden mozzanatát, csupán egy képet adnak erről az amúgy igencsak elhanyagolt témáról, egy másik, új aspektusból vizsgálva az ismert művésztelepek világát.

G. E. Moore a jóról

Név: PAÁR TAMÁS

Típus: OTDK dolgozat

Témavezető: Lautner Péter

Szak, évfolyam: filozófia-kommunikáció, VI. évfolyam

Elérhetőség: paar.tamas@gmail.com

Kulcsszavak: filozófia, etika, analízis, jó

Dolgozatom bemutatja, elemzi, és összefüggéseibe helyezi a szakirodalom alapján Moore munkásságát. Elsősorban filozófiatörténeti témájú, de törekszik univerzális megállapításokra is. Annak megállapítására, hogy Moore kutatása mennyiben fontos, figyelembe kell venni helyét a filozófia- és a szellemtörténetben, ezen kívül speciális álláspontját is. Ő volt az első analitikus filozófus, aki (108 éve) nagyobb lélegzetű etikai művet írt, és egyöntetűen elfogadott vélemény szerint ezzel az analitikus „berkekben” folytatott etikai gondolkodást jó időre meghatározta. Sidgwickkel az utilitarizmus „megreformálójának” mondhatjuk. MacIntyre és Paul Johnson megállapításait alapul véve pedig arra juthatunk: hatása nem elhanyagolható a XX. századi közbeszédre és művészvilágra nézve sem. Emellett komoly szerepe van a *common sense* filozófusok közti népszerűsítésében is. Magyarul 25 éve nem jelent meg róla monográfia, jóllehet azóta olyan fontos művei kerültek publikálásra, mint a *Principia Ethica* második kiadásához írt befejezetlen előszava, amelyben saját korábbi állításait egyértelműsíti, illetve módosítja. Dolgozatom néhány tézise:

- Moore valójában meglehetősen szkeptikus volt, még ha nem is volt „szkepticista”.
- Filozófiájában - bár nem tudatosan - az érvelés szerepének visszaszorítása történik meg.
- MacIntyre megfontolásain kívül több más tényező is szól amellet, hogy a moore-i intuicionizmus mostohagyermek az emotivista álláspont.
- A „naturalista hiba” fordítása helyesebb lenne ebben a formában: „naturalisztikus hiba”.
- A nyitott kérdés argumentum egészen jól megérthető Descartes-nak az elme és a test reális distinkciójára nyújtott érvének segítségével.
- Bár, ha a kripkei referenciaelmélet keretei közt maradunk, a moore-i nyitott kérdés argumentum inkonzluzív lesz, attól még a *Principia Ethicában* vannak olyan megfontolások, amelyek ilyen környezetben is Moore nézeteinek alátámasztására szolgálhatnak.

Max Ernst szürrealizmusa

Név: PENTZ BARBARA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Bizzer István

Szak, évfolyam: Szabad Bölcsészet- Művészettörténet szakirány, 3. évfolyam

Elérhetőség: gothic.csibe@freemail.hu

Kulcsszavak: Max Ernst, szürrealizmus, dadaizmus, festészet, szobrászat

BA szakdolgozatomban Max Ernst életén keresztül mutatom be festészetét és szobrászatát, valamint a művei során felmerülő technikákat (kollázs, frottázs, grattázs, dripping, montázs) ismertetem.

Athena perdita

Név: SZILÁGYI ÁKOS

Típus: publikáció

Témavezető: Farkas Zoltán

Szak, évfolyam: klasszika-filológia 4.

Elérhetőség: melanostolos@gmail.com

Kulcsszavak: Bizánc, Erichthonios, Mária, mítosz, Nikéas Choniatés, Pallasz Athéné, szüzesség

A tanulmány arra keresi a választ, hogy Nikéas Choniatés, a 12–13. század fordulóján élt bizánci történetíró, *Chroniké Diégésis* című munkájában miért nevezi Pallas Athénét álszűznek, ugyanis Choniatés egy homérosi idézet betoldása mellett a klasszikus felfogástól eltérően álszűznek minősíti a görög istennőt. Antik és középkori források összehasonlításával rajzolódik ki az a kép, amely megmutatja, hogy egy ókori mítosz hogyan válik egy új civilizáció szemében rideg adattá, továbbá az önazonosság-tudat sarokkövévé. A gondolatmenet központi témája az Erichthonios születéséről szóló mítosz. Fény derül arra is, hogy a hellenség mítoszokhoz való tudós hozzáállása miképp szolgáltat érveket a kereszténység számára a múlt örökségének elvetésére, amennyiben bizonyos mítoszmódosítások egymásnak ellentmondónak mutatkoznak.

Heidegger a költészet eredetéről és lényegéről

Név: TÖRÖK SÁNDOR MÁTYÁS

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Cseke Ákos

Szak, évfolyam: Szabadbölcsészet, 4. évfolyam

Elérhetőség: toroksm@citromail.hu

Kulcsszavak: Heidegger, műalkotás, világ, ember, igazság, négyesség

Rövid dolgozatomban Heidegger költészetéről alkotott elképzelésével foglalkozom. Erre először is azoknak az ellentmondásoknak az elemzésével kívánok rávilágítani, amely művészet és ember, valamint művészet és világ között húzódik ebben a filozófiában. Mint ismeretes, a műalkotásban a létező igazsága lép működésbe, mégpedig úgy, hogy a mű felállítja az ember világát, és előállítja lakozása alapját, a földet: azaz tulajdonképpen megalapítja egzisztenciáját. De az embernek már mégiscsak lennie kell ahhoz, hogy egyáltalán műveket alkothasson, és a világnak is léteznie kell már, hogy az ember élhessen. Ez az ellentmondás csak úgy oldható fel, ha két világot tételezünk, a műalkotás igazibb és az ember tökéletlen világát. Ezt alátámaszthatja az, hogy a műben megtörténő igazságba az ember csak akkor bocsáttatik be, ha felhagy szokásos tevékenységeivel, bizonyos értelemben világtalanítania kell magát a mű megőrzéséhez. Azonban világa csak az embernek van – Heidegger ezt több helyen is hangsúlyozza. Mit is nyit meg akkor a műalkotás?

Ami az itt megemlített problémáknál is furcsább, az az, hogy Heidegger számára ezek a kérdések sosem merültek fel. Elképzelhető persze, hogy a huszadik század egyik legnagyobb hatású gondolkodója volt következetlen. Én mégis abból a feltételezésből indulok ki, hogy a fenti tömören megfogalmazott ellentmondások Heidegger filozófiájának mélyebb értelmezésével feloldhatóak.

Ehhez először 1936-ban keletkezett tanulmányát, *A műalkotás eredetét* elemzem – sorra véve azokat az előfeltevéseket, amelyek a műalkotás lényege megközelítésének akadályai –, majd rátérek a mű lényegére, azaz magában állására, amelynek ellentmondásossága az emberrel való viszonyt illetően megköveteli majd annak végiggondolását, mit jelent a heideggeri világ és ki az ember (azaz a jelenvaló).

Mű és ember szoros kapcsolatának tárgyalását követően kitérek még arra a kérdésre, miként van jelen a művészet Heidegger későbbi, *Építés, lak(oz)ás, gondolkodás* című írásában, és megkísérlem megcáfolni azt az elképzelést, miszerint a dolgok (eszközök) csak itt tennének szert arra a jelentőségre, amellyel véleményem szerint már a *Lét és időben* is bírtak, valamint hogy a műalkotás szerepe ezzel párhuzamosan csökkenne.

Dolgozatomban nem törekszem eredetiségre: igyekszem minél közelebb maradni Heidegger szavaihoz, azok mindenféle értékelése vagy megítélése nélkül. A célom az, hogy megértsem/ megértessem filozófiájának működését.

Intenció Désaknai Didó-darabjában

Név: URBÁN DÁVID

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Takács László

Szak, évfolyam: kalsszika-filológia, IV.

Elérhetőség: dmdafilm@gmail.com

Kulcsszavak: Désaknai Mária, intenció, filológiai módszer, önmegvalósítás, egzisztenciális képviselő, beállítottság, intuíció, kritikai szemlélet, művészet.

Úgy tűnik, hogy a színpadi játék a színműről másfajta ismeretet nyújt a játszóknak, mint az olvasónak. Így a *színpad* (a művészet) valami sajátos megértés lehetősége. Továbbá úgy tűnik, hogy a színészi (művészi) beállítottság (*az a mód, ahogyan egy ember a tényeket érzékeli, megítéli, érzelmileg értékeli, és viselkedésével reagál*¹) független a színpadtól, amennyiben a személy képes függetlenedni a megismerés eszközeitől, illetve lemondani a kifejezés kényszeréről (ám nem magáról a kifejezésről!). Ebben az esetben pedig a szövegértelmezésben is alkalmazható módszerként.

Ekkor sajátos megvilágításba kerül a szerzői *intenció* és ezáltal az *adaptáció* kérdése. Továbbá felsejlik a mű valódi értékének meglátása, amelynek befogását egzisztenciális (szöveg)értelmezés teszi lehetővé.

Dolgozatomban e problémának az érzékeltetésére vállalkoztam.

¹ ALMÁSSY Ágnes (fel. szerk.), BALÁZS István, BLASCHTIK Éva, CSEH Ágnes, MOUSSONG-KOVÁCS Erzsébet, VIKÁR György (fordd.): *Pszichológiai lexikon*, Helikon.

Társadalomtudomány

A kisebbségi nyelvek helyzetének változása az Európai Unióban: a szlovákiai kisebbségi nyelvhasználati jogok

Név: FELFÖLDI RITA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Kántor Zoltán

Szak, évfolyam: Nemzetközi tanulmányok, III. évfolyam

Elérhetőség: felfoldi.rita@gmail.com

Kulcsszavak: Európai Unió, nyelvpolitika, kisebbségi nyelvek, kisebbségi nyelvhasználat, szlovák nyelvtörvény

A tagállamok kisebbségpolitikája, a kisebbségekhez való hozzáállása nagymértékben meghatározza jogaik elismerését is. Bár számos nemzetközi és uniós ajánlás áll az államok rendelkezésére kisebbségeik megóvása érdekében, a tagállami belpolitikákra ezek csupán nehézkesen tudnak hatást gyakorolni. Szakdolgozatomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy az Európai Unióban meglévő nyelvpolitika, illetve az ahhoz kapcsolódó jogi szabályozás miként tud befolyással lenni a tagállamokban tapasztalható, nyelvhasználattal kapcsolatos szabályozásokra. Munkám első nagyobb egységében az Unió által, a kisebbségi nyelvek védelmének érdekében létrehozott jogi és egyéb mechanizmusokat vettem górcső alá, felvázolva, milyen kodifikációs folyamaton esett át a jelenlegi uniós nyelv- és kisebbségpolitika. Az Unió ragaszkodik a „minden nyelv egyenlő státusban” elvhez, azaz nem tesz különbséget a sokkal inkább elterjedt és a ritkán használt nyelvek között. A kulturális és a nyelvi sokszínűség mint központi ideológia már évtizedek óta uralja az uniós gondolkodásmódot. Bár a kisebbségeket érintő kérdések már évtizedek óta jelen vannak az Unió palettáján, a „kisebbségek” kifejezés jogi dokumentumokban való megjelölése egészen a 2004-es Alkotmányszerződésig váratott magára. Dolgozatomban különös figyelmet fordítottam a (később megbukott) Alkotmányszerződés és a Lisszaboni Szerződés által bevezetett, kisebbségi nyelvek védelmében bevezetett jogi lépések vizsgálatára. Tagállami szinten a többnyelvűség ilyen egyedi kezelése ugyanakkor csak ritkán jelenik meg. Sokkal inkább uralkodó az a nézet, hogy az állam területén lévő kisebbségi nyelveknek csupán részleges garanciákat nyújtanak, és törvényi úton kívánják érvényesíteni a többségi nyelv elsőbbségét. Az egész Európában felzúdulást keltett szlovák nyelvtörvény is ezekbe a tendenciákba illeszkedik. Dolgozatom második felében feltüntetett vizsgálódásaim fókuszába így annak megállapítása kerül, hogy az Unió által lefektetett, a kisebbségeket és nyelvhasználatukat érintő alapelvekkel, valamint az Unió által elfogadott kisebbségvédelmi intézkedésekkel és ajánlásokkal hogyan egyeztethető össze ilyen restriktív nyelvpolitika. Nagy figyelmet fektettem a jogi háttér és fejlődés felvázolására és értelmezésére annak érdekében, hogy világos képet kapjunk a szlovák motivációkról. Dolgozatom befejező részében áttekintettem a nyelvtörvénnyel kapcsolatban született nemzetközi kritikákat (EBESZ, Velencei Bizottság, Európai Bizottság Jogi Szolgálat), illetve összehasonlítást végeztem annak az átvilágítására, hogy a különböző szervezetek hogyan értékelik a nyelvtörvényt és az amiatt kialakult jogi és társadalmi helyzetet. Zárásképpen a helyzet lehetséges megoldásaként boncolgattam a regionális hivatalos nyelv kérdését is.

Röpcédulák harca – A 2010-es országgyűlési választások szórólapjainak elemzése pszephológiai szempontból

Név: FÖLDI BENCE GERGELY

Típus: OTDK dolgozat

Témavezető: Dr. Aczél Petra egyetemi docens

Szak, évfolyam: politológia, II. évf.

Elérhetőség: foldibence@gmail.com

Kulcsszavak: választási kampány, szórólap, politikai kommunikáció, kampánykiadvány, politikai szimbolika

2010 áprilisában rendezték a harmadik köztársaság hatodik országgyűlési választását. A voksolás eredményeként három párt (Jobbik, LMP, MSZP) és egy pártszövetség (Fidesz-KDNP) jutott a parlamentbe.

A választási kampány elején, az első szóróanyag kézhezvételekor („Itt az idő!”) határoztuk el, hogy összegyűjtjük a kampány során megjelenő szórólapokat, propaganda-kiadványokat. Ezeket tanulmányozva fogalmazódott meg bennünk az a hipotézis, hogy a szórólapok többségének nem valószínű, hogy túlzottan nagy hatása lehetett a választók magatartására, voksukra.

Ennek alátámasztásához igyekeztünk lefektetni az elméleti alapokat: szót ejtettünk a politikai kommunikáció alapjairól, a választói magatartás-kutatás tudományáról (pszephológia). Kiss Balázs elmélete alapján igyekeztünk csoportosítani a kiadványokat, így három fő csoportba osztottuk ezeket üzenetük típusa szerint. Ezek után az egyes szórólapokat – egységes szempontrendszert követve – vizsgáltuk meg, tartalmi elemzés alá vetve azokat.

Kutatásunk alapján az a feltételezésünk, hogy a választói magatartásra már nem igazán hatnak a szórólapok, hacsak nem olyan jól megszerkesztettek, mint a Jobbik egyik röpcédulája (mely tudatos arculaterősítő kiadványként erős meggyőző erővel bír). Mindamelllett kutatásunk eredményei ezt nem feltétlenül tudják igazolni, hiszen, (ahogy a dolgozat bevezetőjében is megemlítjük) egy kérdőíves kutatással kellett volna együtt végrehajtanunk azt.

VASUTASTELEP – A rákospalotai MÁV-telep felderítése egy empirikus kutatással

Név: HERMANN ATTILA

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Keszei András

Szak, évfolyam: Szociológia (politikai szociológia; civil társadalom szakirány) – V.

Évfolyam

Elérhetőség: stede.ata.bonnet@gmail.com

Kulcsszavak: MÁV-telep; lakáskörülmények; társadalomstatisztika; politikai kultúra; civil aktivitás; társadalomtörténet; survey; strukturált interjú

Szakdolgozatomban az Észak-Pesti régió egyetlen, mára több mint 100 éve ránk maradt klasszicista munkáslakótelepének, a rákospalotai MÁV-telepnek társadalomtudományi bemutatására törekedtem. Mivel a centenáriumát megérő lakótelep korábban szociológiai vizsgálat tárgyát még nem képezte, fő célom a telep lakóközösségének felderítő/feltáró vizsgálatának bemutatása a képzésem során inkább elmélyített szakszociológiai perspektívákból. A vizsgálat lebonyolítását mintegy másfél esztendő alatt végeztem el, felhasználva a szakomon jellemzően kitüntetett módszertani eszközöket, a kérdőíves kutatást és az esettanulmányi strukturált interjút.

A vizsgálat során az általános társadalomstatisztikai adatgyűjtés mellett külön hangsúlyt fektettem a helyi társadalom politikai kultúrájának és civil aktivitásának felderítésére, valamint hagyományosan a legfontosabb lakáskörülményi mérőszámok rögzítésére. Ezen adatokat egy alig 40 kérdést tartalmazó önkitöltős survey lekérdezésével nyertem, a lakóközösség populációjának mintegy 8%-át kitevő nagyjából 100-as mintaelemszám vizsgálatával. Az egyes vizsgálati szempontok mentén kiemelkedőbb jelentőségű kérdések kapcsán pedig interjút készítettem a választ illetően kompetens alanyokkal. A felderítés szempontjából legfontosabb kutatási eredmények a telepet érintő be- és elvándorlások, az évszázados lakókörnyezet aspektusai, a helyi önkezdeményezéseket érintő közösségi potenciálok és a régió többi területén élőkkel szemben, a hagyományostól lényegében eltérő politikai attitűdjei köré összpontosultak. A kiválasztott minta arányosnak minősült, de tekintve az alkalmazott hólabda mintavétel kevésbé reprezentatív voltát nem nevezhető valószínűséginek. Ennek egyedüli következményeként a társadalmi státuszt jócskán befolyásoló iskolázottság és a vele arányos foglalkozási rétegek enyhe – a felsőbb kategóriák irányába tartó – torzító hatását rögzítettem. A surveyben alkalmazott minden mérési szinten a mérőeszközt megbízhatónak és precíznek minősítettem. A leíró statisztika eszközei mellett főként kétváltozós χ^2 próbákkal igyekeztem a mérőszámok egymás közötti viszonyait értelmezni (skálák, arányskálák és rangok segítségével egyetemben).

A dolgozat oldalain részletesebben bemutattam a lakótelepen működő környezet- és érdekvédelmi orgánum, egy független egyesület felépítését és tevékenységét is. A záró gondolatok mentén a mostanihoz hasonló, de esetenként részletesebb, megismételt kutatás kedvező ígéreiteit körvonalaztam a vizsgálati egységek kapcsán.

A tranzakcióanalízis a pedagógiában

Név: HORVÁTH MARIANN

Típus: Egyetemi szakdolgozat, OTDK dolgozat

Témavezető: Dr. Szőke-Milinte Enikő

Szak, évfolyam: kommunikáció-német, végzés éve: 2011

Elérhetőség: horvathmariann84@gmail.com

Kulcsszavak: tranzakcióanalízis, pedagógia, tranzakció, iskolai kommunikáció, énéllapot

Szakdolgozatomban azt vizsgálom, hogy milyen összefüggések mutathatók ki a tanár személyiségtípusa és játszómázas szokásai között. Ennek megállapítására a tranzakcióanalízis elméletét hívom segítségül, amit külföldön már hosszú ideje eredményesen alkalmaznak az iskolai problémák kezelésénél. A dolgozatban először magát az elméleti háttérrel írtam le. A strukturális énéllapot-modellt, a Szülői, a Gyermeki és Felnőtt énéllapotokat is jellemeztem; valamint az egyes énéllapotok és a tranzakciók kapcsolódására példákat hoztam. A továbbiakban kitértem a játszmák felépítésére, valamint a motívumok szerepére. A drámai szerepek ismertetése után a felsorakoztatott elméleti részeket az iskolai kommunikációra vetítettem ki.

A leírásokat követően a tranzakcióanalízis gyakorlati alkalmazhatóságát részleteztem, melyek a kutatási céljaimnak is tekinthetők. A hipotéziseim a tanár személyiségtípusára és a játszmák kapcsolatára vonatkoznak. Többféle csoportosítás ismert a szakirodalomban, én az Eysenck-féle tipológiát választottam. Ennek egyrészt az oka az volt, hogy az Eysenck által megfogalmazott faktorok, elsősorban a stabilitás-labilitás és az extroverzió–introverzió dimenziói szoros kapcsolatban állnak az eredményes iskolai kommunikációval. Másrészt egy sztenderdizált teszt volt a segítségemre a hipotézisvizsgálatnál. Ezen kérdéssor alapján és az általam felállított szempontoknak megfelelően készítettem el vizsgálati eszközt, melyet a dolgozatban részletesen bemutattam.

A tanulmány végén az eredményeket úgy összesítettem, hogy az egymáshoz kapcsolódó hipotézisek szerint rendeztem. Az értékelés során konkrét példákban szignifikáns különbségek mutatkoztak, így számszerű adatokkal is kimutatható, hogy az stabil extrovertált, a stabil introvertált, a labilis extrovertált és a labilis introvertált személyiségek melyik drámai szerepet vagy szerepeket vállalják magukra.

Tanulási stratégiák és technikák a német mint idegen nyelv oktatásában. A sowieso és a Tangram tankönyvcsalád elemzése

Név: HORVÁTH MARIANN

Típus: Egyetemi szakdolgozat, OTDK dolgozat

Témavezető: Dr. Marlok Zsuzsa

Szak, évfolyam: kommunikáció-német, végzés éve: 2011

Elérhetőség horvathmariann84@gmail.com

Kulcsszavak: tanulási technika, tanulási stratégia, DaF, német mint idegen nyelv, sowieso, Tangram

A tanulmány összefoglalja, hogy milyen tanulási stratégiák és technikák merülhetnek fel a német mint idegen nyelv oktatásában. A speciális tanulási módszerek a magyar iskolákban még nem terjedtek el, azonban ezeket külföldön már sikeresen alkalmazzák. Az idegen nyelvű szakirodalomban évtizedek óta sorra jelennek meg tanulmányok, kutatások és azok eredményei a témában, valamint a tanulók és tanítók számára sok olyan könyvet adtak ki, melyek tanulási tippeket tartalmaznak. Miért nem terjedt el ez a módszer hazánkban? Az oktatási rendszerünk nem volt arra felkészülve, hogy a tanulási technikákat megfelelően integrálja, azonban a harmadik Nemzeti alaptanterv 2003-ban paradigmaváltozást hozott. A törvényi szabályozás bevezette a kompetencia fogalmát, ami az élő idegen nyelv oktatásánál a kommunikatív nyelvi kompetenciában manifesztálódott. Az alaptanterv központi gondolata, hogy az egyes fejlesztési feladatoknál, mint az olvasásértés, a beszédértés, az írás és a beszédképesség, úgy fogalmazza meg a követelményeket, hogy azok a Közös Európai Referenciakeret szintjeinek megfeleljenek. A törvény hiányossága, hogy a semmiféle segítséget nem kínál fel a pedagógusoknak. Ez a dolgozat segítséget nyújt a tanárnők és a tanár urak számára, mivel a tanulási stratégiákat úgy foglalja össze, hogy a tippeket ez egyes fejlesztési területekhez sorolja. A további idegen nyelvi kompetenciákhoz, vagyis a szókincsfejlesztéshez és a nyelvhelyességi fejlesztéshez, tartozó ötleteket is felsorolja. Az elméleti rész mellett hozok példát az egyes fejlesztési lehetőségekre is. Ezeket a szakirodalom, a fejlesztőfüzetek vagy tankönyvek alapján állítottam össze. A dolgozat célja, hogy a pedagógusok az ötleteket a gyakorlatban hasznosítani tudják. A témához kapcsolódóan elvégeztem egy empirikus vizsgálatot. A sowieso és a Tangram tankönyvcsaládok egyes kötetének feladatait elemeztem és ezeket a fejlesztendő területek szerint kategorizáltam. A besorolás után minden egyes rész-képességhez több tanulási stratégiát hoztam példaként a tankönyvekből. Ez a gondolatmenet több további kutatás kiindulópontja lehet a jövőben.

Vatikán online. Fórumok az internetes közösségépítésben

Név: HORVÁTH VIKTÓRIA

Típus: OTDK dolgozat

Témavezető: P. Szilczl Dóra

Szak, évfolyam: kommunikáció és médiatudomány MA I. évf.

Elérhetőség: viktorial7.horvath@gmail.com

Kulcsszavak: egyház, média, vatikán, internet, tartalomszolgáltatás, közösségépítés, Vatican's Channel

A dolgozat témaválasztása tágabban ugyan a Római Katolikus Egyház és internet kapcsolatát érinti, mégsem a szokványos megközelítést ígéri azáltal, hogy a közösségi portálokon (pl. youtube) való vatikáni jelenlét foglalkoztatja. Így a kihívás, hogy megérthessük az evangelizáció szolgálatában hogyan és mit tud kezdeni ezekkel az új médiafelületekkel az egyház. A kérdésselvetés aktuális: miként tölt be „az egyház tartalomszolgáltató vagy (éppen) közösségépítő szerepet a digitális térben”. Dolgozatomban az internet megítélésével kapcsolatos egyházi állásfoglalás(ok) elmozdulását is bemutatom a pápai megnyilatkozások tükrében, 2002. és 2010. között dokumentumok elemzése alapján. A dolgozat másik súlyponti kérdése is roppant releváns, mi szerint az egyház képes-e érvényesülni a hálózati média közegében autonómiája feladása nélkül? S ezt tágabb kontextusba is helyezem, a vallási üzenet mediatizálhatóságának kérdésébe.

A dolgozat második része a Vatikán online megjelenésével kapcsolatban két oldal elemzésével foglalkozik. Az egyik a római katolikus egyház egyik nemzetközi honlapja, a Vatican's Channel, a másik az ismert videomegosztó portál, a youtube. Ezeket tartalmi és webergonómiai oldalról egyaránt vizsgálom. Kiindulásképpen ismertetem a web-ergonómia nielseni alapvetéseit, majd bemutatom az egyes oldalakat. A Vatican's Channel érdekessége, hogy mainstream egyházi tartalmak közösségi oldalra történő adaptációi, valamint a klerikális körök a tartalom szolgáltatói. Elemzésemben vizsgálom, hogy egy ilyen oldal megjelenése milyen befogadói oldallal találkozik, kiket ér el, s az egyház által preferált tartalmak a youtube oldalán mennyire mediatizálhatóak. A kutatás konklúziói remélhetőleg releváns adatokkal szolgálnak mindazok számára, akik egyházi honlapok tervezését végzik majd.

Az élet ritmusa: életmód, szabadidő és médiahasználat – Longitudinális vizsgálat az ifjúságkutatások tükrében

Név: HUBER TAMARA

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Rosta Gergely

Szak, évfolyam: Szociológia szak, 2004

Elérhetőség: h_tamara86@yahoo.co.uk

Kulcsszavak: szociológia, tv, rádió, internet, másodelemzés, időmérleg, sport

Szakdolgozatom témája a 15–29 éves magyar fiatalok szabadidejének és médiahasználatának változása 2000-ről 2008-ra. Ez a közel egy évtized vajon egy ilyen gyorsan fejlődő világban sokat jelent? Sokat jelent főleg az újdonságokra sokkal nyitottabb fiatalok szempontjából? Vajon, a 2000-ben 15–19 évesek mások, mint a 2008-ban 15–19 évesek? Vagy mások lettek-e a szokásaik azoknak, akik időközben nyolc évvel idősebbek lettek? Ezekre a kérdésekre adok választ a szakdolgozatom végére. A szabadidő tevékenység közül a médiahasználaton kívül a sportolási szokásokat fogom bemutatni, annak a változásaival együtt. Elemzésem egyrészt a változásokra koncentrálok, másrészt az egyes korszakok részletesebb bemutatásaira is törekszem, természetesen csak azon témákban megyek mélyebbre, melyek érdekesek, újdonságok. A szakdolgozat felépítése: először az Életmódról, majd a Szabadidőről, majd a Médiairól alkotott elméleteket veszem sorra, majd az Ifjúság fejezetben szó esik arról, hogy miért kiemelkedően fontos korunk társadalmában a fiatalok vizsgálata, hogy milyen történetisége van az ifjúságnak, hogyan változott, alakult az 1960-as évektől napjainkig. Majd az egyes szabadidő elemeket, azaz sport és médiahasználat az ifjúság szempontjából alkotott elméleteket, korábbi kutatási eredményeket vázolom. Ezután a Módszerek rész következik, melyben részletesen leírom, milyen technikákkal van lehetőségünk mérni az életmódot és a szabadidőt. Ezt követi a Módszertan fejezet, melyben az én másodelemzésem alapját képező kutatásokról, adatbázisairól lesz szó, illetve itt olvashatók a hipotéziseim, melyekre az Elemzés részben keresem a válaszokat. Az Elemzésben több helyen vannak diagrammok, táblázatok, melyek véleményem szerint segítik a megértést, az összefüggések jobban láthatóak. Majd lezárásképpen egy rövidebb Összegzés van, amely összesíti a vizsgálati eredményeket.

A téma elemzéséhez felhasznált adatbázisok az Ifjúság 2000 és Ifjúság 2008, illetve az Ipsos/GfK Nemzeti Média Analízisének (továbbiakban: Analízis) 2000 és 2008-as kutatásaiból származnak. Az Ifjúság-kutatások a magyar 15–29 éves korosztályról próbált meg átfogó képet kapni. A dolgozat szempontjából releváns életmód, szabadidő, médiahasználat témakörökön kívül a kérdőív rákérdezett a politika, család, iskolázottság, vallás, káros szenvedélyek stb. témákra is. Az Analízis pedig országos reprezentatív mintán figyeli a média egyes típusainak használatát, fogyasztását.

Az elemzés fő vonala a longitudinális vizsgálat, azaz azt vizsgáltam, hogy a 2000-ben 15–19 éves korosztály miként változott meg 2008-ra, amikor is ők már 25–29 évesek lettek. Ehhez a típusú vizsgálatához, mind 2000-ben, mind 2008-ban a célcsoportot legtöbbször három „kiscsoportra” bontottam: 15–19, 20–24 és 25–29 évesekre, ami által láthatóvá vált a vizsgált változás. Az elemzés a longitudinális vizsgálat mellett természetesen a két vizsgált évet az egész célcsoport alapján is összehasonlítja, illetőleg esetenként egy-egy év részletesebb bemutatása is a cél, hogy még jobban tudjuk, hogy honnan-hova fejlődött a „világ” és ebben a 15–29 éves korosztály.

A pornográf tartalmak használata és a felnőttek kötődési mintázata közötti összefüggésről

Név: ILKA ANDRÁS

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Dr. Berán Eszter

Szak, évfolyam: Pszichológia

Elérhetőség: ilkaandras@freemail.hu

Kulcsszavak: szakdolgozat, pszichológia, kötődés, pornográfia, szexualitás, Ilka, Berán,

A dolgozat a pornográf tartalmak használata és a felnőttek kötődési mintázata közötti összefüggést vizsgálja. A hipotézis szerint a kötődési stílus hatással van a pornográfiával szembeni attitűdre és a pornográfia használatának gyakoriságára. A kutatásban 84 személy vett részt, akik egy saját készítésű, pornóhasználatot vizsgáló kérdőívet és a Kötődési Stílus Kérdőívet töltötték ki. Az eredmények szerint a pornográfiával kapcsolatos negatív attitűd kisebb mértékű pornóhasználatot eredményez és kevésbé biztonságos kötődéssel jár együtt.

Lengyel karácsonyi népszokások

Név: LAURINYE CZ FANNI

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Reiman Judit

Szak, évfolyam: szlavisztika–lengyel szakirány, végzős

Elérhetőség: csiga12@gmail.com

Kulcsszavak: lengyel, karácsony, népszokás, ünnep, kultúra

Szakdolgozatomban a lengyel karácsonyi népszokásokat ismertettem röviden. Megpróbáltam egy átfogó képet festeni arról, hogyan ünnepeltek, ünnepelnek a lengyelek a tél derekán. Igyekeztem választ adni arra, miért volt fontos ez az időszak a pogány szlávok életében, milyen antik hatásokat fedezhetünk fel az ő hiedelem- és szokásvilágukban, illetve milyen újdonságokat, változásokat hozott magával a kereszténység ezek alakulásában.

Foglalkoztam magával az ünneppel, mint jelenséggel; mi az, ami megkülönbözteti az ünnepnapokat a hétköznapoktól, mitől lesz ünnep az ünnep, hogyan és miért alakultak ki, miért volt és van rájuk szüksége mai napig az embernek. Tüzetesebben vizsgáltam meg a karácsonyi ünnepkör néhány napjára jellemző szokásokat.

A keresztények számára évszázadok óta karácsony az egyik legfontosabb esemény a liturgikus évben (természetesen a húsvét mellett), amikor is Jézus Krisztusnak, a Megváltónak születését ünneplik. De világszerte ünnepel ezen a napon számos más, nem hívő család is: ők az öröm, béke, szeretet ünnepét ülik, vagy csak élvezik a feldíszített karácsonyfa illatát és a finom karácsonyi sütemények ízét, gyönyörködnek a szépen kivilágított utcákban, házakban és örülnek a szabadnapoknak és az új ajándékaiknak.

A kulturális globalizációnak köszönhetően lassan már mindenütt hasonlóan telnek az ünnepek – csupaszkodnak, üresednek. Rohamosan tűnnek el, még az emlékezetünkben is azok a szokások, amelyek oly gazdaggá, színessé, tartalmassá tették az ünnepeket. Léteztek csak egy adott falura vagy régióra jellemző népszokások, vagy olyanok, amelyek az egész országban elterjedtek, illetve olyanok is, amelyek határon vagy akár határokon túl is ismertek voltak. Számos hasonlóságot fedezhetünk fel például a lengyel és a magyar hagyományok között is.

Úgy gondolom, sokat tudhatunk meg egy népről szokásaik alapján, kultúrájukról, történelmükről, élet- és világfelfogásukról. Lengyel szakos hallgatóként rendkívül érdekesnek és fontosnak találom, hogy megismerjük ezeket a hagyományokat és általuk jobban megértsük a lengyel irodalmat, művészetet és magukat a lengyeleket.

Erasmus-ösztöndíjjal külföldön tanult Pázmányos hallgatók tapasztalatai, kibővült kapcsolati tőkéje, jövőképe

Név: MÉSZÁROS ÁGNES

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Daróczy Gergely

Szak, évfolyam: kommunikáció-szociológia szak, VI. évfolyam

Elérhetőség: my-mails@freemail.hu

Kulcsszavak: Erasmus, kapcsolati tőke, társadalmi tőke, jövőkép, ösztöndíj, külföld, Bourdieu, Putnam, Coleman, Fukuyama, internacionális kapcsolatok, barátság, kapcsolattartás

Magam is azon szerencsés diákok közé tartozom, akik Erasmus-ösztöndíjjal valamely európai egyetemen tanulhattak egy félévet. Már külföldi tanulmányaim alatt felmerült bennem az ötlet, hogy érdemes lenne megvizsgálni a társadalmi tőke bővülésének kérdését Erasmusos diákok esetében, hiszen a külföldön töltött időszak páratlan lehetőség arra, hogy a diákok más nemzetiségű fiatalokkal hosszabb időt töltsenek együtt, külföldi barátokat szerezzenek, nemzetközi kapcsolatokat építsenek. Ezen kívül különböző országokból való fiatalok együttélése, szabadidejük közös eltöltése tökéletes alapot ad különböző kultúrák megismerésére, esetleges sztereotípiák megcáfolására.

Szakdolgozatomban azt vizsgáltam, hogy beszélhetünk-e egyfajta tipikus Erasmus utóhatás által befolyásolt jövőképről, továbbá fontos kérdésnek tartottam annak feltérképezését, hogy az Erasmusos félév alatt intenzív kapcsolatok mennyire élnek tovább a hazautazást követően, mennyire számíthatók ténylegesen forrásértékű kapcsolatoknak a későbbiekben. A szakdolgozat elméleti bevezetőjét az Erasmus-ösztöndíjjal kapcsolatos tanulmányok bemutatása, a barátságsszociológia és a társadalmi tőke témakörének legfontosabb elméleteinek (Bourdieu, Coleman, Putnam, Fukuyama) és leggyakoribb mérőeszközeinek ismertetése adja. Röviden kitértem a magyar lakosság emberi kapcsolatait, ismeretségeit feltérképező legfontosabb kutatások eredményeire is. Saját kutatásomat a 2008–2010 között Erasmus-ösztöndíjjal külföldön tanult Pázmányos bölcsész hallgatók körében végeztem, az érintett hallgatók egy online kérdőívet tölthettek ki a témában. Az elemzés főbb egységeit az alábbi témakörök adták:

- Az Erasmusos félév megítélése a magánélet és anyagiak függvényében, az Erasmusos félév pozitív hozadékai, utóhatásai.
- Társas kapcsolatok, társadalmi tőke: az Erasmusos diákok közösségébe való integráltság mértéke; ismeretségek és baráti kapcsolatok az Erasmusos félév alatt; Kapcsolattartás kvantitatív és kvalitatív szempontból.

Megállapítható, hogy az Erasmusos időszak tartalmát tekintve egy igen komplex élmény-együttes, a hallgatók rendszerint nyitottabbá válnak, új és speciális érdeklődési körök alakulnak ki. A külföldi tanulmányok során kötött közelebbi baráti kapcsolatok 1-2 év távlatában biztosan továbbélnak, motiválnak az újbóli találkozásra, az utazásra. Az ösztöndíjasok döntő többsége jól vagy nagyon jól érzi magát az Erasmusos félév alatt. A külföldi tapasztalat a későbbiekben is jelentős előnyöket hordoz az ösztöndíjas számára (magabiztos nyelvtudás, karrier, kulturális ismeretek), és európai szinten is, hiszen az Erasmusos időszak elősegíti a különböző nemzetiségűek tagjai között a pozitív(abb) attitűdök kialakulását, előmozdítva a hatékonyabb kooperációt, és hosszú távon vélhetően egy sikeres és egységes Európai Unió létrejöttét.

Média és erőszak. A tököli Fiatalokorúk Büntetés-végrehajtási Intézetében fogvatartott elítéltek médiafogyasztási és szabadidő-eltöltési szokásai

Név: MÉSZÁROS ÁGNES

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Dr. Bognár Bulcsu

Szak, évfolyam: kommunikáció-szociológia szak, VI. évfolyam

Elérhetőség: my-mails@freemail.hu

Kulcsszavak: Tököl, média, erőszak, börtön, elítélt, médiafogyasztás, szabadidő, televízió, tévézés, szocializáció, Bandura, Gerbner, Blumer, bűnözés, sportolás, világkép

Szakdolgozatom célja az volt, hogy a kommunikációs területen kissé szokatlan elemzési egység: fiatalokorú elítéltek körében feltérképezzem, hogy melyek a kedvenc tévécsatornák, műsorok, színészek, celebek a körükben; tévézésre és egyéb, a fegyházban elérhető szabadidős tevékenységekre (testedzés, rádióhallgatás, olvasás) mennyi időt fordítanak a tököli Büntetés-végrehajtási Intézet lakói. A médiahatás és médiaerőszak témakörének elméleti felvezetése után, saját kérdőíves kutatásom adatainak elemzésével igyekeztem egy átfogó képet adni a fiatalokorú elítéltek ízlésvilágáról, megvizsgálni, hogy esetlegesen a börtönbeli normák hatására ez homogénné vált-e, mutat-e valamilyen szinten szubkulturális jelleget, a többségi társadaloméhoz hasonlatos, vagy elítéltenként teljesen különböző. Továbbá – bár nem a médiahatás bizonyításának szándékával – kitértem a média és az erőszak esetleges összefüggésének kérdésére, vizsgáltam, hogy a megkérdezettek mennyire vonzódnak az erőszak különböző megjelenési formáihoz (erőszak ábrázolása, erőszakos karakterek, stb.), az erőszak tisztelete mennyiben tekinthető a börtönélet egyik normájának, bizonyos típusú bűncselekmények elkövetése mutat-e valamilyen tipikus médiafogyasztási mintázatot.

A szakdolgozati kutatásom eredményeit összegezve megállapítható, hogy az erőszakos megnyilvánulások (bűncselekmény típusok) és a fogyasztott médiatartalmak közötti statisztikai összefüggés nem mutatható ki, ok-okozati kapcsolat nem áll fenn a média és az erőszak között. Viszont a fiatalokorú bűnelkövetőkhöz közel állnak az erőszakos médiatartalmak, illetve az erőszakos karakterek, akiket egyesek példaképüknek is tartanak. Ezek alapján véleményem szerint beszélhetünk az erő és az erőszak tiszteletéről, az erőszak szubkulturájáról a fiatalokorú bűnelkövetők körében.

A szabadidő-eltöltési és médiafogyasztási szokásokat tekintve a fiatalokorú bűnelkövetők ízlésvilága nagyban átfedést mutat a többségi társadaloméval, a kereskedelmi tévécsatornákon futó tehetség kutatóműsorokat és sorozatokat nézik ők is a legtöbbit, vonzódnak a bulvár világához, de nem kizárólagosan, hiszen a híradót is rendszeresen nyomon követik az intézet lakói. A médiafogyasztásbeli ízlésvilágukat jelentősen meghatározza az intézetbe való bekerülés előtti szociális háttérük és kulturális tőkájük. A bekerülés előtt a többségi társadalom fiataljaihoz képest kevesebbet néztek televíziót, de az intézetben a tévézés lépett elő az elsőszámú szabadidő-eltöltési lehetőséggé. A tévézés mellett szintén a kikapcsolódást jelentő zenehallgatás és a feszültséglevezető testedzés az, ami vonzó alternatíva a fiatalokorú fogvatartottak számára. Az intézetbeli sportolásra több lehetőséget biztosítva talán eredményesebb lehetne a reszocializációs program, hiszen a sport önfegyelmre tanít, deprivált helyzetű fiatalok számára sikerélményt nyújthat, amely egy nagyon fontos kiindulási alapja lehet a szabadulás utáni újrakezdésnek.

Romantikus hittel az élet-halálharcba – Csengey Dénes rendszerváltáskori publicisztikája (1988-1990)

Név: PINTÉR BALÁZS

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Osztovits Ágnes

Szak, évfolyam: Kommunikáció, 2004

Elérhetőség: bazs.26@gmail.com

Kulcsszavak: rendszerváltás, politika, sajtó, ellenzék, népiek, MDF

Húsz éve, 1991. április 8-án hunyt el a rendszerváltás idejének egyik legérdekesebb alakja. Csengey Dénes a Fiatal Írók József Attila Körének titkáraként, majd elnökségi tagjaként, időközben az ellenzéki mozgalmak motorjaként tevékeny részt vállalt a '80-as évek második felében. Írásai, esszéi, politikai publicisztikái egy őszinte, megalkuvást nem ismerő ember képét rajzolják elénk.

Csengey Dénes minden bizonnyal sosem készült politikai pályára. Nem is tehetette, hiszen, a hetvenes évek idejére tehető eszmélésekor még a szocializmus útvesztőiben bolyongott az ország. Közéleti érdeklődése azonban ebben a kietlenségben is mindinkább fellelhető. A magyar nemzet sorskérdéseivel és nemzedéke elveszettségével foglalkozó fiatal író a szocializmus zsákutcába futását is finom ecsetvonásokkal festette le. Ezek nyomán pedig szinte törvényszerűen találta magát a rendszerváltozás és egyben a politika kapujában. A népiek egyik lángoszlopaként hidat próbált teremteni a később végzetesen két oldalra szakadt politikában. Egy ideig úgy tűnt, sikerrel jár, de a sok támadást nem bírta. Sándor György humorista, Csengey jó barátja mondta *A kétségbeesés méltósága* című filmben róla – pontosabban arról, hogy személye valójában mit is jelentett –: „Legalább száz kellene most belőled, s akkor nem lenne baj. Talán ötven is elég volna... húsz... tíz... Öt igaz ember, de sajnós már egy Csengey Dénesünk sincs”.

Mert igaz ember volt, ezzel még – későbbi, sokszor jó barátból lett – ellenfelei is kivétel nélkül tisztában voltak. Csakhogy éppen alkata miatt szinte alkalmatlan volt arra, amit aztán politikaként tapasztalt a saját bőrén. Belesodródott a nagypolitika útvesztőibe, és talán helyesebb is lenne idézőjelbe írni azt, hogy Csengey Dénes, a „politikus”.

Bár a Magyar Demokrata Fórum legfiatalabb alapítójaként és elnökségi tagjaként tevékeny részt vállalt a rendszerváltás idején, ma már kevesen emlékeznek rá. Még harmincnégy éves sem volt, még egy évet sem politizált választott képviselőként, amikor a mindig tűzben égő, hihetetlen munkabírású Csengey Dénes elhunyt. Csoóri Sándor, a Magyar Demokrata Fórum egyik alapító atyja szerint „ennek a korszaknak, az átalakulásnak ő az egyik halottja. Mások, nehezen mondom ki, de mégis kimondom, erkölcsileg haltak meg, ő valóságosan.”

Portfólió: 1. Vallásosság és társas támogatottság hatása a lelki egészségre 50 év felett; 2. Az RSQ kérdőív és a Kritika Utáni Vallásosság Skála kategóriáinak összefüggése; 3. Vallásosság és sztereotipizálás;

Név: SZÚCS PÉTER PÁL

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Dr. Berán Eszter, Dr. Lénárd Katalin; Dr. Kovács Zoltán;

Szak, évfolyam: Pszichológia (BA), III. évf.

Elérhetőség: szucsp@hotmmail.com

Kulcsszavak: Vallásosság, egészség, társas támogatottság, kötődés, sztereotipizálás, zárt gondolkodás

1. A dolgozat röviden áttekinti a vallásosság és egészség, illetve társas támogatottság és egészség összefüggéseit korábbi kutatások és elméletek mentén. A dolgozat megpróbál választ adni arra, hogy a vallásosság idősebb korban erőteljesebben befolyásolja-e a szubjektív egészséget. Továbbá megpróbál választ adni arra is, hogy 50 év felett a társas támogatottság, vagy a vallásosság az erőteljesebb befolyásoló tényező a szubjektív egészségben. A kutatást 50, 50 év feletti személlyel végeztem. A kutatás során a következő eredményeket kaptam. A Kritika Utáni Vallásosság Skála által négyféle attitűdbe sorolt személyek között nincs különbség a szubjektív egészségi állapotot figyelembe véve. Két életkori csoport került kialakításra (65 év és alatta, 66 év felett). A két életkori csoport között nincs különbség sem a vallásosság szubjektív egészségre gyakorolt hatása, sem a társas támogatottság szubjektív egészségre gyakorolt hatása között. Emellett a kutatás eredményei azt mutatják, hogy az egész mintát vizsgálva a társas támogatottság szerepe a nagyobb a szubjektív egészségre nézve.
2. A dolgozat bemutatja, hogy hogyan is függhet össze a korai kötődés és a vallásosság. Kitér a kötődéselméletek főbb irányaira, elméleteire, valamint kifejti, hogy mit ért vallásosság alatt. A kutatás célja azt volt, hogy összefüggést találjon a felnőttkori kötődés és a vallásos attitűd között. A kutatás során alkalmazott korrelációs elemzés eredményei azt mutatják, hogy a Bartholomew és Horovitz által leírt kétdimenziós, négymintázatos kötődésmodell nem mutat összefüggést a Wulff által leírt, Kritika Utáni Vallásosság Skálával felmért négyféle vallási attitűd között.
3. A kutatás célja, hogy a vallási attitűd és a zárt gondolkodási stílus között összefüggést keressen, és mutasson ki. Feltételezi, hogy azon személyek, akik a wulff- i modellben a szó szerinti értelmezés oldalán állnak, zártabban gondolkodnak, ezáltal jobban sztereotipizálnak. Harminckét személyen végzett vizsgálat a következő eredményeket mutatta. Akik zártabban gondolkodnak, és ezáltal jobban sztereotipizálnak, azok a Wulff által felállított modellben az értelmezés dimenzióban a szó szerinti értelmezés oldalán állnak. A transzcendens jelenléte a vallásos attitűdben nincs hatással arra, hogy a személy hogyan gondolkodik.

Történelemtudomány

"Ut mortuus seculo, solus soli viveret Deo" – András remete oklevele és Admont.

Név: BÁCSATYAI DÁNIEL

Típus: Konferencia-előadás, publikáció (In: Péter, Jutai (ed.): АΠΑΡΧΑΙ. Lectures held at the 6th conference of Collegium Hungaricum Societatis Europaeae Studiosorum Philologiae Classicae. 28-29 May 201. Budapest, 2011, 55-61.)

Témavezető: Szovák Kornél

Szak, évfolyam: angol-történelem VII.

Elérhetőség: molay18@yahoo.com

Kulcsszavak: Admont, Admonti Gottfried, András remete, Anonymus, arenga, Árpád-kor, Nolai Szent Pál, oklevél, Zsófia királyné

„Ha pedig meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy vele együtt élni is fogunk... Mert aki meghalt, az meghalt a bűnnek egyszer s mindenkorra, aki pedig él, az Istennek él.” A *Rómaiakhoz* írt páli levél sorai nagy népszerűségnek örvendtek a középkori irodalomban, különösen a monasztikus szerzők éltek sűrűn a gondolat parafrázisaival. Magyarországon Pais Dezső és Bollók János fedezett fel eszmei párhuzamot a bibliai hely és Anonymus *Gesta Hungarorum*ának lezárása, a *Thonuzoba-legenda* között. P. mester sokat vitatott befejező sorai mellé Győry János egy 12. századi normann *gesta* befejezését állította, amely azonban nem szükségszerűen volt forrása Névtelenünknek, mivel az idézet Nolai Szent Pálnál már jóval korábban megjelent. Egy másik Árpád-kori forrásunk, András remete oklevelének (1130–1140) *arengája* már minden kétséget kizáróan a szentírási részlet szerzetesi életeszmenyt kifejező parafrázisát tartalmazza: „Ut mortuus seculo, solus soli viveret Deo.” Ugyanezt a szövegrésztet őrizte meg a Gottfried admonti apátnak (+1165) tulajdonított Szent Balázs-napi homília, és egy antifónaszöveg, amely legkorábban egy 13. századi rheinai kódexben tűnik fel. A szövegegyezést figyelembe véve valószínűnek tartom, hogy a magyarországi oklevél szerkesztője kapcsolatban állhatott Admonttal, amelyhez a 12. század közepén nemcsak kulturális, hanem politikai szálak is fűzték a Magyar Királyságot.

Geoffrey of Monmouth és a hunok

Név: BÁCSATYAI DÁNIEL

Típus: OTDK-dolgozat

Témavezető: Szovák Kornél

Szak, évfolyam: angol-történelem VII.

Elérhetőség: molay18@yahoo.com

Kulcsszavak: Anonymus, Geoffrey of Monmouth, honfoglalás, hunok, Magyar-lengyel krónika, regényes geszta, Roland-ének, Szent Orsolya, Waltharius-ének

A 12. századi szellemi megújulás a néptörténetek reneszánszát is magával hozta: a kontinens régi, központi fekvésű királyságaiban éppen úgy feltámadt az igény a dicső múlt megismerése – és megteremtése – iránt, mint Európa peremén: azoknak a nemzeteknek a körében, amelyek az ezredforduló környékén illeszkedtek be a földrész keresztény nemzetei közé. Azok a gestaírók, akik nem hagyatkozhattak gazdag forrásanyagra népeik őstörténetének megírásakor, a szóbeli értesülések mellett kénytelenek voltak irodalmi élményeikre támaszkodni. A Nagy Sándor-hagyomány és a trójai mondakör regényes, latin nyelvű feldolgozásai mellett Geoffrey of Monmouth *Gesta Britonuma* (1136. k.) is mintát szolgáltatott a honfoglalás-elbeszélésekhez, Dániában éppúgy, mint Lengyelországban. Fest Sándor felvetése szerint – közvetve vagy közvetlenül – magyar földön P. mester *Gesta Hungarorum*a köszönheti a legtöbbet a brit szerző fiktív históriájának, amely maga is sokat merített a latin nyelvű iskolai irodalomból, de közvetlenül használta Nennius és Dudo de Saint-Quentin vergiliusi honfoglalás-történeteit, s magát az *Aeneis*t is. Dolgozatunk első felében kísérletet teszünk a történetírás és a szépirodalom mezsgyéjén egyensúlyozó *Gesta Britonum* elhelyezésére a középkori historiográfiában a honi és a külföldi szakirodalom eredményeinek összefoglalásával.

Geoffrey gestaája a középkor egyik legnépszerűbb olvasmánya volt, s így (közvetett vagy közvetlen) hatását nemcsak a honszerzés-narratívákban érhetjük tetten. A dolgozat második felében igazolni próbáljuk, hogy a Szent Orsolya és a tizenegyezer szűz vértanúságáról szóló, Kölnhöz kötődő legenda részben Geoffrey átdolgozásán keresztül jutott el a magyar-lengyel krónika szerzőjéhez, aki a brit gestaírótól vette át a hun király északi, Írországot is érintő hadjáratának útvonalát. Végezetül új javaslattal állunk elő a *Gesta Britonum* hun-pikt vezérpárosának (Guanius-Melga) néveredetével kapcsolatban: a névpárosban a Chanson de Roland oxfordi kéziratának Gualter-Maëlgut kettősét véljük felfedezni, amely az uralkodó nézet szerint a Waltharius-ének hun udvarban nevelkedő főhősének és menyasszonyának (Hiltgunt) neveire vezethető vissza.

A Német Császárság afrikai gyarmatosításának kudarca

Név: BAJKÓ BÁLINT

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Dr. Forgó András, egyetemi adjunktus, Történettudományi Intézet

Szak, évfolyam: Történelem szak, 2005-ös évfolyam

Elérhetőség: balint.bajko@gmail.com

Kulcsszavak: Afrika, gyarmatosítás, imperializmus, kolonializmus, Német Császárság

A szakdolgozat célja a Német Császárság afrikai gyarmatosításának bemutatása, és ezen keresztül azon tézis igazolása, miszerint ez a vállalkozás súlyos kudarcnak bizonyult. A korszakra vonatkozó jelentősebb történelmi források szerencsére megtalálhatóak forráskiadványokban, így azok könnyen hozzáférhetőek.

Ugyan egyes német államok már korábban is kísérletet tettek a gyarmati küzdelemben való bekapcsolódásra, de komoly lehetőségei ezen a téren csak az 1871-ben létrejövő Német Császárságnak voltak. A korábbi kereskedelmi és missziós kapcsolatokra épülő formális gyarmatszerzés 1884-ben indult meg. A németek gyarmatokat szereztek Kínában, a csendes-óceáni szigetvilágban és Afrikában; és ez által a világ harmadik számú gyarmati hatalmává váltak, Nagy-Britannia és Franciaország után.

A Német Császárság afrikai gyarmati törekvéseinek történetét olyan szempontok figyelembevételével próbálom mérlegelni, amelyeket maguk az expanziót elindító politikusok, kereskedők és publicisták tűztek ki. Ilyen érvek voltak a demográfiai felesleg levezetése, a belső egységet teremtő ideológia létrehozása, a társadalmi feszültségek enyhítése vagy a gazdasági haszonszerzés.

Az 1884. és 1919. közötti események elemző áttekintése megmutatja, hogy a német gyarmati törekvések minden fronton kudarcot vallottak. A demográfiai olló bezáródása miatt a népességfelesleg végül nem okozott olyan égető problémát. A kivándorlók nagy többsége egyébként sem a saját gyarmatokra ment, azok német származású összlakossága sosem haladta meg a 30.000 főt. A gyarmati mozgalom nem hozott létre belső egységet, inkább politikai feszültségeket generált, melynek legékeesebb példája az 1906–1907-es kormányválság, és az azt követő hottentotta-választások voltak. Az iparosítás során fellépő társadalmi feszültségek levezetésében sem jutott jelentős szerep a gyarmati vállalkozásoknak. Gazdaságilag a gyarmatok nem hogy nem hoztak hasznot, de hatalmas terhet jelentettek az államháztartásnak. Sosem sikerült azokon jelentős felvevőpiacokat kialakítani, vagy olyan nyersanyagforrásokat kiaknázni, amelyek növelték volna a birodalom gazdasági függetlenségét és súlyát a világban.

Ezen célok meg nem valósulása mellett az expanzió további károkat okozott. Meglátásom szerint a gyarmati törekvések szerepet játszottak az első világháború kitörésében is. A nagyhatalmak között azok ellentétes gyarmati céljai számos konfliktust okoztak. Ezeket a britek, a franciák és az oroszok sikerrel rendezték, de a német külpolitika étvágya túl nagy volt a megegyezéshez. Ennek következményei voltak a marokkói válságok, vagy a flottaépítési verseny. Bár a háború végül nem gyarmati konfliktus nyomán tört ki, a szövetségi rendszerek megmerevedésében mégis komoly szerepet játszottak ezek a feszültségek, így közvetve hozzájárultak a háború kitöréséhez.

A Nagykanizsai Piarista Gimnázium és Rendház államosítása, 1948–1950

Név: BOLF BARBARA

Típus: BA szakdolgozatból készült publikáció *Egyháztörténeti Szemle* 11. 2010/2, 109–130.
digitálisan: <http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/bolfbarbara.htm>

Témavezető: Tusor Péter

Szak, évfolyam: történelem MA, II.

Elérhetőség: bolf.barbara@gmail.com

Kulcsszavak: egyháztörténet, 20. század, piaristák, Nagykanizsa, államosítás, szerzetesrendi iskolák

Ezeréves történelme során a magyar kereszténység számtalan kihívással nézett szembe. Az egyik legnagyobb nehézséggel a huszadik század közepén kellett megbirkóznia, amikor a kommunista diktatúra célzott támadást indított ellene.

A kommunista ideológiában alapvető célként szerepelt a vallással, így a katolikus egyházzal való leszámolás. Ennek szellemében következett be azoknak az intézkedéseknek a végrehajtása, amelyekre 1948. és 1950. között került sor.

Az oktatásügy különösen fontos színtere volt az állam és az egyház küzdelmének, hiszen egyik fél számára sem volt mindegy, hogy milyen szellemben nevelkednek az újabb generációk. A hatalom ki akarta szorítani az egyházat az iskolákból, hogy a társadalom szemléletét minél hatékonyabban tudja alakítani.

Hosszas előkészítés után 1948 júniusában sikerült keresztülvinni a parlamentben az egyházi iskolák államosításáról szóló törvényt. Ennek végrehajtása azonnal meg is kezdődött, amelynek következményeként rengeteg szerzetes veszítette el addigi munkáját, és kényszerült felhagyni a tanítással. A hatalom semmilyen eszköztől sem riadt vissza, hogy az egyházi vezetést tárgyalóasztalhoz ültesse, és olyan megegyezést csikarjon ki belőle, ami szándékainak megfelel. Végül a koncepciók perek, internálások, zaklatások hatására 1950-ben megszületett az állam és az egyház közötti megállapodás, amelynek következtében nyolc iskolában ismét taníthattak a szerzetesek, de a négy megmaradt renden kívül a többitől megvonták a működési engedélyt, és az egyházat szoros állami függésbe vonták.

A piaristák nagykanizsai gimnáziumában a többi egyházi iskolához hasonlóan, de némileg szelídebb körülmények között zajlottak le az események. Itt is végrehajtották az államosítási törvényt, illetve olyan területeket is állami tulajdonba vettek – sok más iskolához hasonlóan –, amelyek nem tartoztak a törvény hatálya alá. Támadások érték a hittanárokat, 1950-ben államosították a rendházat, majd az elsők között internálták a szerzeteseket, akik a megegyezés megszületése után szabadon távozhattak. Kanizsán azonban nem került sor olyan durva atrocitásokra, mint sok más helyen.

Még sokan vannak köztünk – elsősorban öregdiákok –, akik átélték ezt a nehéz időszakot, és akiknek a beszámolóit által közelebb kerülhetünk a korszak és az események megismeréséhez.

Söveges Dávid bencés szerzetes bebörtönzése

Név: BORBÉLY TAMÁS

Típus: Publikáció ("... Az elvek, amiket mi képviselni szeretnénk, azok örökök, változatlanok", Söveges Dávid bencés szerzetes, gimnáziumigazgató bebörtönzése. In.: Győri Tanulmányok 2011/32. Győr, 2011.)

Szak, évfolyam: Vallástörténet MA, II. évfolyam.

Elérhetőség: lapu007@gmail.com

Kulcsszavak: egyháztörténet, 1956-os forradalom és szabadságharc, bencés rend, politika

Az 1956-os magyarországi forradalom és szabadságharc leverését követően a kommunista hatalom 1957 márciusában a jelentősen túlbecsült MUK („*Márciusban Újra Kezdjük!*”) keltette fenyegetésre hivatkozva egy országos megfélemlítő akció keretei között lecsapott a hatalom által veszélyesnek tartott erőkre: március 10. és 15. között országszerte tömeges letartóztatásokra került sor. Ezekben a napokban súlyos atrocitások érték a hatalom által az ellenforradalom egyik legfőbb mozgósító erejének tartott a katolikus egyházat is.

Pannonhalmára 1957. március 13-án érkeztek meg a karhatalmisták, hogy az apátságban házkutatást végezzenek. A házkutatás során a következő dokumentumokat foglalták le: A Pannonhalmi Távirati Iroda jelentéseit, Söveges Dávid gimnáziumi igazgató diákjai számára írt beszédének vázlatát („*Pannonhalmi széljegyzetek a magyar szabadságharchoz*”), a Győr városi papság követeléseit, Mindszenty József bíboros novemberi rádiószózatának szövegét, két Háy Gyula verset, illetve Déry Tibor írószövetségi felszólalásának legépelet változatát. A házkutatást követően a lerészegedett karhatalmisták magukkal hurcolták Söveges Dávid pannonhalmi bencés szerzetest és iskolaigazgatót. Győrbe hurcolása közben olyan durván bántalmazták Dávid atyát, hogy heteket kellett kórházban töltenie. A kegyetlenkedés ténye hamar kitudódott, mert többek között falubeliek látták, amint a teherautó platóján bántalmazzák a szerzetest. Ezek után még a Győri Katonai Ügyészség is vizsgálatot indított a gátlástalan karhatalmisták ellen.

A hatalom durva bánásmódja és a bántalmazás nyilvánosságra kerülése miatt az ügy már túlmutatott egyszerű erődemonstráción: a hatalomnak koncepciót kellett lefolytatnia Dávid atya ellen, amivel igazolni tudja az eljárás szükségességét. A per nem kapott nagy nyilvánosságot: pusztán a kihallgatások jegyzőkönyveire és a pannonhalmi házkutatás során lefoglalt dokumentumokra támaszkodott.

Az elsőfokú ítélet, majd – Dávid atya fellebbezését követően – a legfelsőbb bíróság ítélete a vádlottat kétévi börtönbüntetésre, 500 forint vagyonekobzásra, továbbá öt évre az összes jogoktól való eltiltásra ítélte. Söveges Dávid letöltötte a rá kiszabott büntetést. 1959. március 13-án, brutális elhurcolásának második évfordulóján szabadult Márianosztráról.

A városi kegyúri jog gyakorlása és politikai motivációi a dualizmus korában

Név: BORBÉLY TAMÁS

Típus: MA szakdolgozat

Témavezető: Botos Máté

Szak, évfolyam: Vallástörténet MA, II. évfolyam.

Elérhetőség: lapu007@gmail.com

Kulcsszavak: kegyúri jog, egyháztörténet, vallás és politika, dualizmus,

A kegyúri jog és lehetséges megközelítései már önmagában interdiszciplináris témakörnek mutatkoznak, hiszen többek között mind a jogtörténet, mind az egyháztörténet oldaláról megközelíthetők. A dualizmus korában a kegyúri jog gyakorlata sokszor került viták keresztútjába. Ugyancsak nem véletlen, hogy a szakirodalom többsége éppen a politikailag, közjogilag átalakuló, konfliktusokkal terhelt városok kapcsán született, amit véleményem szerint a téma jelenkori kutatói kevésbé vesznek figyelembe.

A kutatás nehézségét az jelentette és jelenti ma is, hogy a kegyúri jog gyakorlása a dualizmus korában nem – de korábban sem – került törvényben szabályozott, paragrafusokban megfogalmazott keretbe. A kegyurasággal tehát olyan intézményi forma alakult ki, amelyet törvény soha nem határolt pontosan körül, hanem a szokásjog formált. Ez a városi kegyuraságra hatványozottan igaz: gyakorlata akár időről-időre, városról-városra változhatott.

A szabad királyi, majd törvényhatósági jogú városok rendelkeztek kegyúri joggal. A probléma általában abból adódott, hogy pl. egy-egy plébános megválasztása, javadalmazása esetén miként érvényesítse a város a kegyúri jogát. Kérdés volt például, hogy a protestáns, zsidó vagy ortodox tanácsosok szavazhatnak-e a katolikus plébános megválasztásánál? Pontos törvényi szabályozás híján erre különféle gyakorlati válaszok születtek, ám az aktuális megoldások több városban komoly konfliktusokat robbantottak ki a katolikus és más felekezeti képviselőtestületi tagok között. Egyértelműnek tűnik, hogy ezek a vitás esetek leginkább az egyébként is súlyos egyházpolitikai küzdelmekkel terhelt időszakra jellemzőek. Ennek köszönhetően úgy vélem, hogy érdemes a városi kegyuraság igencsak összetett kérdését a politika oldaláról is megközelíteni. Mivel a kérdést a szakirodalom mind a századfordulón, mind pedig napjainkban szinte kizárólag a jog oldaláról igyekszik megragadni, így az esetleges politikai motivációk többségében mindvégig a háttérben maradnak. Dolgozatomban három konkrét, vitás eset megvizsgálásával mutatok rá, milyen szerepet játszhatott a helyi, vagy országos politika a különböző összecsapásokban. A városi kegyuraság visszás gyakorlata nemcsak az általam vizsgált városokban vezetett éles konfliktushoz, ám minden város és minden vitás eset tárgyalása szétfeszítené egy szakdolgozat kereteit. Dolgozatomban arra kívánok rámutatni, hogy véleményem szerint milyen új megközelítéssel lehet vizsgálni a tárgyalt korszak kegyúri ellentéteit.

A szakdolgozatban a korabeli és az újabb szakirodalmak számbavételével, valamint levéltári forrásokra támaszkodva vizsgálom, hogy általában, illetve a különböző konkrét esetekben kik voltak a szembenálló felek, illetve milyen érveket sorakoztatnak fel vélekedésük, érveik alátámasztására. A konkrét szituációban (Sopron, Szeged, Győr,) volt-e és ha igen, mi volt a kirobbanó konfliktus politikai motivációja? Úgy vélem ugyanis, hogy sok esetben a kegyúri jog gyakorlása körül kirobbanó vita csak a felszíne egy mélyebb politikai-ideológiai ellentétnek.

Eine Byzantinische Florileg über die Trinität

Név: BUZÁDI-SALLAI ZSÓFIA–HÁZI BALÁZS–HEGYI ORSOLYA–
TÖLGYESI NÓRA–STUMPF JULIANNA–SZEGVÁRI ZOLTÁN

Típus: Publikáció *Acta Antiqua* 55 (2011) 1

Szak, évfolyam: I. (MA) (MILYEN SZAKOSAK?????)

Elérhetőség: balkon07@gmail.com

Kulcsszavak: Bizánc, Szentháromság, florilégium, kézirat

A munkacsoport egy Bécsből kapott teológiai szöveggyűjteménnyel foglalkozott (*Codex Theologicus Graecus 190*). A benne található szövegek mind a Szentháromság mibenlétét járják körül. A szövegek mind ógörög nyelvűek – vagy eredetileg is így írták őket, vagy latin szövegek későbbi fordításai. A kódexet a 15. század második felében állították össze, feltehetőleg a bizánci klérus számára. Az 1431–1439-es Bazel–Ferrara–Firenzei zsinaton ugyanis jóllehet papíron elfogadták az egyházuniót a keleti egyház képviselői is, de az nem vert gyökeret a nép és a szerzetesek körében. Ezért szükség volt az ő meggyőzésükre is. A kódex tehát olyan szövegeket tartalmaz görög és latin egyházatyáktól, zsinati kánonokból, *Hitvallásokból* és beszédekből, melyek mind a Szentháromság tanával foglalkoznak. Az összeállított kódex talán szöveggyűjteményként szolgált.

A szerzők közül mindenki feldolgozott egy, a kódexben található összefüggő szövegrészletet, melynek kritikai kiadását jelentették meg az *Antik Tanulmányok* hasábjain. Buzádi-Sallai Zsófia Poitiersi Hilarios, Házi Balázs pedig Giuliano Cesarini beszédét vizsgálta. Hegyi Orsolya egy latin atyáknak tulajdonított *florilegiumot* dolgozott föl, míg Tölgyesi Nóra egy Pseudo-Augustinusi részletet elemzett. Stumpf Julianna a latin *Te Deum* kezdetű himnusz igen ritka görög változatával foglalkozott.

A jezsuita misszió Japánban 1549-1639

Név: ENYEDI TAMÁS

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Forgó András

Szak, évfolyam: Történelem/3.

Elérhetőség: rathaestar@gmail.com

Kulcsszavak: japán, misszió, kora-újkor, jezsuiták, felfedezések

A dolgozat a 16–17. századi japáni jezsuita misszió történetével foglalkozik. Célja a misszió történeti áttekintése a kezdetektől, azaz Xavéri Szent Ferenc érkezésétől, az 1614-től kezdődő üldözésig és a misszió felszámolásáig, illetve bemutatja a jezsuiták oktatási és kulturális tevékenységét rövid történeti kitekintéssel a 16. századi Japán politikai viszonyairól. A címben megjelölt időhatárok Xavéri érkezését, valamint a portugál kereskedők Japánból történő kitiltásának dátumát jelölik. A misszió egész működése során szoros kapcsolatban állt a portugál kereskedőkkel, egyfajta közvetítőként szolgált a japán piac és a nyugati, valamint kínai termékek között. A dolgozat bővebben foglalkozik Xavéri Szt. Ferenc munkásságával, mivel tevékenysége alapozta meg az évszázadnyi missziós munkát. Vezetésben utódai, akik között több kiemelkedő egyéniség is szolgált Japánban, szintén hozzájárultak a misszió sikeres munkájához, melynek végeredményeként a 17. század elejére a japán keresztények száma körülbelül félmillió fő volt. A megkereszteltek közül többen tanultak a jezsuiták által alapított és működtetett iskolákban és többen választották a papi hivatást. A missziós tevékenység azonban nem tudott elszakadni a világi pártfogóktól, erre a *sengoku* kori állapotok miatt volt szükség, sem a portugál és spanyol kereskedőktől. Ez az „idegen” hatalmakkal való szoros kapcsolattartás, az erős földesurak pártfogása és a buddhizmussal szembeni időleges agresszív megnyilvánulások vezettek együttesen a Tokugawa sógunátus keresztény- és idegenellenes fellépéséhez, majd a külföldiek (a hollandok kivételével) kitiltásához és a keresztény vallás betiltásához.

Országgyűlési választások a dualizmus válságperiódusában (1896-1910)

Név: GRÁCZOL BENEDEK

Típus: Egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Guitman Barnabás

Szak, évfolyam: történelem-filozófia V.

Elérhetőség: grbeno@gmail.com

Kulcsszavak: dualizmus, válságperiódus, választások, választástörténet, Szombathely

A dolgozat fő célkitűzése, hogy bemutassa a dualizmus korszakában lebonyolított országgyűlési választások sajátosságait. A tárgykör azonban több szempontból is vizsgálatra érdemes, így a választási törvények és a választásokat övező hétköznapi ismertetése mellett, a pártharcok és az érdekesebb botrányok jellemzése is részét képezi dolgozatomnak. A feladatom igényeit tekintve, a vizsgálat körét szűkítenem kellett, ezért döntésem a szombathelyi választókerületben lebonyolított választások sajátos eseményeinek elemzésére esett. Az időkeretet a dualizmus korszakának utolsó öt választása jelöli ki, amely lényegében a dualizmus válságperiódusának felel meg.

Ismeretes, hogy a választókerületek egyharmadában még a századforduló időszakában is egyhangú, ellenjelölt nélküli választások zajlottak. Ezzel szemben Szombathelyen még 1906-ban sem tartottak ellenjelölt nélküli választást, amikor a kerületek mintegy 50%-ban az volt. Szombathelyen a pártok sikereinek gyakorisága is különbözött az országos tendenciához képest, itt ugyanis időszakunkban a 67-es kormánypártok mindössze kétszer győztek, igaz 1906-ban nem indultak a választásokon. 1896-ban a Katolikus Néppárt törte meg a kerület kormánypárti hegemoniáját, míg 1905-ben a Szabadelvű Pártból kilépett disszidensek arattak sikert felettük. Fontos megjegyezni ugyanakkor azt is, hogy a katolikus vagy keresztény pártok (Katolikus Néppárt, Országos Keresztényszocialista Párt) a tárgyalt időszakban végig, az országos jellemzőkhöz képest nagyobb súllyal érvényesültek a szombathelyi választókerületben.

Dolgozatomban a választási törvényeket, amelyek főként a választójogra illetve a választások megszervezési módjaira vonatkoztak, az egyes választások tárgyalása során fogom bemutatni. Mivel a dolgozatban szereplő választások, a dualizmus válságidőszakára esnek, lehetetlen nem kitérni a magyar belpolitikai viszonyok rövid jellemzésére, amelyre rendszerint az egyes választások fejezeteinek elején keríték sort. A választások körül zajló eseményekről és érdekességekről a korabeli sajtó hasábjai alapján számolok be, míg a választási rendszer, a pártviszonyok és belpolitikai események ismertetése érdekében főleg a szakirodalomra támaszkodtam. A szombathelyi választások elemzése kapcsán levéltári dokumentumokat is felhasználtam, amelyek elsősorban a választási eredmények és eljárások megismerése szempontjából voltak segítségemre.

„Riadjon meg az elhullott politikai tetemek fölött a nép ítéletének harsonája” Az 1910. évi országgyűlési képviseléválasztások Szombathelyen

Név: GRÁCZOL BENEDEK

Típus: OTDK dolgozat

Témavezető: Guitman Barnabás

Szak, évfolyam: történelem-filozófia V. évf.

Elérhetőség: grbeno@gmail.com

Kulcsszavak: dualizmus, választások, választástörténet, választókerület, Szombathely

A dolgozat az 1910. évi országgyűlési képviseléválasztások szombathelyi fordulójának sajátos eseményeit illetve a választókerület társadalmi jellegzetességeit hivatott bemutatni. Mindenekelőtt bemutatom azt a belpolitikai kontextust, amelyben a dualizmus korának utolsó választása lezajlott. Ennek érdekében néhány, a korszakot feldolgozó munkát valamint a korabeli sajtót használtam fel. A választójoggal és egyáltalán a választási törvényekkel érintőlegesen foglalkoztam, azoknak nagyvonalakban való bemutatására törekedtem.

A hangsúlyt, kizárólag a sajtóra támaszkodva, a választások szombathelyi fordulójának sajátos eseteire és a pártviszonyok helyi szinten való ismertetésére helyeztem, majd pedig a választókerület társadalmi differenciáira is rámutattam, amely viszont a választások eredményeiben is megmutatkozott. Ennek bizonyítására a Vas Megyei Levéltár ide vonatkozó választási jegyzőkönyveit és az 1909. évi választói névjegyzékét vettem igénybe. Továbbá a szombathelyi választókerület szavazópolgárságának száma a korszakban érvényes választási törvény (1874. XXXIII. tc. 59.§.) szerint, indokoltá tette két szavazatszedő bizottság felállítását. A két bizottság, Szombathely választópolgárságát, a vidék zömében kis- és középbirtokos társadalmától különítette el, mindez pedig a választójog címbeli eloszlásából látható. Az pedig, hogy a két bizottsághoz tartozó szombathelyi polgárság illetve a vidéki földbirtokos választók miképpen támogatták a kormánypárt és az ellenzék képviselőjelöltjeit a választási jegyzőkönyvekből volt nyomon követhető. Ezért, hogy ezzel kapcsolatosan valamiféle tendencia megállapítható legyen, az 1896. és 1901. évi választás jegyzőkönyveit is tanulmányoztam, az 1905.évi adatok szempontjából pedig a helyi sajtóra hagytam.

A dejtei Szent Katalin ferences templom és kolostor története a XVI–XVIII. században

Név: HRTYAN ILDIKÓ

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Medgyesi-Schmikli Norbert PhD egyetemi adjunktus

Szak, évfolyam: Történelem, 2006

Elérhetőség: hrtyan.ildiko@gmail.com

Kulcsszavak: kolostor, ferences, Alexandriai Szent Katalin, Gróf Apponyi János, Erdődy-család, II. József

A szentkatalini templom és kolostort a XVI. század végétől mintegy kétszáz éven keresztül zarándokok ezrei keresték föl évről évre. A barokk búcsújáráshelyek között azért érdemel különös figyelmet, mert - a korszak hagyományaitól eltérően – nem a Mária-kultusz népszerűsítője volt, hanem Alexandriai Szent Katalin szűz és vértanú tiszteletét pártfogolta. A mariánus ferencesek gondozásában állt fenn a XVIII. század végéig, amikor II. József rendeletének következtében a ferences kolostorok egy részét feloszlatták, köztük a szentkatalini konventet is.

A dolgozat szerzője ennek a kolostornak jelentőségét igyekszik fölvezetni a témában megjelent magyar és részben szlovák nyelvű szakirodalom alapján. Számba veszi a ma Magyarországon hozzáférhető forrásokat, bemutatja Alexandriai Szent Katalin magyarországi tiszteletének alakulását és ennek népi megnyilvánulásait Szentkatalinon. Összefoglalja a kolostorhoz kapcsolható jellegzetes életforma, a remeteség jellemvonásait. Egy XIX. századi kutató följegyzései alapján megkísérli rekonstruálni, hogyan nézhetett ki a komplett épületegyüttes. Számba veszi a konvent bevételeit, kiadásait és képet fest gazdálkodásáról. A fölvezetés okait egy korabeli kritika alapján elemezeti és ismerteti a felszámolási folyamat általános menetét. Vizsgálja a felszámolási eljárás során ismert helyekre került berendezési tárgyak sorsát. Végezetül kitér a téma földolgozásra váró, Magyarországon található levéltári anyagára és a további kutatási lehetőségekre.

A képmelléklet tartalmazza többek között Szentkatalin pecsétjét, 2 feltételezett rekonstrukciót a templom és kolostor épületegyütteséről, valamint egy légifotót, amely a hely jelenlegi állapotát tükrözi.

A Szent Katalin templom és kolostor romjainak megőrzése végett 1995-ben létrejött egy civil szervezet Katarínka néven (<http://www.katarinka.sk/>). Célja a műemlékvédelem mellett komplex régészeti, helytörténeti, művészettörténeti, antropológiai és geofizikai kutatás végzése. A szerző 2007. óta tevékeny tagja ennek a szervezetnek, így írásán érezhetők a személyes intuíciók és az alapos helyismeret.

Az elnök beszéde: Mubarak az egyiptomi népnek tartott utolsó beszédének az elemzése

Név: ISTVÁN JUDIT

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Abdessamad Belhaj Phd.

Szak, évfolyam: Keleti nyelvek és kultúrák – Arab szakirány, 3. év

Elérhetőség: almosdka9@gmail.com

Kulcsszavak: Mubarak, Egyiptom (2011. január–február), forradalom, politika

Hasonló módon az ókori civilizációkhoz, az arabok fedezték fel a beszéd politikai erejét. Így a klasszikus arab irodalomban számos kiemelkedő szónokot találhatunk, akik jelentős szerepet játszottak az Omajjád kori politikai életben (Ziyad ibn Abíhi [megh. 673] vagy al-Hajjaj ibn Yusuf al-Thaqafí [megh. 714]). A modern korban, Gamal Abden-Nasszer (megh. 1970) óta, az egyiptomi politikai beszéd a tanulmányok és elemzések középpontjába került a nyugati tudományos életben. Abden-Nasszer az arab nyelv különböző variánsait használta: koráni arab, modern sztenderd arab, egyiptomi nyelvjárás, amely hatásos retorikájával és verbális nacionalizmusával a többi arab vezető előtt is példaértékű volt. Politikai beszédei emiatt felkeltik a kutatók és a nyugati politikusok figyelmét is. Újabban a nyugati tudósok elsősorban a nyugati fogalmak, úgymint demokrácia, jogszabályok és a nemzet, tartalmának tanulmányozását és feltárását kísérik meg.

Különösen, mivel a demokrácia szó mást jelent az arab világban, mint nyugaton. Az arab nyelvben a demokrácia szó új keletű, csak a modern korban találkozhatunk vele, és valamiféle intellektuális fogalmat jelöl a Közel-Keleten. Mubarak is eltérő jelentésekben használja a beszédeiben, attól függően, hogy az a nyugatnak, vagy az egyiptomiaknak szól. Mubarak saját magát demokratikus vezetőnek tartja, aki az országot ígéretéhez híven demokratizálja a jövőbe vezető úton. Az egyiptomiak is e szerint ítélik meg: vannak, akik úgy látják, hogy a demokrácia irányába haladnak, míg mások épp az ellenkezőjét, a politikai és civil jogok csorbulását látják az elnök intézkedéseiben. Számunkra világos, hogy Egyiptomban nem létezik a nyugati értelemben vett demokrácia, hanem ún. funkcionális demokrácia figyelhető meg, ami azt jelenti, hogy az ország vezetőit szavazás útján választják meg, azonban a választások tisztasága kérdéses. Ahhoz, hogy megértsük a demokrácia szó használatát az egyiptomi politikai beszédekben, szem előtt kell tartanunk, hogy különbség van a politikai realitás és a politikai kultúra között. Míg az utóbbi a tradicionális iszlám és a modern nyugati fogalmak hibrid kultúrája, a politikai realitás ugyanazon problémákkal szembesül, mint a modern társadalom. A politikai beszéd komplex tükörként mutatja meg a politikai kultúrát és a politikai realitást. Utolsó beszéde azért is állhat a figyelem középpontjában, mert még itt is, mint a demokráciát megvalósító vezető lép fel, akinek a legfontosabb az, hogy figyel állampolgárai szavára.

Szakdolgozatomban Hosni Mubarak beszédét vizsgálom a 2011-es egyiptomi forradalom tükrében. Az elnök beszédét azonban csak úgy lehet megérteni, ha ismerjük Mubarak elnök harmincéves regnálásának főbb momentumait, amelyek végül a forradalomhoz vezettek. Az ehhez vezető események után az elnök utolsó beszédének elemzésével próbálok rávilágítani az elnök reakciójára a forradalommal kapcsolatban.

Az észak-koreai nukleáris fegyverkezés biztonságpolitikai hatásai

Név: LAUCSEK TAMÁS

Típus: OTDK dolgozat

Témavezető: Dr. Horváth Miklós

Szak, évfolyam: nemzetközi tanulmányok, MA I. évf.

Elérhetőség: laucsek@yahoo.com

Kulcsszavak: Észak-Korea, Dél-Korea, nukleáris fegyverkezés, biztonságpolitika, non-prolifерáció, külpolitika

A kutatás célja az észak-koreai nukleáris fegyverkezés biztonságpolitikai kockázatainak vizsgálata a konfliktusban érintett államok katonai biztonságának szempontjából, különleges hangsúlyt fektetve Dél-Korea, Japán, Kína, Oroszország és az Egyesült Államok érdekeire és aggodalmaira.

A dolgozat kiindulópontját az öt érintett állam Észak-Koreához és egymáshoz fűződő viszonyának szempontjából a következő kérdések nyújtották: Milyen katonai kockázatot jelent Dél-Korea, Japán, Kína, Oroszország és az Egyesült Államok számára az észak-koreai nukleáris fegyverkezés? Milyen hatásai lennének egy kiterjedt fegyveres konfliktusnak a Koreai-félszigeten, és ennek tükrében felmerülhet-e az amerikai megelőző csapás gondolata, mint lehetséges válságkezelő alternatíva? Milyen lehetséges külpolitikai irányvonalak követésében érdekeltek a fent említett országok?

Dolgozatomban a katonai biztonság prioritását megtartva, az észak-koreai nukleáris fegyverkezéssel kapcsolatban felmerülő egyéb biztonsági szektorok alá tartozó tényezőket számításba véve elemzem az érintett államok politikai, diplomáciai és védelmi mozgásterének lehetőségeit.

Az észak-koreai nukleáris program a jelenünket meghatározó globális stabilitást legsúlyosabban veszélyeztető regionális biztonsági kihívások egyike, mely talán kevésbé ismert Európában, ugyanakkor az Európai Unió, és azon belül hazánk gazdasági és politikai érdekeire is hatással lehet. Dolgozatommal a távol-keleti biztonságpolitika területén szerény számban elérhető magyar nyelvű szakirodalomhoz hozzájárulva szeretném hangsúlyozni a nemzetközi párbeszéden nyugvó békés megoldások fontosságát, a hidegháború örökségeként fennmaradt és máig meghatározó nukleáris fegyverkezés tükrében.

Mivel a távol-keleti térség biztonsági stabilitása az egész világ politikai és gazdasági folyamataira kiható, kulcsfontosságú kérdés, az észak-koreai nukleáris fegyverkezés mihamarabbi megfékezése mindenegybes vizsgált ország elemi érdeke. Az érintett államok biztonságpolitikai kockázatainak és a katonai összeütközés feltételezhető következményeinek számításba vételével világossá válik, hogy a kialakult válsághelyzet egyetlen ésszerű megoldása a katonai erő alkalmazásának teljes elutasítása mellett történő békés, kölcsönös kompromisszumokon nyugvó diplomáciai rendezése, mely a vizsgált öt állam biztonságpolitikai és egyéb érdekein túl az egész nemzetközi közösség alapvető érdeke.

A Szent Margit Leánygimnázium és Nőnevelő Intézet vizitációja (1933-1937) – különös tekintettel a tanári testületet érintő változásokra

Név: MAKRAY ANDREA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Forgó András

Szak, évfolyam: Történelem, 3. év

Elérhetőség: aerdna89@gmail.com

Kulcsszavak: vizitáció; Isteni Megváltó Leányai; Szent Margit Leánygimnázium; Zimányi Gyula

Dolgozatomban a Szent Margit Leánygimnázium és Nőnevelő Intézet vizitációjának okait, lefolytatását, valamint következményeit kutattam, különösen a tanárok szemszögéből.

Az Isteni Megváltó Leányai Kongregációja létre kívánt hozni egy iskolát, amit sikerült is megtenniük 1920-ban. A nőképzés kezdetlegessége folytán a nővérek még nem rendelkeztek nagy számban tanári végzettséggel. Három rendtaguk váratlan halála, s az a tény, hogy a mind bővülő intézménynek fokozatosan egyre több tanerőre lett szüksége, kényszerítette a fenntartót világi tanárok alkalmazására. A világi tanárok – a törvényi szabályozás szerint – magasabb fizetésre jogosultak a nővértanárokhoz képest, ez a rendre mind nagyobb anyagi terhet rótt. A tanárok esetében a véglegesítés (tehát rendes tanárrá nyilvánítás) biztosabb anyagi körülményeket, és nyugdíjat garantált – ennek menetét törvény is szabályozta. A rend szempontjából viszont kedvezőbb megoldásul kínálkozott a világi tanárok helyettes, illetve óraadó tanárként, csekélyebb fizetésért való alkalmazása. A gazdasági világválság folytán a kongregációnak is szembe kellett néznie az anyagi körülmények súlyosbodásával, ami őket azért érintette különösen érzékenyen, mert az intézmény új épületének megteremtéséhez jelentős kölcsönt vettek fel. Ennek visszafizetése még az akkor adott körülmények között sem lett volna könnyű feladat a rend számára, a válság bekövetkeztével azonban szinte megoldhatatlan problémává vált. Fábíán Gáspár építész felé is volt tartozásuk, s jóllehet ő igyekezett az építkezést a lehető legkisebb költségvetésből elvégezni, azonban ennek összege is komoly anyagi megterhelést jelentett a rend számára. E helyzetben kíséreltek meg úrrá lenni, s a megoldás egyik lehetséges eszközéül használták fel a tanárok véglegesítésének elodázását.

Az érintettek segítséget kérve beadványt intéztek Serédi Jusztiniánhoz. A hercegprímás Zimányi Gyula piarista szerzetest bízta meg az intézmény, s vele együtt a rend vizitációjának lefolytatásával, s a vitás kérdések rendezésével. A vizitáció 1933. június 9-től 1937. december 18-ig tartott. Gombos M. Gabriella főnöknő az intézmény életének minden területén döntő befolyással bírt, a világi igazgató, Simon Károly pedig úgy érezte, hogy munkájában jelentősen korlátozzák. A konfliktusok elmélyülése folytán a rend újonnan kinevezett személyekkel törekedett a vizitáció eredményeinek megvalósítására. A rend általános főnöknője, Maurer M. Bonaventura a vizitáció lefolytatása során készséges együttműködést tanúsított. A főbb változások már 1933-34-ben lezajlottak, az ezeket követő esztendőkből már csak a hosszabb időt igénylő folyamatok fejeződtek be.

A vizitációs rendelkezések következményeként szabályozták az igazgatói és a főnöknői szerepkör, tisztség határait; emellett a világi tanárokat véglegesítették. Az iskola belső életére vonatkozó, ésszerűsítő határozatok is születtek.

Egy magyar püspök az Amerikai Egyesült Államokban – Shvoy Lajos 1937-es amerikai látogatása és annak jelentősége

Név: NÁDASI RICHÁRD

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Dr. Tusor Péter

Szak, évfolyam: Történelem III.

Elérhetőség: nadas.richard@gmail.com

Kulcsszavak: egyháztörténet, amerikai katolikus magyarok, püspöki misszió, eucharisztikus világkongresszus

1937-ben Shvoy Lajos székesfehérvári megyéspüspök (1879-1968) Szabó János svábhegyi plébános, illetve gróf Wenckheim Frigyes jáki apát társaságában utazott az Újvilágba, hogy meglátogassa és megismerje a kint élő mintegy 500 000 magyar katolikus közösségeinek helyzetét. Útjának fontos célja volt az is, hogy meghívja az amerikai püspöki kar tagjait, valamint a kint élő magyar lelkipásztorokat és azok híveit a következő évben Budapesten megrendezendő XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Világkongresszusra.

A két világháború között tett missziós látogatások közül a székesfehérvári püspöké a legátfogóbb, hiszen meglátogatta a legnagyobb múlttal és magyar közösséggel rendelkező keleti városok plébániáit, a Nagy-tavak vidékén található egyházközségeket is; ugyanakkor nem feledkezett meg a legkisebb és legeldugottabb magyar közösségekről, a nehéz sorsú bányatelepekről sem. Így átfogó képet alkothatott az amerikai magyar katolikusok helyzetéről.

Shvoy Lajos a különböző látogatásokkal kapcsolatos élményeit, tapasztalatait rendszeresen közölte az otthoniakkal. A természeti kincsek látványa mellett kétségkívül a legnagyobb csodálatot a hihetetlen technikai fejlődés váltotta ki a missziós atyákból. A New York-i felhőkarcolók világában az automata lépcsők és ajtók mellett a közlekedési lámpák alkalmazása is lenyűgözte őket. Ugyanakkor, a püspök véleménye szerint a kétségtelenül magasabb életszínvonalat kínáló amerikai társadalomnak és üzletközpontú mentalitásnak is megvoltak a negatív hátulütői. A püspök szót ejtett az egyre kínosabbá váló négerkérdésről és az indián őslakosok szomorú sorsáról. Összességében azonban pozitívan csalódott a kedves, segítőkész és közvetlen amerikaiakban.

Alapvetően fontos kérdés a nemzetiségek – így a magyaroké is – elkerülhetetlennek látszó sorsa, az asszimiláció is. A már Amerikában született második generáció tagjai gyermekként már egyértelműen az amerikai kultúrkörben nőttek fel, angolul beszéltek és már a mentalitásuk is teljesen amerikai volt. Ezért is volt égető szükség az óhazával való kapcsolat megerősítésére. Az egyre csökkenő létszámú amerikai magyar papság utánpótlását úgy látták a legjobban biztosítottak, ha újvilági kispapokat küldenek a magyarországi szemináriumokba, és fordítva. S bár a kispapok cseréje és a magyar papok utánpótlása nem is valósult meg a missziót követően úgy, ahogy azt szeretnék volna, a püspöki látogatás nyomán 1938-ban felállított bizottság révén a magyar és az amerikai hierarchia közötti együttműködés mindenképpen megerősödött.

Shvoy Lajos 1937-es látogatása az amerikai magyar híveknek óriási erőt, lelki feltöltődést jelentett. A kinti magyar egyházközségek, papok és a plébániai iskolákban szolgáló missziós nővérek megkapták azt a régen várt elismerést, melyet a püspök juttatott kifejezésre irányukban, tolmácsolva ezzel a magyar egyház dicséretét is. A missziós püspök szemléletes beszámolója és hazatérése után tartott előadásai révén lelkiekben közelebb hozta a magyarországiakat külhonba szakadt testvéreikhez.

Fordulópontok a millennium értelmezésében

Név: NAGY ZSÓFIA

Típus: OTDK dolgozat

Témavezető: Dr. Vankó Zsuzsanna

Szak, évfolyam: Vallástörténet MA, II. évfolyam

Elérhetőség: zsofi1000@gmail.com

Kulcsszavak: millennium, premillennium, amillennium, posztmillennium

A történelem során sok eltérő nézet látott napvilágot arra vonatkozóan, hogy a Jelenések könyve 20. fejezetében leírt ezer éves időszakot, hogyan is kell értelmezni. A dolgozat arra vállalkozik, hogy bemutassa azokat a jelentős gondolkodókat és elképzeléseket, amelyek ebben a témában fordulópontot jelentettek. A XX. században három irányzat alakult ki arra vonatkozóan, hogy Jézus visszajövele a millennium kezdetén vagy a végén fog bekövetkezni, ezeket premillennista, (ezen belül megjelenik a diszpenzációs elmélet, a történelmi premillennarizmus) amillennista és posztmillennista elméleteknek nevezzük. E három irányzaton belül is sok elágazás van még, melyet a dolgozat részletesen tárgyal.

A korai keresztények biblikus történelemszemléletétől kiindulva megláthatjuk, milyen változáson ment keresztül a II–III. században a khiliazmus megjelenésével a millennium elképzelése. Ebből a korszakból fennmaradt egy csaknem teljes Apokalipszis kommentár, ennek segítségével alátámaszthatjuk a kor elképzelését. A történelemben bekövetkező változásokkal egyidejűleg a millennium értelmezésében is átalakulás következett be a IV–V. században. Ebben a korszakban jelentős szerepet töltött be Tyconius, aki lefekteti a spirituális értelmezés alapjait, melyet az V. században Ágoston is átvett, aki olyan nagy hatást gyakorolt az egyházra, hogy még a mai napig is meghatározó szemlélet maradt. Ágoston töretlen befolyása hét évszázadon át tartott, míg végül a XII. században Fiore-i Joachim megpróbálta visszaállítani a lineáris történelem szemléletét. Joachim a premillennista irányzathoz kapcsolhatjuk. *Concordia* c. műve megírása közben új megfigyelésekre tett szert, három korszakot különböztetett meg, az Atya, a Fiú és a Szentlélek korát, ezzel a történelem folyamatosságát akarta hangsúlyozni. A következő korszak a XVII. század, a posztmillennista elmélet kora, amelynek képviselője Daniel Whitby, aki szerint egy tömeges evangelizáció által siettetni lehet Krisztus visszajövetelét. Whitby elképzelése szerint minden nemzetnek meg kell térnie; a buddhistáknak, az ateistáknak, és különösen fontosnak tartotta azt, hogy a zsidóknak is meg kell térnie.

A dolgozat végére kiderül, hogy a történelem során milyen változáson ment keresztül a millenniumról való gondolkodás. Ez a nagy ívű áttekintés arra sarkallhat, hogy újragondoljuk a keresztény történelemszemléletet, és keressük a *Jelenések könyve* 20. fejezetének az exegetikailag pontos értelmezését.

Az Egyesült Államok területszerzései a polgárháború előtt és után

Név: NÉMETH BENCE ATTILA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Dr. Forgó András

Szak, évfolyam: Történelem szak, 3. évfolyam

Elérhetőség: nemeth_bence@hotmail.com

Kulcsszavak: 13 gyarmat, területszerzés, frontier, territórium, telepések, Egyesült Államok

Ha feltesszük a kérdést, mely államokat tartják a legbefolyásosabbnak, a válaszadók az esetek többségében az Amerikai Egyesült Államokat fogják a lista élére állítani. Amerikához való kötődésem egészen gyermekkoromig nyúlik vissza. Mindig is másképp tekintettem erre az országra, mint a körülöttem lévő emberek többsége. A ma élő embereknek is van egy elképzelésük az Egyesült Államokkal kapcsolatban. Viszont a mai Egyesült Államok nem azonos a 20. századbeli Amerikával, még kevésbé a 19. századbelivel, amikor az elmúlt évben felmerült a szakdolgozat témaválasztásának kérdése, tudtam, hogy az Államokból fogom írni a munkát. Az időszak kiválasztásánál végül az Egyesült Államok felvirágzásának és páratlan sikertörténetének bemutatása mellett döntöttem, elsősorban a területi terjeszkedésre koncentrálni. Érdekesnek és figyelemreméltónak találtam a folyamatot, amelynek eredményeképpen a kezdetben alig négymillió fős lakossággal rendelkező, még emberi léptékekkel is gyermekkorban járó ország alig száz év alatt birtokba vette a kontinens nagy részét. A területi gyarapodás mentén igyekeztem képet festeni a folyamatot kísérő gazdasági, társadalmi, politikai változásokról.

Dolgozatom első fejezetben összegeztem a függetlenségi háború és a második függetlenségi háborúnak nevezett 1812-es brit–amerikai-konfliktus közötti évtizedek eseményeit. A három alfejezet közül az elsőben nyerhettünk egy általánosabb betekintést a függetlenségi háború óta eltelt első évtizedbe. A következő két kisebb rész a századforduló két legfontosabb amerikai kérdésével foglalkozott; az egyik a napóleoni Franciaországtól megvásárolt Louisiana bekebelezése, míg a másik az a politikai és társadalmi változás volt, amely végül 1812-ben háborúban csúcsosodott ki. A második fejezetben magát az 1812-es háborút mutattam be. Ezt a kicsit elhanyagolt témát mindenképpen érinteni szerettem volna, mivel az Egyesült Államok számára igen nagy jelentőséggel bírt ez a konfliktus. A harmadik rész a háború utáni állapotokat vázolta egészen a következő, 1845-ös Mexikói háborúig. Politikai kitekintés ismét kikerülhetetlen volt a fejezetben, hiszen erre az időszakra tehető a Monroe-elv megszületése, és a belpolitikai élet ismételt tagozódása. A fejezet további részében az amerikai kolonizáció három különböző színterét mutattam be; Kaliforniát, Oregont és Texast. Végezetül a Mexikó ellen viselt háborúra és a polgárháborúig történő állami integrálódásra tértem ki. A negyedik fejezetben a területi terjeszkedés gazdasági és technikai oldalát tekintettem át, a kezdeti útépitési munkálatoktól, az igen komoly vasúti építkezésekig. Ezen felül a társadalmat érintő, legkomolyabban megosztó rabszolgakerdésről foglalkoztam a déli államokban. Ezt követően érintőlegesen kitértem az őslakosok és az Egyesült Államok viszonyára, amely a kezdetektől fogva ellenségeskedést és háborút szült. Ennek a konfliktusnak eredményeképpen az amerikai hadsereg és politikai vezetés hatásosan leszámolt az indiánokkal, kiszorította lakóhelyükről, majd rezervátumba kényszerítette őket. Az ezt követő részben a polgárháború utáni ország helyzetét majd egy gyarmatosító Amerika országhatárokon kívüli területszerzésének folyamatát ismertettem. A szakdolgozat elkészítésekor fő célom volt, hogy bemutassam az Egyesült Államok felemelkedését, területi gyarapodásának főbb állomásait, ezt az úgynevezett belső gyarmatosítást.

A piliscsabai 8. gépesített ezred az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeiben

Név: NÉMETH CSABA

Típus: egyetemi szakdolgozat

Témavezető: Dr. Horváth Miklós

Szak, évfolyam: Történelem - nem beiratkozott (beiratkozva 13 félévem volt)

Elérhetőség: csabicseker@gmail.com

Kulcsszavak: Piliscsaba, laktanya, Néphadsereg, 1956, forradalom, Solymosi János.

A 8. gépesített ezred az utolsó Piliscsabán állomásozó magyar katonai alakulat volt. Az egység az 1949. őszi átszervezés során jött létre. Parancsnoka 1953 és 1956 között Solymosi János alezredes volt.

1956. október 23. délután az ezredet az elsők között riadóztatták, majd Budapestre, a Rádió épületéhez irányították. Az ezred a Rádió ostromát nem tudta megakadályozni, de az épületet október 25-én hajnalban visszafoglalta. Az ezred a forradalom során elsősorban a VIII. kerületben látott el katonai és karhatalmi feladatokat. Solymosi János október 27-től a körzet teljhatalmú katonai parancsnoka lett. Bár Solymosi a forradalom és szabadságharc alatt kapcsolatban állt a fegyveres felkelők egyes csoportjaival, a forradalom során a kormányhoz mindvégig hű maradt.

November 1-jén a 8. ezred a Rádió épületéből a pesti Petőfi Sándor laktanyába költözött át. November 4-én az egység a Budaörsi úton a fővárosba bevonuló szovjet alakulatokkal tűzharcba keveredett. Az egységet ekkor lefegyverezték.

A forradalmat követő megtorlás során az ezredparancsnokot, Solymosi Jánost hat év börtönre ítélték, az ezred állományába tartozó Somogyi Tibor tizedest pedig kivégezték. Az ezredet 1957. március 31-én az októberi eseményekben játszott szerepe miatt feloszlatták, a helyőrséget szovjet egységek foglalták el.

Teleki Pál kísérlete egy emigráns kormány létrehozására

Név: NYÁRI GÁBOR

Típus: Konferencia előadás, publikáció (Nyári Gábor: Teleki Pál kísérlete egy emigráns kormány létrehozására. In: Sorsfordulók és mindennapok. Szerk.: Strausz Péter - Zachar Péter Krisztián. Heraldika Kiadó, Budapest, 2011. 192-211.)

Témavezető: Dr. Földesi Margit habil. egyetemi docens

Szak, évfolyam: Történelem MA I.

Elérhetőség: nyari.gabor1986@gmail.com

Kulcsszavak: Teleki Pál, II, világháború, külpolitika, Pelényi János, diplomácia, emigráns kormány

Kutatásom célja, hogy bemutassam Teleki Pál kísérletét egy emigráns kormány létrehozására, amelynek alapja Pelényi János washingtoni magyar követ terve volt. A szakirodalom ez idáig keveset foglalkozott ezzel a témával. Főként külföldön élő magyar szerzők, egymástól függetlenül írtak a terv egyes részleteiről, azt a hibás következtetést levonva, hogy az emigráns kormány létrehozása egy néha-néha felvetődő, de mindig hamar elvetett ötlet volt.

Kutatásaim során megvizsgáltam az eddig a témában megjelent magyar és amerikai szakirodalmat, ezt követően elemeztem a Magyar Országos Levéltár ide kapcsolódó forrásait és egyéb, eddig publikálatlan eredeti dokumentumokat. Felvettem a kapcsolatot több neves történésszel (Kádár Lynn Katalin, Strausz Péter, Énekes Ambrus), akik már foglalkoztak Teleki emigráns kormányának tervezetével. Tőlük is sok segítséget kaptam és hasznos információkhoz jutottam.

A szakirodalom és a források összegzésének eredményeként kialakult egy egészen pontosnak mondható kép az emigráns kormány létrehozásának tervéről és gyakorlati kivitelezéséről. Bizonyítható, hogy ez a terv nem csupán egy másodlagos lehetőség volt. Teleki haláláig meghatározott személyek pontosan kidolgozták a megvalósításhoz szükséges lépéseket. 1941 márciusában már biztosított volt az anyagi és személyzeti háttér, csupán az utolsó lépés, egy lehetséges miniszterelnök kiutazása és a kormány megalapítása volt vissza.

Természetesen még mindig sok a megválaszolatlan kérdés. Szükségesnek tartom a jövőben amerikai és angol források felkutatását valamint Pelényi János életének részletes vizsgálatát, aki a két világháború között az egyik legsikeresebb magyar diplomata volt, mégis ez idáig nem foglalkozott vele kellő súllyal a történettudomány.

Zrínyi Miklós hadtudományi munkái

Név: PÁSZTOROVÁ LAURA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Guitman Barnabás

Szak, évfolyam: Történelem, III. évfolyam

Elérhetőség: pasztor.lau@gmail.com

Kulcsszavak: Szigeti veszedelem, Vitéz hadnagy, Mátyás király életéről való elmélkedések, Tábori kis tracta, Fraytág a tábor szállásáról

Zrínyi nem csupán gyakorlati hadvezér, hiszen a harctereken szerzett tapasztalatait beleírta hadtudományi munkáiba, és így ő vált az első magyar katona-tudósunkká, a magyar katonai nyelv megalkotójává. A munkámban arra kerestem a választ, hogy vajon Zrínyi hadtudományi művei hogyan illeszkednek a korabeli hadtudományi irodalomba. Miben hoz újat Zrínyi, és miben más, mint a hadtudományi írók többsége? Vajon miben szolgálnak forrásként az ő művei egy történész esetleg hadtörténész számára?

Hogy ezekre a kérdésekre választ kapjak, Zrínyi *Vitéz hadnagyát* és *Áfiumát* összehasonlítottam a korabeli magyar hadtudományi irodalom két kiragadott alkotásával, Magyarai prédikációjával és Baranyai Decsi János *Szózatával*. A magyar irodalomtörténetben kiemelkedő szerepet betöltő Zrínyi eposzt – a *Szigeti veszedelmet* – megvizsgáltam hadtörténeti szempontból Perjés Géza és R. Várkonyi Ágnes elemzésére támaszkodva. A *Mátyás király életéről való elmélkedéseket* pedig összevettem egy mai történelemtudományi adataival, megvizsgálva, hogy a Mátyás tanulmányban közölt adatok mennyire hitelesek, és mennyire felelnek meg a kutatás mai álláspontjának. A *Tábori kis tractát* pedig összevettem a korabeli hadtudományi állapotokkal, ugyancsak a kiemelkedő Zrínyi kutató, Perjés Géza tanulmányaira támaszkodva.

Zrínyi művei tehát sok hasonlóságot mutatnak a korabeli hadtudományi irodalom alkotásaival. Ugyanakkor az is érezhető a műveiben, hogy szerzőjük szinte naponta a törökkel csatázott, személyesen vezetett hadjáratot ellenük az 1663–64. évi téli hadjárat keretében, harcolt a harmincéves háborúban, részt vett az 1663–64. évi nagy török elleni háborúban, vagyis ő nem egy reneszánsz kori kommentáríró, hanem gyakorlati hadvezér. Gyakorlati hadvezérként műveit mégis magas irodalmi szinten adta elő. Zrínyi tehát – akit a kortársai „magyar Mária”-ként és „magyar Hektór”-ként emlegettek – kitűnik a korabeli írók, de a korabeli hadvezérek közül is, és a magyar irodalomban ő válik a magyar katonai nyelv megalkotójává. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy Zrínyi mindvégig katonának tartotta magát, és örök hírnevét a csatatereken szerette volna megszerezni.

Győr környéki áldozatok a Tanácsköztársaság időszakából

Név: VARGA ZSÓFIA

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Fejérdy Gergely Róbert

Szak, évfolyam: Történelem, 3. évf.

Elérhetőség: bambusz03@gmail.com

Kulcsszavak: Tanácsköztársaság, Győr, Wohlmuth Ferenc, Szemelliker Antal, vörös terror.

Dolgozatomban a Tanácsköztársaság időszakát, az 1919-es év egyes eseményeit emeltem ki, azon belül is leszűkítve Győrré és környékére. Kutatásaim egy részét a Győri Egyházmegyei Levéltárban végeztem, de személyesen is jártam néhány helyszínen, például Császáron, ahol Wohlmuth Ferenc szolgált plébánosként.

A dolgozat egy általános résszel kezdődik, ahol az említett 133 nap közvetlen előzményeit, majd konkrétan erre a korszakra vonatkozó főbb szakirodalmat tekintetem át. Ezután kitértem a vörös terror jellemzőire, majd részletesebben írtam néhány város forradalmáról. A komáromi eseményeket többféle szemszögből közelítettem meg, visszaemlékezések alapján, például Bihary Mihályt idézve, aki komáromi lakosként élte végig az 1919. május elsején történeteket. Róna János egykori főtörzsőrmester, Csevár Lajos akkori vörös katona, illetve egy akkor 15 éves fiú visszaemlékezéseit is olvashatjuk, akik részt vettek személyesen is a harcokban. Végezetül néhány korabeli sajtótermék cikkeit hoztam fel példának.

A Kapuváron történeteket is kiemeltem, a várost június elején érte el a forradalmi hullám. Mindegyik forradalmi megmozdulást véres megtorlás követte, amit általában Szamuely Tibor vezényelt le. Végigjárta a dunántúli településeket, és rengeteg halottat hagyott maga után, illetve az érintett településekre hatalmas hadisarcot rótt ki. Kapuvár ismertebb áldozatai voltak: Rest József, Steiger Pál, Szalai Gyula, Schemmel Károly, Mesterházy Zsigmond és Pintér Pál.

A következő fejezetben a korszak egyházpolitikájának ismertetése után egyes személyek szerepét emeltem ki. Először is Szemelliker Antalét, aki a ma Burgenlandhoz tartozó Füles nevű település plébánosa volt a Tanácsköztársaság idejében. Ez a rendszer nagy ellenségének tartotta az egyházat és annak tagjait, ezért is tartóztattak le, és végeztek ki több, az egyház szolgálatában álló embert. Szemelliker plébánosért 1919. április elején jöttek, és koholt vádakkal rágalmozva Sopronba szállították. Általános vád volt, hogy a rendszer ellen tevékenykedett, ezek szinte egyik esetben sem voltak megalapozottak. A plébánost április 9-én végezték ki, golyó általi halált halt Sopronban.

A korszak vértanúi közül a másik kiemelkedő személy Wohlmuth Ferenc, aki Császáron volt plébános, akit 1919. június 5-én akasztottak fel. Az eseményre az egész falunak kötelezően ki kellett vonulni, szigorú felügyelet mellett. Fontos szerepet játszott Szabó Géza, a plébános káplánja, aki visszaemlékezést is írt a kivégzés körüli napok eseményeiről.

A dolgozat utolsó részében a személyes tapasztalatokat összegeztem. Amikor Császár faluban jártam, megkértem néhány ottani lakost egy-egy kérdőív kitöltésére. Ez azt a célt szolgálta, hogy megtudjam, mennyire ismerik Wohlmuth plébános nevét, élettörténetét. Ez alapján megállapítható, hogy a megkérdezettek nagyobbik része tisztában van az 1919-es év Császáron lezajlott eseményeivel, és szeretettel emlékeznek meg az egykori plébánosról.

Sesonk fáraó palesztinai hadjáratának topográfiai kérdései

Név: WESZPRÉMY GÁBOR

Típus: Publikáció (A fáklyavivő. Tanulmánykötet dr. Besze Tibor emlékére, Ipso Facto Alapítvány, Budapest, 2010)

Témavezető: Dr. habil. Kőszeghy Miklós

Szak, évfolyam: Történelem (MA), II. évfolyam

Elérhetőség: gab.wes@gmail.com

Kulcsszavak: Sesonk, Egyiptom, Palesztina, Líbiai-dinasztia, Harmadik Átmeneti Kor, Karnaki templom, Biblia, bibliai minimalisták

A dolgozat Egyiptom történetének egy mai napig ködfoltokkal teli időszaknak egyik legérdekesebb kérdését veszi górcső alá. A harmadik átmeneti kor az egykori hatalmas, piramisokról, hódításokról, sikeres fáraókról híres ókori ország hanyatlásának egyik állomása. Azonban volt egy uralkodó, aki ebben a korban is képes volt dinamikájával, karizmájával és tehetségével ismét összefogni Egyiptomot. A 22. dinasztia alapítója, a líbiai származású Hedzsheperre Sesonk fáraó a karnaki templom felirata szerint egy hadjáratot indított Palesztina ellen. Ennek útvonala a mai napig nem tisztázott; megfejtése talán soha nem lesz biztos. A történeti földrajz, a korábbi fáraók útvonala és saját ötleteink alapján ugyan van lehetőség elképzelések készítésére, de ez korántsem történelmi tény.

És ha ez nem lenne elég: a tudósok, kutatók egy olyan pontra tapintottak az eddig – ha nem is tökéletes, de nagyjából – megbízható forrásnak tartott Bibliában, ami merőben képes átformálni a nézeteinket a Szent Írással kapcsolatban. Jogosak lettek az eddig a mondat végére csak félve kitett kérdőjelek, sőt, immáron aláhúzni is szabad: létezett-e a nagy dávidi és salomoni Izrael? Mit tettek egyáltalán a legendás királyok?

A rezümé elején vázolt kérdésekre a válasz megadásához sajnos messze nincs végtelen fegyverarszénálunk. Segítségül hívhatjuk a modern technikát, a korábbi leírásokat és igazából bármit, amibe bele lehet kapaszkodni.

A dolgozat bemutatja, hogy eddig milyen nehézségek vetődtek fel, és hogy a jelenlegi kutatások mire jutottak ezen kérdések megválaszolásában. Képet kaphatunk egy olyan problémáról, melyet még nem sikerült teljesen megválaszolni, így gyakorlatilag az olvasó és a hallgató egyaránt részese lesz Sesonk fáraó palesztinai hadjáratának topográfiai kérdéseinek.

A kispesti nemzetőrök pere

Név: WINDBRECHTINGER RUDOLF

Típus: BA szakdolgozat

Témavezető: Dr. M. Kiss Sándor

Szak, évfolyam: történelem, 3. évfolyam

Elérhetőség: winrudi@gmail.com

Kulcsszavak: 1956, nemzetőrség, kispest, perek, megtorlás

Szakdolgozatomban Budapest XIX. kerületével összefüggésbe hozható, az 1956-os forradalmat követő megtorlás pereinek sorába illeszkedő bírósági eljárásokat mutattam be.

A perek sorából kiemeltem a kispesti nemzetőrök pere néven is emlegetett eljárást, ennek leírására különös hangsúlyt fektettem. Dolgozatomban bemutatott perek vádlottjai az 1956-os forradalom és szabadságharc idején Kispesten aktívan tevékenykedő nemzetőrök, illetve különböző vezető személyiségek köréből kerültek ki. Dolgozatom megírásához az 1956-os Intézetben, valamint több levéltárban – a Hadtörténelmi Levéltárban, Budapest Főváros Levéltárában, illetve az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárában – folytattam kutatást. Ezen kutatások feltárták, hogy az '56-os forradalom idején a XIX. kerületben is igen nagy jelentőségű és kiterjedt események zajlottak, melynek köszönhetően a forradalmat követő megtorlás kispesti vonatkozású peres anyagai is igen kiterjedtek. Ezek részletes bemutatása további kutatást igényel.

Szíria tengerparti régiója a mamlúk korban – adalékok egy régió hanyatlásának történetéhez

Név: ZSIDAI ZSUZSANNA

Típus: OTDK dolgozat

Témavezető: Major Balázs PhD, egyetemi adjunktus

Szak, évfolyam: Arab-történelem, abszolvált

Elérhetőség: zsuzsannazsidai@gmail.com

Kulcsszavak: Szíria, történelem, mamlúk, iszlám

A szíriai tengerparti régió, amely mint a Közel-Kelet egyik mediterrán kapuja, mindig is fontos szerepet játszott a történelemben, a legújabbkor előtti utolsó virágkorát a kereszties korban élte. A kereszties államokat megdöntő mamlúk hódítás során és az azt követő időszakban a régióban olyan hanyatlás felé induló folyamatoknak lehetünk tanúi, amelyek a későbbiekben is jelentős hatással voltak a vidék életére. A szíriai partvidék ilyen irányú részletes vizsgálata eddig elkerülte a kutatók érdeklődését, azonban több munkában is értékes adatokat találhatunk a kérdéssel kapcsolatban. Ezen munkákban két olyan megállapítás szerepel, amely a szíriai partvidék mamlúk kori történetének közelebbi vizsgálata után kiegészítésre szorul: az egyik megállapítás Y. Frenkel azon állítása, mely szerint a Latin Királyság összeomlását követően a régió vidéki falvainak és földművelőinek helyzete nem változott meg drasztikusan. A másik megállapítás J. Waterson nevéhez fűződik, aki szerint a mamlúkok pacifikációs céllal rombolták le a partvidék városait és erődjeit, nehogy a keresztiesek később egy újabb hadjárat bázisául használhassák azokat. A dolgozat a rendelkezésre álló források alapján részletesen taglalja azokat a tényezőket, amelyek áttekintésével e megállapítások kiegészítésére törekszik. A munka vizsgálja a mamlúk hódítás menetét, a tengerparti erődök, városok és a vidék hanyatlását, valamint a régió alapvetően nem szunnita népességét célzó reislamizációs törekvéseket, melyek a gazdaság visszaesésére is nagy hatással voltak. A fentebb említett folyamatoknak az elemzése után felvetődik annak a lehetősége is, hogy az alapvetően katonai szempontokat prioritásként kezelő mamlúk elit a szíriai partvidéken húzóerő erődök és városok lerombolásával és az áttelepítésekkel egy olyan terület kialakítását tartotta szem előtt, amely ütközőzónaként egyfajta védelmi funkciót töltött volna be az esetleges támadásokkal szemben. A tanulmány összefoglalása a braudeli „hosszú időtartam” keretébe helyezve mutatja be azt a folyamatot, amely a szíriai partvidék belső struktúráinak átalakulásához vezetett.

